

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI UN GARA DZĪVEI

1.

JANVARIS/FEBRUARIS

1940.

S a t u r s.

	Lpp.
No Valsts prezidenta K. Ulmaņa vēstījuma tautai gadu mijā	1
A. Skrodelis — Rīta zvaigzne	2
V. Grāvītis — Reformācijas ideju vēsture	3
E. Ķiploks — Pārdomas par mūsu draudžu un mācītāju organizāciju	14
A. Birznieks — Mūsu periodiskā spriediņu literatūra	25
Jānis Rudzītis — Reliģiskais elements latviešu lirikā	28
Alb. Freijs — V. Plūdona piemiņai	32
Prof. V. Pauks — Baznīcas jēdziens amerikāņu teoloģijā	35
Skola un pedagoģija:	
Prof. K. Kundziņš — Desmit baušļi pamatskolā	39
B. Kasars — Rīta lūgšanas skolām	45

Grāmatu apskats:

Haralds Biezais — Dzīvības un mīlestības sinteze kristīgajā humanitatē (Vold. Maldonis) 49. Augusts Leimanis — Trīs atslēgas Kristus mācības izpratnei (K. Kundziņš) 51. K. Kundziņš — Kristus. Monogrāfija (J. Rezvskis) 53. L. Ādamovičs — Pilnības ideāls (Alb. Freijs) 54. J. Birģelis — Ko baznīca gaida no draudzes locekļiem? (Edg. Rumba) 55. V. Augstkalns — Kas ir kristīgā ārmisija? (Edg. Rumba) 57. Kārlis Rijnieks — Mūsdienu cilvēks (R. Skrābāns) 57. Bērnu un jaunatnes literatūra (Erna Freija) 59. Iss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Br. J., Alb. F., A. K., E. F.) 61. Leonhard Fendt — Grundriß der Praktischen Theologie (Edg. Rumba) 64.

Kronika:

Latvija	66
Ārzemes	67

»CEĻŠ«

Laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

Atbildīgais redaktors: ārk. prof. Dr. Alb. Freijs.

Redakcijas koleģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums, māc. P. Detlavs.

Redakcijas adrese: Rīgā, Cēsu ielā 12, dz. 1. Tālr. 95248.

Ekspedīcija: Rīgā, Vaļņu ielā 21. Tālr. 32885.

Abonēšanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtišanu Ls 5,—

Atsevišķa burtnīca „ 1,—

Abonēšanas maksa iemaksājama Ev.-lut. Baznīcas grāmatnīcas tek. rēķinā 867.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un arī draudžu mācītāji.

CEĻŠ

L A I K R A K S T S
R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 1

Janvaris / Februāris

1940. g.

Bet nu nākošais 1940. gads? Neprasīsim, ko tas nesīs, bet prasīsim, ko mēs paši varēsīm viņam dot, un saskaņā ar to tad arī rīkosimies. Starptautiskie sarežģījumi aug, mazu mierinājumu dod atskanējušās miera grības balsis, lai gan arī mēs vēlamies, lai tās nestu augļus. Mums jāgatavojas, ka pašreizējās grūtības uzreiz vēl nebeigsies, drīzāk tās vēl pieaugs. Grūtības ir eksportā, importā, ievedamo preču dārdzībā, grūtības var celties dzīves izmaksas izdevumu segšanā, darba un nodarbinātības apjoma uzturēšanā. Bet mēs strādājam pie šo jautājumu kārtošanas un grūtību pārvarēšanas. Panākumi apstiprina mūsu rīcības pareizību, un ar pārdomātu, tālredzīgu un aukstasinīgu rīcību mēs tiksīm uz priekšu arī turpmāk. Protams, mums nedrīkstēs pietrūkt vīrestības uzņemties un arī panest ierobežojumus un sašaurinājumus mūsu dzīves līdzšinējās paražās. Bet ar labu gribu un izturību mēs grūtībām pāri tiksīm. Galvenais būs sagādāt un nodrošināt pietiekamu darbu un iztiku.

Nav paguruma nekur mūsu zemē un valstī. Visur valda griba strādāt, darbus veikt, celt Latviju, stiprināt un izdaļot mūsu valsti, visur — laukos un pilsētās. Meliorācijas darbi iet plašumā, celtniecība neapstāsies, tikai zināmā mērā nogaidīs izdevīgāku laiku. Iespējas atkal radīsies, jo sauks un aicinās vajadzība un arī pienākumi, arī Rīgā ne mazāk kā citur, jo nu Rīga varēs pacelties patiesi latviskā gaismā un daiļumā.

Mēs darbos esam allaž rādījuši, ka gribam un mākam strādāt, esam pierādījuši savu tēvzemes mīlestību, gatavību paciest grūtības, gatavību upurus nest un ziedoties. Tas tā būs arī nākotnē, un tad Latvija, mūsu patstāvīgā, neatkarīgā Latvija zels un plauks laiku laikos.

Jaunajā gadā labas sekmes visiem darba darītājiem, vislabākās Latvijai!

Dievs, svētī Latviju!

No Valsts prezidenta K. U l m a ņ a vēstījuma tautai gadu mīļā.

A. Skrodēlis

Rīta zvaigzne

Es došu viņam rīta zvaigzni.

Jo dziļāka tumsa, jo mirdzošākas zvaigznes un kvēlākas ilgas. Tā tas vienmēr ir bijis. Tā tas bija jau senajos laikos. Tad valdīja dziļa neziņas tumsa. Cilvēkus nomocīja jautājumi: kas ir Dievs, reliģija, kā dzīvot? Radās dažādi virzieni un uzskati. Ne sauli redzēja, ne ceļu, ne virzienu, ne mērķi. Tikai bija kvēlas ilgas. Bet taisni tad cilvēcei Dievs deva rīta zvaigzni. Šī rīta zvaigzne ir Kristus. Dievs kļuva cilvēks. Viņš atklājās cilvēkā. Cilvēki skatīja Dieva seju. Redzēja, kas un kāds ir Dievs. Viņš, šī rīta zvaigzne, ir „ceļš, patiesība, dzīvība vienā tēlā, kas ir mūsu acīm redzams.“ Arī tagad mēs varam nomaldīties dažādos uzskatos un domās par Dievu, bet tiklīdz mēs paskatīsimies uz Kristu, tad skatīsim Dievu viņa patiesajā sejā, viņa būtībā un būsīsim arī ceļā uz patiesību un dzīvību.

„Es došu viņam rīta zvaigzni,“ saka Dievs (Jāņa atkl. 12, 28). Tie ir lieli vārdi. Mēs nekad vairs nevarom nomaldīties dievatziņas ziņā. Ja arī mēs nomaldītos, šī mūžīgā rīta zvaigzne mums rāda ceļu atpakaļ.

Kas ir visstiprākie, dziļākie pamati dzīvei, mūsu laimei? Bieži domājam, ka darbs un pienākums. Tie aizpilda visu. Darbā un pienākumā cilvēks var sevi visu atdot. Tie lieli vārdi, kas dod mūsu dzīvei dziļu saturu. Kas viņus aizmirsīs, kļūs bezvērtīgs savā tautā. Un tomēr ar to vien nepietiek, tie visu neizsmēļ un nav vēl klinšu stiprais pamats paliekošai laimei. Dievs deva cilvēcei rīta zvaigzni. Šī rīta zvaigzne ir Kristus. Bet Kristus runā par Dievu un nemirstību. Pāri visam stāv Dievs. Ne tikai tauta, bet arī cilvēks ir mūžīgs. Aiz dzīves stāv mūžība. Ticība Dievam, dvēseles nemirstībai un mūžībai ir kristīgas ticības pamats. Tikai izejot no šīs atziņas, mēs kļūsim īsti, lieli cilvēki; mēs būsīsim vērtīgi darbam, tautai, cilvēcei, mēs būsīsim stipri raksturā, dzīvē, nāves brīdī; mēs būsīsim droši, mierīgi, laimīgi.

Lai dzīves vakarā nebūtu jāatskatās uz neizdevušos dzīvi, tad vajadzīgs zināt, kurā pusē nostāties. Arī mums ir jānostājas vienā pusē lielajā uzskatu cīņā. Kā nu zināt, kura ir īstā puse? Reizēm, šķiet, to zināt grūti, pat neiespējami. Dzīve ir tik sarežģīta, krūtīs mocoša neziņa. Un tomēr to zināt ir viegli: īstā puse ir tā, kurā ir Kristus. Rūpēsimies, lai mēs un mūsu bērni nostātos vienmēr tajā pusē, kurā ir Kristus. Viņš ir rīta zvaigzne, kas rāda mērķi, virzienu, ceļu.

Vēl ir daudz ļaunuma. Kāds rakstnieks saka: „Pasaulē ir ļoti daudz ļaunuma tāpēc, ka cilvēki ir tik nesamierināmi. Un kāpēc viņi tik nesamierināmi? Tāpēc, ka viņi vēl nav cilvēki... Nē, viņi

vēl nav cilvēki, bet varbūt pēc tūkstots gadiem. ... tad tie tomēr kļūs par cilvēkiem.“ Mēs vēl neesam īsti cilvēki. Vēl cilvēkos ir daudz sāka naida, skaudības, nesaprašanas, neiecietības. Līst asinis, cilvēks cilvēkam dažreiz zvērs. Bet tā nepaliks. Ir atspīdējusi rīta zvaigzne, kas rāda ceļu uz īsto cilvēku. Šī rīta zvaigzne aicina, lai mēs ietu šo ceļu.

Cilvēks alkst pēc laimes. Sirds dažreiz skumst, žēlojas, sūdzas: dzīve tik tukša, sirds tik viena, ne laimes, ne prieka, tikai maldugunis. Ja jautājam, kas ir īstā laime, patiesais prieks, tad atbildes ir tik dažādas. Arī šai ziņā mums ir dota rīta zvaigzne. Ne ilgoties pēc saules un kvēles, bet sildīt citus. Kristus sildīja citus, pat savā sāpju ceļā un pie krusta. Viņš, cietējs, bija lielās laimes pilns. Viņš rīta zvaigzne, kas pēc laimes slāpstošiem cilvēkiem rāda ceļu uz īsto, patieso laimi.

Ticēsim nākotnei — cilvēku, latviešu tautas, cilvēces nākotnei, kas būs prieka, laimes, miera, sapraššanās pilna. Sekosim Dieva dotai rīta zvaigznei — K r i s t u m.

V. Grāvītis

Reformācijas ideju vēsture

1.

Vārdu reformatio mēdzam tulkot: „ticības atjaunošana“. Burtiskais tulkojums ir „veidošanās atpakaļ“; tas spilgtāk norāda uz to, ko Lutera gribēja sasniegt ar savu mūža darbu. Viņš negribēja radīt jaunu ticību vai konfesiju, viņš gribēja no „skaidrās mācības“ normaldijušos baznīcu vest atpakaļ pie Jaunās Derības skaidrajiem pirmsākumiem. Pretstatā pret sava laikmeta sarežģīto „darbu taisnību“ un bagātīgā kulta ārīšķībām viņš gribēja atgriezties pie pazemīgās ticības Dieva žēlastībai, kādu pauž Kristus vēsts. Viņš nemeklēja jaunu baznīcu, viņš meklēja to pašu senseno Kristus baznīcu — bet atjaunotu, skaidrotu, neviltotu. Lutera reformācija meklē sakaru ar kristianisma pirmsākumu.

Ar to ir raksturots reformācijas stāvoklis vēstures gaitā. Neviens gara parādība laikā nav saprotama kā izolēts, savrup stāvošs un neatkarīgs veidojums, bet kā ilgas iepriekšējās attīstības rezultāts un turpmākās attīstības priekšnosacījums. Zīmējoties uz reformācijas pamatmotīviem, tas nozīmē, ka tie nav tikai Lutera personīgie uzskati un nejaušie atradumi. Viss nejaušais vēsturē tikai ierosina, bet neveido ilgstošas līnijas; reformācijas domas un saturus ir izstrādājuši gadusimteņi, iekam tie Lutera varenajā personībā ir saņemzgojušies savā lieliskajā vienībā un atraduši viņā savu paudēju un cīnītāju pret Romu, un tas nozīmēja: pret visu toreizējo kulturas

pasauli. Šī apcerējuma nolūks ir uzrādīt šo noslēpumaino vēstures sakarību Lutera reformācijas pamatmotīvos ar citām garīgām strāvām, kas savā laikā un telpā līdzīgi reformācijai ir mēģinājuši veidot cilvēku dzīves stilu un ietvert viņu garīgos saturus sava laikmeta formās.

Šī vēstures sakarība nav domājama kā aizgūšana. Aizgūšana ir svešu un nepielāgotu elementu pārņemšana un mehāniska ierindošana citā domu sakarā, kurā tie nekad nespēj pilnīgi iekļauties un radoši piedalīties. Vēstures sakarībai ir divi citi ceļi.

Pirmo ceļu apzīmēsim par „atkarību“. Tā ir svešu elementu ieviešana jaunā sistēmā, pie kam šie elementi tiek pārveidoti, pieskaņoti jaunā veseluma likumībai. Tie zaudē savu agrāko saturu, pieņem jaunu jēgu un tā papildina jauno domu sistemu. Reliģiju vēsturē visparastākā atkarības forma ir pārinterpretēšana, t. i. veco jēdzienu un formu pildīšana jauniem saturiem. Reformācijas klasiskais piemērs šai ziņā ir Lutera „taisošanas“ jēdziens, par kuru mums nāksies vēl runāt. Šī „atkarība“ ir reformācijas kultūrvēsturiskā atkarība no tās laikmeta pārējiem uzskatiem un gara veidojumiem. Tā nosaka reformācijas saskāršanās robežas ar šo pārējo strāvu garīgo saturu masām, kuras izlases un pārinterpretēšanas ceļā kā materiāls iegājušas reformācijas pamatdejās.

Bet mēs pazīstam vēl citu sakarības veidu, kuru šeit apzīmēsim par „paralelitāti“. Tā atšķiras būtiski no kultūrvēsturiskās atkarības ar to, ka tā nestāv nekādā tiešā sakarā ar laikmeta blakusstrāvām. Tā ir pielīdzinama apakšzemes strautam, kas paklausīdams vienīgi paša straumei, tikai vietvietām paspīd virs zemes, lai tad atkal pazustu uz ilgāku laiku pazemē. Lūk, tā šī paralelitate dažādos vēstures laikmetos izveido līdzīgus, „paralelus“ uzskatus un parādības neatkarīgi no blakusstrāvu ietekmējumiem, vienīgi aiz dziļi iekšējās likumības. Šāda noslēpumaina pārļaičīga likumība raida savus pārstāvjus vēsturē, savos izraudzītos cilvēkos, tā it kā ielaužas no mūžības pasaulē. Cilvēkus, kas sakās pārstāvam šādu mūžības ideju, sauc par šīs idejas „nesējiem“ — reliģijas vēsture viņus kopš senatnes jau mēdz apzīmēt par „Dieva sūtņiem“. Pie šī tipa pieder visi „pravieši“, t. i. visas reliģiski radošas personības. Tā viņi ir nākuši pasaulē visi, zinādami, ka mūžība viņus ir sūtījusi, ka Dievs viņus ir aicinājis. Tas ļauj mums Lutera nostādīt vienā rindā ar Pāvilu un Augustīnu.

Tēlojot Lutera un viņa mūža darbu, mēs viņu izpratīsim tikai stāvam laikmetiskās atkarības un mūžības aicinājuma krustojumā.

2.

Luters pēc sava reliģiozā rakstura ir protestants. Bet šī „protestantisma“ tradīcija — ja to saprotam nevis vēsturiski, bet būtiski — nesākas tikai ar Lutera, bet sniedzas atpakaļ sirmā senatnē un pēc savas būtības sakrīt ar praviešu uzdevumu. Katrs pravietis nes sevī

iebildumu, protestu. Šo iebildumu viņš ceļ pret sava laikmeta pamirušo reliģijas formu, t. i. pret to dievbijību, kura paša Dieva svēto klātbūtni ir atvietojusi ar cilvēku veidotiem kulta un bauslības vidutājiem, kas pārtrauc cilvēku tiešo satiksmi ar Dievu. Tikai no šī būtiskā viedokļa mums atveras izpratne Lutera reformācijas darbam: arī viņš ar savu protestu pret katoļu legalismu un kulta mehaniku cīnas par dzīvā Dieva godību un izpratni.

Šis protests pret ticības pamiršanu ir pārlaicīgs, mūžīgs. Tas ietver sevī vairākus programatiskus pretstatus. Kamēr pamirušā ticības forma ierobežo Dieva gribu un darbošanos ar maģiskiem pestīšanas līdzekļiem un kulta garantijām, pravieša dzīvā dievbijība sludina varenā Dieva pilnīgo neatkarību un neizprotamo, brīvo žēlastību. Kur sastingušās reliģijas grēku saredz tikai atsevišķos pārkāpumus un noziegumus, pielaižot principā cilvēka moralisko pilnību, tur pravieša modrā sirdsapziņa pamana grēka saknes pašā cilvēka būtībā. Personīgās eksistences kodols ir grēka saindēts; tādēļ cilvēks arī nav spējīgs sasniegt paša spēkiem moralisko pilnību. Patiesā etisko prasību pildīšana ir iespējama vienīgi kā pestīšanas sekas. Ar to ir raksturots beidzamais spriedums par cilvēka dzīvi: pilnīga, skaidra un vērtīga dzīve nekad nav cilvēka nopelns, bet Dieva dāvana. Tādēļ Lutera pazemīgā atziņa: „mēs topam taisnoti caur Dieva žēlastību!“

Minētie principālie iebildumi pret pamirušo ticību ietilpst protestantiskās tradīcijas pamatsastāvā, nosacīdami protestantisma mūžīgo tematu. Šī pārlaicīgā temata laicīgo variāciju uzrādīšana vēsturē ir mūsu nākošais uzdevums.

Pirmo reiz mūsu baznīcas protestantisma motīvi ieskanas Vecās Derības praviešos. Jesaja un Amoss protestē pret kulta formalitāšu pildīšanu bez iekšējās sirdsticības. Dievs neprasot asiņainus upurus, bet cilvēku paklausību tikumiskās dzīves veidā.

Ap laikmetu maiņu šo protestu uzņemas Jēzus. Tīri vēsturiski skatoties, visa viņa dzīve ir varens protests pret jūdu šaurirdīgo un nepatiesīgo farizejismu, un viņa nāve ir neatsaucama liecība par to, ka sastingušā bauslības reliģija un dzīvā, sirsnīgā ticība ir mūžam nesamierinami ienaidnieki. Šī pretstata laikmetiskā cīņa risinājās ap citiem jautājumiem, nekā tas bija praviešu laikos. Dieva žēlastība ir absolūti neatkarīga no visiem priekšnosacījumiem. Tas bija brīnišķīgs iepriecinājums visiem tiem, kas apzinas par vājiem pildīt sarežģīto bauslību un tiem, kam bija pazemība un dziļi būtiskā vainas apziņa. Bet par brīdinājumu un „piedauzību“ šī vēsts tapa visiem, kas palāvās vienīgi uz pašu vērtībām un spēkiem, cerēdami uz bagātīgu atmaksu par saviem „labiem darbiem“. Tā gari šķīrās, un notika lielā „vērtību pārvērtēšana“ dzīvē. Bet šīs pārvērtēšanas dziļākā būtība bija pārorientēšanās protestantisma alternativā no pamirušās reliģijas formas uz dzīvo sirdsticību.

Otra personība, kurā šī protestantisma līnija paceļas izšķirošās cīņas augstumā, ir Pāvils. Pāvila teoloģijā protestantisma principi ir izveidoti sevišķi viņa grēka izpratnē, kas izpaužas „miesas“ un „gara“ asajā pretstatā, un viņa uzskatā par bauslību kā tikai provizorisku līdzekli. Pēc būtības tas nozīmē atkal visu cilvēcīgo priekšnosacījumu noliegšanu Dieva žēlastības priekšā. Cilvēks, neskatoties uz to, vai viņš ir labs vai ļauns, visumā ir „miesīgs“ un tādēļ nesniedzas līdz Dieva „garīgajai“ būtībai. Savu īpatnēji laikmetisko seju šī protestantiskā ievirze izveido lielajā cīņā ap tautības problemu, kura pirmo reizi kristianisma attīstības gaitā uzpeld Pāvila misijas darbā. Pāvils kristīgo ticību ir izcēlis no šaursirdīgā jūdaisma robežām un to pārnesis helenisma plašajā pasaulē. Attiecībā uz mūsu problemu, tas nozīmē atkal protestu pret kultiskām garantijām pestīšanas norisē. Līdz Pāvilam kristīgā ticība bija prieka vēsts tikai tiem, kas piederēja pie Izraēla cilts. Pāvils šo priekšnosacījumu svītro, un pēc Pāvila kristietība ir Dieva žēlastības neapreķinamā darbošanās visā cilvēcē. Tā Pāvils kā „protestants“ ir kļuvis par lielo „pagānu apustuļi“.

Un atkal gadusimteņus vēlāk protestantisma tradīcija paspīd Augustinā. Augustīns pazīst cilvēka svārstišanos starp Dieva tuvumu un tālumu. Šī tieši piedzīvotā svētā Dieva priekšā cilvēks atzīst savu „niecīgumu“, kurā iegrīms arī visi viņa „labie darbi“ un skaistākie sasniegumi. Visa dzīve tikai tiktāl vērtīga, ciktāl tā dibinas dziļā ticībā. No tā izriet protestantismam raksturīgā prasība ietvert visu dzīvi reliģijā un ierādīt arī ikdienas darba dzīvei vietu lielajā Dieva kārtībā. Tās ir domas, kuras pēc tam ir Lutērs aizguvis no Augustīna un izvirzījis reformācijas redzamākā vietā.

Ar to šai protestantisma tradīcijai esam izsekojuši līdz pašam Lutēram. Pie Lutēra šī protesta laikmetiskais veidojums sevišķi raksturīgi ir izkristalizēties ap viņa taisnošanas jēdzienu. No teoloģiskā viedokļa šo domu kompleksu jo sīki iztirzāsim beidzamā nodalījumā. Šeit aizrādīsim tikai uz diviem gara vēstures jaunatradumiem. Pirmais ir personālais taisnošanas priekšstats. Visi viduslaiki piekrita kolektīvajai taisnošanas formulai: cilvēks top taisnots vienīgi stāvot baznīcas kopībā. Tā viņam gādāja sirdsmieru un grēku piedošanu. Pret to vērsās Lutēra protests: Dieva priekšā cilvēks stāv kā atsevišķais indivīds, viens pats, absolūti atstāts un pamests. Viņam nav nekā, ar ko aizbildināties, nav nekādas garantijas un drošības, uz kurām tas varētu atsaukties. Viņš personīgi nes visu atbildību par sevi; viņa sirdsapziņa ir mūžam nemierīga; itin vientuļš viņš gaida Dieva dusmību vai žēlastību. Šo jauno individuālo taisnošanas izpratni Lutērs pats savā personīgajā dzīvē ir sāpīgi apliecinājis, meklēdams atbildi uz mocošo jautājumu: „kā es iegūšu žēlīgu Dievu?“

Otrs jaunatradums gara dzīvē ir ģermaņu atbrīvošanās no latīņu katolicisma aizbildniecības. Reformācijā ģermaņu nacionālā attīstība

atsakas no Romas ietekmes. Šis notikums varbūt nav bijis Lutera apzīmētais nolūks, tomēr tas uzskatāms par viņa uzstāšanās konsekvēnto turpinājumu. Jo līdz ar reliģisko protestu pret katoļu baznīcu, kura pārtvēra un reprezentēja visu latīņu kulturas pasauli, notika arī nacionāli-politiskā norobežošanās no Romas varas. Šī attīstība atbilst jaunā laikmeta vispārīgām individualizēšanas tieksmēm. Tāpat kā atsevišķais cilvēks sāk izcelties no baznīcas kopības, tā arī atsevišķās tautas jaunā tautiskā pašapziņā sāk izdalīties no vispārējās „kristīgās cilvēces“.

Kopsavilkumā drīkstam konstatēt: reformācijas iekšējā būtiskā nepieciešamība meklējama sensenā protestantisma tradīcijā, bet tās ārējais laikmetiskais ierosinājums nāca no jaunā individuālā dzīves stila, kas atsevišķajai patstāvīgai personībai uzlika pilnu atbildību Dieva, vēstures un sevis priekšā. Tā reformācijas cīņās protestantisma pārlaicīgā tradīcija ietek vēstures laikmeta atmosferā, saauzdamās daudzkārtīgi ar to, un ietverdamās pa daļai tās gatavās kategorijās. Tādēļ savu līdzšinējo tēlojumu papildināsim ar reformācijas laikmeta galveno strāvu raksturojumu no kulturvēsturiskā viedokļa. Tas aptvers viduslaiku katolicismu, mistiku un renesansi.

Viduslaiku raksturīgā pazīme ir grandiozā gara kulturas vienība baznīcas vadībā. Tā aptver absolūti visu dzīvi — lūgšanu, kā arī ikdienas darbu, zinātni, kā arī augstāko politiku. Visi šie kulturas apcirkņi ir pakļauti baznīcas autoritātei. Tādēļ šis laikmets arī nepazīst nekādas nesaskaņas un pretrunas šo dažādo nozaru starpā, tas nepazīst arī mūsu modernajai gara pasaulei tik raksturīgo un sāpīgo šķelšanos starp zinātnes teoretiskām prāta atziņām un ticību evaņģēlijam. Viduslaikos scholastikas filozofija ir „teoloģijas kalpone“; tas nozīmē: patiesība nav atzīstama patstāvīgā, kritiskā domāšanā, bet tā ir meklējama kristīgajā atklāsmē, kuru baznīca sarga savās dogmās. Filozofijas uzdevums ir tikai šo dogmatisko patiesību racionālā izskaidrošana. Taisni šai ziņā prāta gaismai piešķir milzīgas spējas. Viduslaikos gluži naivi tic, ka saprātīgai domāšanai nav nekādu neatrisināmu problēmu un mūžīgi neizprotamu noslēpumu pasaulē. Cilvēks domātājs spēj atzīt visu. Šis visvarenās atziņas princips ir: „līdzīgais atzīstams ar līdzīgo.“

Attiecībā uz reliģijas filozofiju tas nozīmē: kur tic atziņas un esamības identitātei, tur pirmkārt iznīcina reliģijai svarīgo pamatpretstatu starp dabīgo un pārdabīgo un otrkārt intelektualizē Dieva būtību. Klasiski piemēri ir Akvinas Toma pestīšanas un Dieva jēdzieni. Dieva būtība ir domāšana, un cilvēka pestīšanas ilgas ir loģiskais mēģinājums no iedarbes slēgt uz cēloņiem. Šis loģiskās prātošanas aplamo iznākumu varētu apzīmēt par komisku, ja tas nebūtu tik nopietns. Tas ir stingrs brīdinājums visiem, kas ar savām cilvēcīgām gara spējām domā atsegt Dieva dziļāko būtību. Šai „pasaules gudrībai“ tad viegli var notikt tas, ka tā, tverdama pēc Dieva pašas sirds, pat nesasniedz vairs viņa ietērpa malu.

Katoļu baznīcas noslēpumainajā ēnā mīt un veidojas tikpat noslēpumainā viduslaiku mistika. Mistikas pamatideja ir visa esošā pirmvienība. Visas veidotās un mainīgās pasaules istā būtība slēpjas dziļi aiz visa redzamā un taustamā, aiz „vārdiem un tēliem“ tīrās esamības dziļumos, kur visi atsevišķie veidojumi saplūst būtiskā vienībā. Attiecībā uz reliģijas svarīgāko interesi par Dieva attiecību pret cilvēku šī pirmvienības ideja nozīmē, ka cilvēka dvēseles dziļumos mīt dievišķā būtība; tāpēc mistiķis dzied „atvars piesauc atvaru.“

Šī mistiskā pasaules uzskata piepildīšanās dzīves stilā sākas ar priekšstatu par garīgo dzīves personālo nesēju — individu. Visspilgtāk tas izpaužas mistikas „pats“ — jēdzienā. Šis „pats“ ir cilvēks, ciktāl tas savu mazsvarīgo ārējo „es“-formu ir atmetis, saplūzdams savā dziļākā dvēselē ar bezveidīgo mūžīgo esamību. Kaut gan šis uzskats par individuālo pamatstrukturu ir pavisam citāds nekā mums parastā personīgā savdabīguma apziņa, tad tas vienā ziņā tomēr varēja sagatavot ceļu vēlākajam renesanses personalismam. Tā kā mistiķa „pats“ bez jeb kādas kolektīvas starpniecības saplūst tieši ar tīro esamību, tā arī renesanses personība bez jeb kādas kolektīvas un tradicionālas aizbildniecības nostājas kritiskā pētīšanas attiecībā pret savu objektu. Tā šis „pats“ gan nav „renesanses personības“ tiešais priekštecis, bet gan līdzība un ierosinājums tai.

Mēs esam pabeiguši viduslaiku gara un noskaņu attēlojumu. Vēl reiz gribam to īsto būtību izcelt un saskatīt simbolā, kuru šis laikmets pats sev ir veidojis savos raksturīgos celtniecības pieminekļos. Šis simbols ir gotiskā doma celtnē. Līdzīgi domu kontūrām un līnijām, kas paceldamās virs šauro laužto loku balstītām pakāpēm, sniedz aizvien augstāk un augstāk pret debesīm, ilgojas un traucas arī šī laikmeta cilvēka dvēsele no zemes un pasaules prom pretim Dievam un mūžībai. No šīm domu torņu galotnēm raugamies tagad pāri Alpu kalnājiem pret dienvidiem, no kurienes bija jāpaceļas jaunai kulturai — renesansei. Arī šīs kulturas pamatidejās lūkosim ieskatīties cauri tās arhitektūras veidojumiem. Renesanses celtnes zem savām smagām mirdzošām kupolām it kā saliekdamās pieplok pie zemes, it kā tās gribētu ar visu savu smagumu un saviem platiem pamatiem pieglauzties zemei un piederēt pasaulei. Pasaulīgums ir renesanses stils.

Renesanses jauno dzīves izjūtu un pasaules ainu ievada kāds ārkārtīgi nozīmīgs un vienreizīgs notikums gara dzīves vēsturē, t. i. individa atradums. Mereškovskis šo jauno pašapziņu asprātīgi raksturo, salīdzinādams Pilata vārdus par Jēzu „lūk, kas par cilvēku!“ ar kāda renesanses valdnieka pieminekļa uzrakstu „lūk, kas par dievu!“ Šī pārgalvība un pārspīlētā cilvēka pašapziņa tomēr zīmīgi norāda uz faktisko jaunatradumu: renesanse ir atsegusi cilvēka individuālo strukturu. Līdz renesansei visā Vakareiropas cilvēcē indi-

vids eksistēja tikai kā neievērots un neapzināts psiholoģisks moments, proti, kā paliekošais apziņas „es“ pretstatā pret pārejošu iespaidu plūsmu. Tagad šis „es“ iegūst savu ētisko attaisnojumu ar atziņu, ka tas nav nekas cits, kā cilvēka dzīves garīgais centrs un neiznīcīgu vērtību nesējs. Ar to cilvēka individualā struktūra kļuva par varenu faktoru praktiskā dzīves stila veidošanā.

Raugoties no šī viedokļa, renesanse atklājas mūsu skatam kā cilvēka mīlestības pārorientēšanās no debesīm uz pasauli; metafiziskā interese aplūst un tanī vietā iestājas pasaules cienīšana. Lai-cīgā pasaule ir cilvēka spēju un dāvanu īstais darba lauks. Liekas, it kā Kopernika atziņa par zemes griešanos ap sauli savu dinamiku būtu ienesusi arī jaunajā pasaules ainā un dzīves izjūtā.

Šīs liktenīgās „pārorientēšanās“ atblāzmojums renesanses izglītības ideālā ir „universalais cilvēks“. Tam ir divkārša nozīme: teoretiski tā ir patstāvīgās pētīšanas un nesaudzīgās kritikas prasība pret visu tradicionālo, bet praktiski šis jaunais personības ideāls veicina pasaulīgās dzīves jaunkārtošanu un izveidošanos. Šinī sakarībā mums atklājas renesanses ideāla lielā nozīmība reformacijā: tikai kā nesaudzīgs kritiķis un piedzīvojis ikdienas dzīves pazinējs — tikai kā renesanses personība — Lutera varēja kļūt par reformatoru.

Tā esam pabeiguši lielā reformatora garīgo raksturojumu. Viņš stāv it kā ceļa jūtis: viens sniedzas atpakaļ kristietības vēsturē, pazudams pagātnes tumsā. Bet no šīs tumsas skan Dieva aicinājums, un Lutera to ir sadzirdējis; otrs ceļš viņu ievēd laikmeta jautājumos un atrisinājumu mēģinājumos. Lutera personībā apvienojas pravieša raksturs ar laikmetisko domātāju.

3.

Lutera reformācijas suma aptver četras idejas par Dievu, grēku, taisnošanu un ētiku. Šinī sumā koncentrējas starveidīgi visu laikmetīgo un pārļaimetīgo ideju ietekmējumi, kas ir piedalījušies pie reformācijas pamatatziņu izveidošanas.

1. Dieva jēdziens. Lutera Dieva jēdziens ir saprotams vienīgi kā personīga Dieva piedzīvojuma izkausējums jēdzienā. Taisni ar šo dzīvo pārdzīvojuma momentu viņa Dieva priekšstats raksturīgi atšķiras no scholastikas parastajiem prātojumiem par Dievu un viņa būtību. Tādēļ ka loģiskā domāšana principā nav spējīga atsegt Dieva būtību, visu šo dažādu prātojumu rezultāts vienmēr bija bāls un tukšs jēdziens, kuram trūka pieredzes un satura, un kas grūtībās un ciešanās nonākušajam cilvēkam nekādu iepriecinājumu nevarēja dot. Lutera Dieva priekšstats taisni pārplūst no konkrētiem saturiem un atziņām, tādēļ ka tā pamatos darbojas dzīvā Dieva skatīšana.

Visuvarenais Dievs ir neizsakami pārāks par visiem cilvēkiem un pasauli. Nepārvarama plaisa šķir svēto Dievu no grēkos kritušās

pasaules. Tā ir Lutera pamatpārlicība. Šī Dieva pārākuma teoretiskā puse ir viņa mūžīgā neizprotamība cilvēka prātam, un tā praktiskā puse ir Dieva liesmainā gribas aktivitāte, kura cilvēku neizbēgami satver un ierauj kā rīku Dieva lielajā un nepārskatamā darbībā. Dievs un cilvēks, tie abi nav šķirami. Šīs trīs svarīgās atziņas — neizprotamība, liesmainā gribas aktivitāte un personālās attiecības pret cilvēku — kā motīvi vijas cauri Lutera bagātajam Dieva jēdzienam. Tanī varam saskatīt trīs slāņus: pirmais satur tīri metafizisku atziņu par Dieva absolūto būtību kā tādu; otrs un svairīgākais raksturo no praktiskā viedokļa Dieva attiecības pret mūsu pasauli; bet pāri abiem klājas trešais, Lutera teoloģijā izšķirošais, slānis: Dievs grib mūs atpestīt!

Pirmā slānī Luters par Dieva būtību uzskata „visvareno un neierobežojamo gribas aktivitāti.“ Ar to viņš seko viduslaicīgai skotisma filozofijai, kura savukārt atkal pamatojas Aristoteļa definīcijā: Dievs ir „tīrā darbošanās“. Šo darbošanos mēs pēc Lutera gan varam konstatēt, bet tās dziļākos cēloņus un beidzamos mērķus mēs nekad nespēsim izdibināt. Dzīves īstenībā Luters tādēļ ieteic cilvēkam nepūlēties ar Dieva metafiziskās esamības pētīšanu, bet piegriezties viņa atklāsmei pasaules „kārtībās“, t. i. dabā un vēsturē.

Ar to pārejām otrā slānī. Tā kā gribas un darbības būtība ir vēršanās pret objektu pasauli, Dieva metafiziskā griba nemaz nav domājama bez iejaukšanās laiktelpiskā pasaulē. Tā apvienojas divas idejas: Dievs gan ir pārāks par pasauli, viņa būtība nebeidzas pasaules robežās. Viņš arī nav „tālais un svešais Dievs,“ viņš iejaucas mūsu pasaulē. Pie šīs imanences idejas izveidošanās ir piedalījušās mistika un renesanse. Abu šo pasaules uzskatu reliģiskā specialitāte ir taisni šī ticība Dieva imanencei. Renesanses uzskatā tā izpaužas pārlicībā par dievišķīgo gara principu, kas formē un vada daudzveidīgās pasaules gaitu; mistikā tā saplūst ar identitātes ideju: Dievs ir dzīvības pirmavots, kurā visa daudzveidība ir vienota, kurā tā iegūst savu īsto, nemirstīgo būtību. Satura ziņā abi šie pasaules uzskati neatšķiras, tie atšķiras vienīgi noskaņojumā un jēgā. Dievs darbojas pasaulē, tā ir kopējā pārlicība. Renesanse uzsver jauko, bagāto pasauli, attaisnojot to ar Dieva imanenci. Mistika turpretim pārceļ uzsvaru uz dievišķo vienību; tā sniedz iepriecinājumu ciešanu pilnajā pasaulē. Abi imanences iztulkojumi atgriežas Lutera Dieva jēdzienā. Ar mistiku saskan uzsvara noteiktā pārvietošana uz Dievu. Konflikta gadījumā cilvēkam jāizšķiras par Dievu, atsakoties no pasaules. Bet parastās dzīves gaitā šo pasauli tomēr nenovērtē tik zemu un pesimistiski kā mistika to dara. Taisni otrādi: pasaule gaida, lai ticīgais cilvēks to veidotu un, darbotamies tajā, dotu tai dievišķu jēgu. Šī pozitīvā pasaules vērtēšana saskan ar renesanses dzīves izjūtu. Ticīgā cilvēka darbos darbojas Dievs. Viņš ir garīgā cēlonība, kura nes, pavada un ierosina cilvēku relatīvi patstāvīgo pašdarbību. Tā

cilvēki kļūst par Dieva personīgiem līdzstrādniekiem. Ar to ieskanas personālais motīvs par Dieva un cilvēka savstarpējo attiecību, kas savu augstāko kāpinājumu sasniedz Dieva jēdziena trešā slānī.

Šis trešais slānis, kura saturs ir „žēlīgais Dievs pestītājs,“ ir Lutera Dieva jēdziena īstais centrs. No Dieva darbīgās un aktīvās būtības, kuru mēs dabā un vēsturē nespējam aptvert, tagad izceļas viņa žēlastība, mīlestība un pestīšanas griba, kuras ir vērstas personīgi pret atsevišķo cilvēku. Lutera saka: Dievs esot gribējis padarīt sevi mazu, lai mēs viņu varētu aptvert. Tā šī „prieka vēsts“ ietveras trejdalītā formulā: „absolutais Dievs“ kā Jēzū „iemiesojies Dievs“ mums ir kļuvis par „atklāto Dievu“. Atklādamies Jēzū Dievs mūs ir uzrunājis un aicinājis personīgā formā. Dieva „tu“ ir pievērsies cilvēka „es“, lai to atpestītu no grēka.

Un tomēr, arī šinī beidzamajā un personīgā tuvuma kāpinājumā ir vēl kaut kas, kas cilvēku attur no augstprātīgas salīdzināšanas ar Dievu. Pašā Lutera pirm piedzīvojumā jau ieguldītā Dieva varenības un distances apziņa ar nežēlīgu konsekvenci tiek piepaturēta arī šinī trešajā slānī. Jo „atklātais Dievs“ kā „krustā sistais Dievs“ mums ir un paliek „apslēptais Dievs.“ Kaut gan viņš personīgā aicinājumā uzrunā cilvēku, viņš paliek „apslēpts“, tādēļ ka viņš darbojas neizprotamā pretstatā: ciešanās Dievs dāvina sirdsmieru, nevainīgajās krusta ciešanās viņš cilvēkiem ir piedēvis grēkus. Kas to var saprast?

2. Grēka atziņa. Lutera grēka atziņa ir kļuvusi par praktisko izejas punktu, no kura sagatavojās reformācijas galvenā cīņa ap jauno taisnošanas uzskatu. Šinī punktā pilnīgā skaidrībā parādās Lutera stāvoklis un viedoklis kristianisma vēsturē: no vienas puses tas saskan ar Augustina un Pāvila liecībām par grēka apziņu, no otras puses tas ir protests pret scholastikas novājināto grēka izpratni.

Pretēji katoļu mācībai, kas grēku pazīst tikai darbos — atsevišķās kļūdās un pārkāpumos, Lutera rāda, ka grēks aptver cilvēka rakstura dziļāko kodolu. Grēks ir atšķirtība no Dieva, ir nepaklausība pret viņu, ir „neticība un pašāvības trūkums, kas atraisa no Dieva un saista pie pasaules un egoistīgām kārēm.“ Tā kā cilvēka būtība ir apzinīgās gribēšanas spēja, viņa būtiskajam grēkam jābūt gribas grēkam. Šis „iegribu“ jeb „kāribas“ grēks sakņojas cilvēka egoismā. Ar to šē nav saprasta tikai patmīlība, kura uz citu cilvēku rēķina meklē vienīgi savu labumu, bet te ir domāta visiem cilvēkiem iedzimtā tieksme vērtēt pasauli un dzīvi pēc savu interešu mēroga un nesaprast to Dieva mērogā. „Egoisms“ šinī nojēgumā ir dabīgā cilvēka neatkarības un pašai zstāvēšanās dzīņa Dieva priekšā. Šis „es“ ir cilvēka enerģijas centrs un kā tāds grēka izcelšanās pamats.

Ar šo grēka izpratni Lutera stāv divu strāvu krustojumā. No vienas puses tā atgādina pravieša aicinājuma brīdi, kuru ir pārdzīvojis arī Lutera, un kurā Dievs it kā personīgā cīņā pārvar un iznīcina cilvēka līdzšņējo gribas centru, lai to tad atjaunotu savā garā.

No otras puses tajā ieskanas mistisks motivs. Kāda mistiķa lūgšana sākas: „Starp tevi un mani ir kāds „es“, tas mani apbēdina ļoti...“ No šejienes atveras nepieciešamā pestīšanas perspektīve: šis egoisms ir jāiznīcina ciešanās. Tādēļ tiklab Lutera rakstos kā arī mistikā tik bieži sastopamies ar „ciešanu augsto dziesmu“. Ciešanas pēc Lutera ir ceļš uz pestīšanu. Vienīgi ciešanās Dievs ielaužas cilvēka dvēselē, noārda viņa grēcīgo, egoistīgo dzīves centru un rada viņā jauno, paklausīgo, ticīgo cilvēku.

No šī viedokļa mums kļūst saprotams Lutera uzskats diskusijā par brīvo gribu. Kā zināms, Luters šinī diskusijā ir nostājies determinisma pusē, uzskatīdams cilvēka gribu par nebrīvu. Šī ir tā problēma, kurā Luters asi sadūrās ar sava laikmeta humanismu, kas sludināja cilvēka izšķiršanās brīvību, tā ir problēma, kurā arī mūsu laikos vēl saduras modernais idealisms ar īsto reformatorisko kristietību. Gribas brīvību var apgalvot tikai, mazinot grēka būtisko, centrālo raksturu un tā graužošo iespaidu uz visu cilvēku. Kur vieglprātīgā optimismā grēku uzskata tikai par pilnības mazināšanu, tikai par nespēku un vājumu, tur protams var pielaist iespēju, ka cilvēks šad tad šo vājumu pārvar, izšķirdamies par „labo ceļu“. Bet kur Lutera garā uzskata pašu cilvēka centru par grēka sabojātu, tur arī visas no šī centra izrietošās gribas tendences nes šo grēcīguma iezīmi sevī. Cilvēks nespēj pacelt pamatu, uz kura tas stāv; viņš nespēj pāršķelt grēka loku, kas aptver un jetver visu viņa būtību. Tādēļ Kristus bija jānāk pasaulē, tādēļ viņam bija jāmirst pie krusta, lai cilvēkus atpestītu no grēka, kuru tie paši saviem spēkiem nespēja uzvarēt. Brīvās gribas apoloģeti atvieto šo krustā sisto Pestītāju ar brīvo gribu. Tādēļ Luters aizstāv uzskatu par nebrīvo gribu.

3. T a j s n o š a n a. Lutera reformācijas galvenais ieguvums ir senā katoļu taisnošanas jēdziena jaunizpratne. Katoļu taisnošanas princips ir „labo darbu nopelns“. Cilvēks, par cik tas ir pildījis ētikas prasības, par tik tas ir izpelnījies taisnošanu Dieva priekšā. Pret to Lutera ceļ iebildumu: kur Dievs dara visu un dāvina visu, un kur cilvēks ir tikai saņēmējs, tur nopelna princips zaudē savu nozīmību. Ja pati spēja pildīt Dieva gribu ir viņa dāvana, kā tad ar to var izpelnīties viņa labpatiku? Tādēļ Lutera vecajam taisnošanas jēdzienam nostāda pretim jaunu izpratni. Kamēr viduslaiku katolicisms ar taisnošanu saprata cilvēka atsevišķo pārkāpumu izlīdzināšanu un atsvēršanu pēc ētikas normām, pamatojoties atmaksas un nopelna principos, tikmēr Lutera ar to saprot vienkārši cilvēka nostādīšanu „taisnā“, t. i. pareizā un jaunā attiecībā pret Dievu. Šo jauno attiecību rada Dieva dāvinātā ticība. Šī jaunā pārliecība kā pamattonis skan cauri visām reformācijas idejām un atziņām: „mēs topam taisnoti ticībā!“

Ticībā Dievs pakļauj cilvēka prātu un darbību savai gribai un saviem svētiem nolūkiem. Ar šo jauno Dieva sprauto mērķticību

sākas „taisnotā“ cilvēka „jaunā dzīve“. Tā nav vēl „pilnīgā dzīve“; kļūdas vēl paliek, tās atkārtojas un pavada mūs līdz kapam. Bet šo kļūdu un vājību grēcīgums ir piedots. Ar to ir mainījusies arī šo atsevišķo moralisko kļūdu un pārkāpumu nozīme: tie mūs vairs ne-
notiesā uz mūžīgo nāvi un nepazudina vairs, bet ir pastāvīgās cīņas, tālākās tapšanas un augšanas uzdevumi.

4. Ticība un darbi. Lutera ētika ir pamatota ticībā. Tas nozīmē: visa ētiskā vērtēšana neizriet vienīgi no „labā“ un „jaunā“ patstāvīgajām vērtībām kā visās filozofiskās ētikās, bet šīs ētiskās vērtības ir pakārtotas vēl augstākajam pretstatam „grēcīgais“ un „svētais“. Tādēļ tikai tas darbs ir labs, kas izriet no taisnotā cilvēka ticības. Ticība ir cilvēka gribas laicīgā viedokļa atvietošana ar die-
višķu viedokli; un kur šī pamatīgā pārvērtība ir notikusi, tur Dieva griba ieplūst cilvēka darbos. Tā ētiskie darbi ir tie, kuros darbojas pats Dievs.

Te ieaužas „kristīgā cilvēka brīvības“ ideja. Mēs augšā aizrā-
dijām, ka Lutera asi noraidīja gribas brīvības domu. Un tomēr viņš pazina brīvību — šo cilvēces dārgāko mantu; tikai viņa izpratnē tā neizrietēja no cilvēka rakstura dabīgām spējām, bet no viņa ticības. Ar to, ka ticīgajā cilvēkā darbojas paša Dieva svētā griba, viņa dvē-
selē Djeva prāts ir „ierakstīts“, kā Lutera saka. Tā viņā rodas prie-
cīgā un brīvprātīgā tieksme pildīt bauslības prasības. Šī labprātīgā gatavība uz ētisko likumu pildīšanu pēc būtības ir jau to dziļākās jēgas piepildījums. Savā „labprātībā“ cilvēks kļūst iekšēji brīvs no bauslības ārējiem spaidiem.

Tā visa tikumiskā dzīve ir jaunradības sekas. No šīs „atgrieša-
nās“ un jaunradīšanas fakta krīt jauna gaisma arī uz Lutera pasaules vērtējumu. Te viņa teoloģija ietek pēdējā lielā problematikā — Dievs, cilvēks, pasaule. Šīs problēmas atrisinājums rāda vēl lieku reizi, ka Lutera iezvana jaunu laikmetu: viņš ir cilvēku dāvinājis atpakaļ pa-
saulei. Mēs novērojam īpatnēji pretrunīgo parādību. Viduslaiku cil-
vēks, kas ticēja Dieva un pasaules lielajai vienībai, bēga no pasaules baznīcu un klosteru mūros, bet Lutera, kas parādīja nenoliedzamo plaisu starp Dievu un pasauli, tas sūtīja cilvēku pasaulē ar uzdevumu un aicinājumu papildināt un normēt, šķīstīt un apskaidrot dabīgo dzīvi saskaņā ar Dieva prātu. Šinī pasaules cīnītāja ideālā apvieno-
jas Lutera teoloģija un ētika ar mūsu moderno dzīves izjūtu. Kriet-
nums un uzticība laicīgā arodā un ikdienas dzīves uzdevumu veik-
šanā liecina par cilvēka ticību un paklausību Dievam.

4.

Cauri gadusimteniem, pāri laikmetu maiņām un vēstures cīņām skan senā reformatora balss, skan ticības atjaunošanas prasība, skan brīdinājums nepaļauties pārāk droši uz cilvēku veidotām formām mūsu baznīcas dzīvē, neapmierināties vienaldzīgi ar tēvu mantotām

ticības atziņām. Atziņas var kļūt nepatiesīgas, ja tās sastingst un pamirst. Mantojums ir jāiegūst arvien no jauna, arvien no jauna ir jāatklāj senās ticības patiesības, arvien no jauna tās ir jāpārbauda ar Jaunās Derības mērogu. Luters mums nav atstājis teoloģisku sistemu un baznīcas iekārtu vjen. Viņš mums ir atstājis arī ilgstošas un nenogurstošas teoloģiskas paškritikas aicinājumu. Reformacija nav tikai notikums pagātnē, bet arī uzdevums nākotnei.

E. Ķiploks

Pārdomas par mūsu draudžu un mācītāju organizāciju

Pagājušā gada mācītāju konferencē mācītājs J. Ķullītis pieskārās jautājumam par jauno teologu nodarbināšanu, ierosinot izdarīt dažus pārkārtojumus mūsu draudžu organizācijā. Viņa referata tezes bij šādas:

I. Dalāmas būtu tās lielās draudzes, kur var atsevišķā draudzes daļā iekārtot baznīcu un mācītāja dzīvokli, tā kā mācītājs pienāk draudzes locekļiem klāt. (Pie-mēram, Bērze).

II. Nevēlama to lielo draudžu dalīšana, kur vienā baznīcā un vienā mācītāja mītnē jānovieto vairāki mācītāji ar vienādām tiesībām. Pārpratumi un nesaskaņas šeit būs neizbēgamas.

III. Lielajās Rīgas draudzēs u. c. jānoteic sevišķs darbinieku stats, kur katram nodots sevišķs darba lauks, bet virsuzraudzība pieder virsmācītājam.

IV. Lielajās Rīgas draudzēs būtu paredzams šāds darbinieku stats: 1) virsmācītājs; 2) adjunkts, kuram nodota jaunatnes pulciņa vadīšana, bet kas sprediķošanā un citos amata darbos piedalas pēc virsmācītāja norādījuma; 3) kapelans, kurš vada svētdienas skolu, bet sprediķošanā un citos amata darbos piedalas pēc virsmācītāja norādījuma un 4) iekšmisijas vadītājs. Pēdējā amatā labi varētu darboties arī sievietes-teoloģes.

V. Jānoapaļo draudžu robežas tā, ka nebūtu mazākas draudzes par apm. 1000 locekļiem, lai katrā draudzē varētu būt savs mācītājs.

VI. Virsmācītāji un arī mācītāji, kas atrodas patstāvīgās draudzēs, var mācīt skolās tikai 6 nedēļas stundas, lai būtu darbs adjunktiem, kapelaniem un teoloģēm.

Māc. J. Ķullīša paceltais jautājums nav gluži jauns. Līdzīgas domas jau cilātas, pa laikam gan privāti. Vieni atzīst, ka mūsu draudzes par lielām, un ieteic tās sadalīt. Viņi aizrāda, ka draudzes tagad nostiprinājušas savu saimniecisko stāvokli, un ka lielajām draudzēm nenāksies grūti uzturēt viena darbinieka vietā divus darbiniekus. Vārot diskutēt tikai par praktisko pusi — vai dalīt pašas draudzes, jeb vai iekārtot vairākas bikts kopas, t. i. draudzē darbotos vairāki tiesībās līdzīgi mācītāji.

Citi atkal domā, ka draudzes varētu palikt nedalītas, bet lielajās draudzēs jāsaista vairāki mācītāji katrs savam īpašam uzdevumam, bet visas nozares pārzinātu virsmācītājs. Bez tam visai evaņģeliskai baznīcai vajagot piegriezt vairāk vērības dažādām kristīgām akcijām,

piem. iekšējai misijai, evaņģelizācijai u. t. t. Jāatzīst, ka patiesi šai ziņā mūsu baznīcas darbs vēl nav pietiekami izveidots.

Jaunie teologi ņem jautājumu praktiski un prasa, lai viņiem sagādā darbu vienā vai otrā veidā. Arī to mēs sapratīsim, jo, kā no iepriekšējā „Ceļa“ numura redzējām*), tad pašlaik ir vairāk desmit ordinētu garīgu darbinieku, kas pagaidām strādā citā arodā un gaidīt gaida brīdi, kad varēs stāties darbā, uz kuru viņi sagatavojušies universitātē. Tā kā Teoloģijas fakultati pēdējos gados ikgadus beidz vairāk par 20 personām, tad garīgo darbinieku „pārprodukcija“ neizbeigsies, bet pat pastiprināsies. Taču tā nav nekāda ļauna parādība. Gluži otrādi. Vairākās Eiropas valstīs ir mācītāju trūkums, un tur draudzes stāv vakantas gadiem ilgi.

No tā visa redzams, ka jautājums par draudžu organizācijas pārkārtošanu un jauno teologu lietderīgu nodarbināšanu ir nobriedis un pacelts istā laikā. Tomēr netrūkst arī tādu, kas domā, ka nekādi pārkārtojumi nav vajadzīgi vai arī uzskata tos par nerealizējamiem sapņojumiem. Tādēļ mācītājam J. Ķullītim pienākas pateicība, ka viņš sāpīgos jautājumus pacēlis mācītāju konferencē un tie nodoti sevišķas komisijas apspriešanai. Daudzi gan kratīja galvas un teica, ka nekas neiznāks. Vai viņiem būs taisnība? Līdz šim nekas nav dzirdams par šīs komisijas darbību un izredzēm uz kādu praktisku atzinājumu.

Mēģināsim līdzēt risināt šīs problēmas. Skaidrības labā uzsvērsim, ka mūsu nolūks nav noskaidrot kādu bezdarbnieku nodarbināšanas iespēju. „Bezdarbnieku“ problēma baznīcā vispār nevar pacelties, jo garīgais darbs nav darbinieku dēļ. Tāpat nevaram pielaist, ka kāds studētu teoloģiju mācītājmājas dēļ un dzīvotu pārliecībā, ka to sagādāt ir baznīcas pienākums. Bet pamatota ir prasība, ka mūsu baznīcas un draudžu darbinieku skaitam jāatbilst patiesām vajadzībām un to sadalījumam jābūt racionālam. To prasa ne mūsu personiskās intereses, bet atbildība, kādu mūsu baznīcai uzliek Jēzus Kristus vārdi par nobriedušajām vārpām, kas gaida plāvējus (Mt. 9,37).

Dzirdētas domas, ka par draudžu organizāciju varot spriest tikai praktiķi. Bez šaubām, praktisko mācītāju lielie piedzīvojumi ir augstu vērtējami, bet daudzos gadījumos pārāk dziļa iesakņošanās „praksē“ aizver durvis vērtīgiem jauninājumiem. Tieši baznīcai, ievērojot viņas augstos uzdevumus, vienmēr jāmeklē jauni, labāki ceļi, kas ved ātrāk un tuvāk mērķim.

Problēmas risinot, pieturēsimies pie māc. J. Ķulliša tezēm, apvienojot tās trijās pamatprasībās:

1. Katrai draudzei savs mācītājs. Lai to panāktu, mazās draudzes apvienojamas vai to robežas ar lielajām draudzēm tā pārkārtojamas, ka rastos dzīvības spējīgas draudzes.

*) E. Ķiploks, Daži dati par mūsu draudzēm un mācītājiem. Ceļš, 1939, 6.

2. Garīgo darbinieku skaitam jābūt noteiktās attiecībās ar draudzes lielumu. Lielajās draudzēs šīs attiecības pārsniegtas, tādēļ tās sadalamas. Ja draudze var uzcelt otru baznīcu un mācītāja māju, tad var sadalīt pašu draudzi, ja ne, tad sadalams draudzes mācītāju darbs, pavairojot garīgo darbinieku skaitu un uzticot katram savu uzdevumu.

3. Ierobežojama draudžu mācītāju blakus nodarbošanās skolās.

*

Katrai draudzei savs mācītājs. Tas ir ideāls stāvoklis. Katrs mācītājs dzīvo savā draudzē. Nekādu blakus pienākumu, steigas lielajos svētkos no vienas baznīcas uz otru, bet pilnīga nodošanās savai draudzei. Vikars nekad nevar atvietot draudzes mācītāju. Var pat teikt, ka draudze bez sava mācītāja nav draudze. Mācītāja nozīmīgais stāvoklis deklarēts mūsu baznīcas satversmes 79. pantā: „Draudzes garīgās dzīves vadonis ir mācītājs.“ Turpat 12. pantā teikts: „Draudzei jāgādā par to, lai kārtīgi notiktu draudzes dievkalpošanas ar Dieva vārda sludināšanu un svēto sakramentu izdalīšanu, lai jaunatne pienācīgi tiktu sagatavota uz iesvētīšanu un lai apbēdinātās dvēseles atrastu garīgu stiprinājumu un iepriecinājumu. Tāpēc ikkatrai draudzei jāuztur pašai savs mācītājs.“ Tālāk ir gan runa par iespēju apvienoties ar citu draudzi, bet tas ir izņēmuma stāvoklis. Gadiem ilgi vakantās draudzes neuzrāda vairs organizētas draudzes iezīmes.

Gandrīz pusei no mūsu draudzēm — 121 no 270 (44,8%) — ir pašai savs mācītājs, un lielā puse no mūsu mācītājiem — 121 no 190 (63,7%) — strādā tikai savā draudzē. Lai sasniegtu pilnas 100%, jānovērš kavēkļi to 149 draudžu dzīvē, kas nevar saistīt sev patstāvīgu mācītāju.

Pirmais kavēklis ir pārāk maza draudze, resp. līdzekļu trūkums. Ar draudžu apvienošanu šo kavēkli iespējams pārvarēt tikai pavisam retos gadījumos, — ja apvienojamās mazās draudzes atrastos blakus un kopā veidotu noapaļotu teritoriju. Drīzāk iespējams mazajai draudzei pievienot kādu daļu no lielās draudzes teritorijas. Ar to varētu novērst arī dažu traucējumu lielās draudzes dzīvē, kas rodas tās teritorijas slihta izveidojuma dēļ.

Mūsu lauku draudzes radušās vēsturiskos apstākļos un bijušas lielā mērā atkarīgas no patrona zemes robežām. Tādēļ arī draudžu robežas ir visai izrobotas un izstieptas, un atsevišķie draudzes novadi atrodas ļoti tālu no baznīcas un draudzes centra, kas nopietni kavē šāda „kakta“ garīgo dzīvi un ir ļoti labdabīga vieta, kur sektām ieperināties. Tādēļ atsevišķos gadījumos robežu pārkārtošana ir jau notikusi, un kādas draudzes attālākie novadi pievienoti tuvākajai kaimiņu draudzei. Žēl, ka mums nav Latvijas evaņģeliskās baznīcas

draudžu kartes. Tā pierādītu draudžu robežu neracionālo izveidojumu un iespējamības robežas izlabot.

Bet robežu pārkārtošana ir ļoti grūts uzdevums. Jāņem vērā gadu simtu ilgās ģimenes saites ar veco baznīcu un draudzi, kā arī praktiskās neērtības metrisko ierakstu dēļ, kas esošai paaudzei paliek agrākās draudzes grāmatās. Lai gan neērtības ir mazākas par ieguvumiem, ko sniedz attālumu samazināšana, tomēr ļaudis sīkstī turas pie vecā. To redzam no pagastu robežu pārkārtošanas gaitas.

Draudzes dzīves atdzīvināšanai un sektu darbības paralizēšanai būs nepieciešami jāapsver robežu izlīdzināšanas un noapaļošanas iespēja. Pie viena varētu raudzīties arī uz draudzes lieluma nivelēšanu. Pretestību būs vieglāk pārvarēt vienreizējā un vispārīgā akcijā, ko vadīs centrs, nekā ķeroties pie robežu pārkārtošanas atsevišķos gadījumos pēc mazā kaimiņa vai dažu draudzes locekļu ierosinājuma.

Prasība, lai katrai draudzei būtu savs mācītājs, priekš kara bij izpildīta ar uzviju. 1914. g. 163 latviešu draudzēs, 15 vakantās līdzī neskaitot, darbojās 165 mācītāji. Tagad ir 270 draudzes ar 190 mācītājiem. Tā tad apstākļu pārgrozīšanās nav notikusi nevis mācītāju skaita samazināšanās dēļ, bet sakarā ar draudžu pieaugumu gandrīz par pusi. Tomēr ir draudzes, kam agrāk bijis pašai savs mācītājs, bet kas tagad tiek apkoptas no vikariem vai kopīgi ar kaimiņu draudzi nolīgta mācītāja. Šīs draudzes ir: Salas draudze Rīgas pilsētas iecirknī (kopīgs mācītājs ar Kurilmēmo draudzi), Aizkraukle Rīgas apriņķa iecirknī, Liepkalne-Vestienu Cēsu iecirknī (Vestienu tagad vikarē Bērzaunes mācītājs, bet Liepkalni Ērgļu mācītājs), Sēlpils Sēlpils iecirknī, Dalbe Jelgavas iecirknī, Bārbele, Valle un Code Bauskas iecirknī, Grieze Dobeles iecirknī, Ivande, Vāne un Vārme Kuldīgas iecirknī, Piltene (kopīgs mācītājs ar Zlēkām) un Ugāle Piltenes iecirknī, Bāte Grobiņas iecirknī un Zemīte Kandavas iecirknī. Tām varētu pieskaitīt vēl draudzes, kuras jau ilgstoši ir vakantas, piem. Dole, Apriķi-Saliene u. c.

Neņemot spriest, vai par cēloni tam ir iedzīvotāju skaita samazināšanās, vai ilgstošā vakance, kas nomākusi draudzes aktivitāti, vai kādi citi iemesli. Interesanti šo parādību salīdzināt ar apstākļiem pēc Ziemeļu kara. Arī tad daudzas draudzes abu iepriekš minēto iemeslu dēļ ilgu gadus tika vikarētas no kaimiņu mācītājiem, un vikarēšana neizbeidzās arī pēc tam, kad apstākļi uzlabojās.

Atstāsim pagaidām draudžu apvienošanas iespēju un pievērsīsimies gluži pretējam jautājumam — draudžu dalīšanai.

Vispirms pakavēsimies pie svarīgā jautājuma: cik lielai jābūt draudzei, lai tās darbība būtu sekmīga? Šis jautājums iztirzāts specialajā literatūrā, bet noteiktas atbildes tur neatrodam. Tas arī saprotams, jo daudz un dažādi apstākļi ietekmē draudzes dzīvi, piem., draudzes teritorijas plašums, robežu izveido-

jums, satiksmes ceļi, draudzes locekļu materialais stāvoklis, aktivitāte, dievbijība u. t. t. Saprotams, ka lauku draudzes teritorialo apstākļu dēļ nevar būt tik lielas, kā pilsētu draudzes, un lauku draudzēs ar izstieptu teritoriju nav tādas kopības sajūtas, kā draudzē, kuras atālākie punkti atrodas puslīdz vienādā atstatumā no centra.

Vispārīgā prasība ir tā, ka draudzes lielumam jābūt tādām, lai draudze būtu dzīvs organisms. Dzīvas draudzes! — Šajos divos vārdos saņemtas kopā Emila Zulces (Sulze, 1832—1914) draudžu organizācijas reformprasības. Dzīvumu draudze pierāda ar pašdarbību. Pašdarbīgi, rosīgi ir mazi organismi, jo lielu organismu vadīšanai vajadzīgi sevišķi ierēdņi. Lielā draudzē nav arī personīga kontakta, tādēļ tur neattīstās dvēseļu kopšana, kas ir katras draudzes galvenais uzdevums. Tādēļ mūsu draudzes reorganizējamās par mazām, rosīgām dvēseļu kopšanas draudzēm, vai vismaz sadalāmas vairākos iecirkņos, katrs ar savu mācītāju. Jo mazākas vienības, jo labāk.

Pret šo tezi nav ko iebilst. Viens no sektu panākumiem ir mazās šūniņās labi noorganizēts darbības tīkls, pulciņi ar dzīvu personisku satiksmi un savstarpēju dvēseļu kopšanu. Arī mūsu evaņģeliskās baznīcas mazo draudžu mācītāji varēs liecināt, kādas priekšrocības ir darbā, ja mācītājs pazīst katru draudzes locekli un zina viņa vajadzības. Šādai idealai darba videi nostatīsim pretī masu draudzes, kas izaugušas pilsētās, 19. gadu simtenī attīstoties rūpniecībai un tirdzniecībai. Piem., Vācijā ir lielpilsētu draudzes ar 40.000 un vairāk dvēselēm. To apkopšanai saistīti gan vairāki mācītāji, bet ar to maz līdzēts. Kāds dvēseļu kopšanas darbs var attīstīties tādā draudzē, kur darbojas 12 un vairāk mācītāju (tādas draudzes konstatētas Vācijā priekš pasaules kara).

Ja robežas sprauž draudzes pārmērīgai pieaugšanai, tad jānovelk arī robeža, zem kuras draudzes locekļu skaits nevar noslīdēt, lai neapdraudētu draudzes pastāvēšanu. Draudzei jāuztur savs dievnams un jāsigādā līdzekļi draudzes mācītājam un citām draudzes vajadzībām. Ja pārāk niecīga draudzes locekļu skaita dēļ draudze nevar realizēt sev nepieciešamo budžetu, tad draudzes dzīve nīkuļo. Vācijā par zemāko robežu uzskata 500 dvēseles (Zwerggemeinde). Šeit jāpiezīmē, ka draudzes dvēseļu skaits nav identisks ar draudzes locekļu skaitu. Dvēseļu skaitā ietilpst arī neiesvētītie draudzes locekļi.

Par normālu Vācijā uzskata draudzi ar 2000—3000 dvēselēm. Ja draudze pārsniedz 3000 dvēseles, ieteic saistīt otru mācītāju, bet ja pārsniedz 8000 — trešo. Draudzes ar vairāk par 12.000 dvēselēm uzskata par nevēlamu parādību.

Pārejot uz mūsu apstākļiem, vispirms jāsaka, ka mums nemaz nav īstu datu par savu draudžu lielumu. Priekš pasaules kara lauku draudzes lielumu noteica pēc draudzes robežās dzīvojošo luterticīgo iedzīvotāju skaita. Tagad šāds skaitīšanas veids neder. Bez tam pa

lielākai daļai mācītājiem ir tikai aptuvenas ziņas par viņu draudzēs dzīvojošiem luterticīgiem iedzīvotājiem, jo draudžu robežas vietām nesakrīt ar pagastu robežām, un tādēļ tautas skaitīšanas dati dod tikai aptuvenu atbildi. Lielo pilsētu personālo draudžu mācītāji nevar izlietot pat šos datus.

Citādi ir ar draudzes locekļu skaitu, jo šie dati stāv sakarā ar reģistrēšanos un draudzes nodokļa nomaksu. Trūkums ir, ka šeit neietilpst jaunatne. Bez tam šie skaitļi prasa zinamus koriģējumus, jo praksē mācītāja darbības lauks nav pilnīgi norobežojams no tiem, kas pēc baznīcas satversmes 21. panta, draudzes nodokļa nesamaksāšanas dēļ, skaitās izstājušies no draudzes. Turklāt šie dati ir nepilnīgi un nedroši. To redzam no baznīcas statistikas 1937. g. un 1938. g. salīdzinājuma (sk. tabulu nāk. burtnīcā). 1937. g. reģistrēti 395.336 draudzes locekļi, bet 1938. g. 829.644. Cēlonis nav dabisks aktivitātes pieaugums, bet divējādi avoti — pirmā gadījumā dati sakopoti pēc mācītāju ziņojumiem par draudzes dzīvi, bet otrā pēc dienestu gaitas sarakstiem. Tādēļ var apgalvot, ka lielās un sevišķi lielās draudzes (ar 2500 un vairāk draudzes locekļiem) nav tikai 49 (18,2%), bet otrtik (attiecīgās statistikas kopsavilkumu sk. „Ceļa“ pag. gada 368. lpp.). Netrūkst mums arī draudžu, kas pārsniedz minētās 12.000 dvēseles (šim skaitam atbilst apm. 8000 draudzes locekļu). Tā tad par mūsu draudžu lielo daļu var teikt, ka tās stāv tālu no tiem principiem, ko spraudis Zulce.

Kas attiecas uz mazajām draudzēm (līdz 500 draudzes locekļu), tad to skaits 71 (26,3%), patiesībā ir uz pusi mazāks. Bez tam šo draudžu pastāvēšanu noteic īpatni apstākļi. Šai skaitā ietilpst diasporas draudzes Latgalē, jūrmalas zvejnieku ciema draudzītes, draudzes, kas izcēlušās no attālākā draudzes stūrī ierīkotajām filialbaznīcām u. t. l. Ir arī jaundibinātas rosīgas ticīgo kopas.

Gala slēdziens ir tāds, ka apvienojamo mazo draudžu mums ir samērā maz, un tikai atsevišķos gadījumos varētu rasties iespēja paplašināt to teritoriju uz lielo draudžu rēķinu.

Jautājums par lielajām draudzēm līdz šim skārts tikai no draudzes organizācijas viedokļa. Svarīgāki ir mācītāja darba apstākļi. Cik lielu draudzes locekļu skaitu spēj sekmīgi apkopt viens mācītājs?

Arī šim jautājumam nav atrodama droša atbilde. Ja Zulce uzstādīja principu — jo mazākas draudzes, jo lielāka dzīvība, tad vēl vairāk to var teikt par mācītāja darba apstākļiem. Jo mazāks draudzes locekļu skaits, jo sekmīgāks mācītāja darbs.

Agrāko gadu dati vairs neder, jo visas dzīves nozares kļuvušas komplicētākas, sarežģītākas. Visur parādas lielākas prasības un tam līdz lielāka aktivitāte. Zeme top intensīvāki kopta, un mašīnas padara ražīgāku strādnieka darbu fabrikās. Valsti pārklāj aizvien plašāks un sīkāks ārstu, agronomu, veterināru, advokātu u. c. darbinieku

tīkls. Atsevišķās nozarēs šo darbinieku skaits pieaudzis pat 10 un vairāk reizes. Tāpat komplicētāka kļuvusi reliģiskā dzīve. Tādēļ tagadnes mācītājs nevar vairs būt baznīcas kungs, pie kura godbijīgi nāk ļaudis. Ja viņš grib gūt panākumus, tad viņam čakli pašam jāmeklē cilvēki. Draudzes dievkalpojums ir vairs tikai daļa no mācītāja darba lauka. Tagadnes mācītājs arī daudz lielākā mērā ierauts sabiedriskajā dzīvē un padarīts par baznīcas kancelejas ierēdni.

Ja 1937. g. statistika rāda, ka 111 mācītāji apkop līdz 2000 draudzes locekļu (58,4%), 40 — no 2001—3000 (21,0%), 37 — pāri par 3000 (19,5%), tad patiesībā skaitļi ir daudz augstāki. Bet arī jau minētajā apmērā ar pirmo grupu turpat sasniegta tā robeža (3000 dvēseles), virs kuras, kā augšā minēts, ieteic darbu dalīt ar otro mācītāju.

Tā tad apmēram 30—40% no visām draudzēm būtu nostādītas alternatīvas priekšā — dalīt draudzi vai garīgo darbu. Jautājuma pozitīva atrisināšana padarītu aktīvākas mūsu draudzes un paceltu garīgo darbinieku skaitu tajās par apm. 60—80 personām.

Lauku draudzēm māc. J. Kullītis ieteic pirmo veidu, bet saista ar noteikumu, ka atdalītai draudzei jāceļ sava baznīca un mācītāja māja, lai kopējā sadzīvē nerastos nesaskaņas un baznīca un mācītāja māja atrastos jaunās draudzes centrā.

Tā ir saprotama un atzīstama prasība. Kas attiecas uz baznīcas satversmes 12. panta kārtībā apvienotajām, resp. vakantajām draudzēm, kurās vikarē kaimiņu draudžu mācītāji, tad šī prasība tām neradīs šķēršļus, jo baznīcas un mācītāju mājas tām jau ir. Tādēļ draudžu dzīves aktivizēšana būtu iesākama ar šīm draudzēm, kā tas noticis vairākkārt jau 19. gadu simtenī ar savienoto draudžu izformēšanu.

1847. g. no Ļaudonas atdalīja filialbaznīcu Lubānu. 1851. g. no Krimuldas atdalīja Pēterupi, kas bij savienotas kopš 1772. g. Lai Pēterupes draudzi padarītu spēcīgāku, tad vēlāk tai piedalīja Skultes un Carnikavas draudzi. Pirmā bij pievienota Liepupes, otrā — Ādažu draudzei. 1871. g. šķīra Sēlpils un Sunakstes draudzes. 1877. g. no Ropažu draudzes atdalīja Allažu un Vangažu draudzi, kas Ropažiem bij pievienota kopš Ziemeļu kara laikiem. 1881. g. no Gulbenes draudzes atdalīja Lejas draudzi. 1890. g. no Biržiem atdalīja Jēkabpili un no Limbažiem Katrīnu, abas kā patstāvīgas adjunkturas. Īsu laiku, no 1699.—1709. g., Katrīna bijusi patstāvīga draudze. 1902. g. no Alūksnes draudzes atdalīja Zeltiņu draudzi. Šobrīd abas pieder Latvijas lielāko draudžu grupai, un diezin vai kāds iedomātos tās apvienot. Kādreiz pie Alūksnes draudzes bij piederējusi arī tagadējās Opekalna draudzes teritorija (atdalīta 1732. g.). Alūksnes un Zeltiņu draudzes vēsturē redzam interesantu ainu. Zviedru laikos pastāv centieni aktivizēt garīgo dzīvi, tādēļ cenšas lielās draudzes dalīt. 1697. g. no Alūksnes atdala Zeltiņus, kurus apvieno ar lielajai Gulbenes draudzei atdalīto Lejas draudzi. Kad prāvestu Gliku 1702. g. aizved uz

Krieviju, Zeltiņu draudzes mācītājs vikarē Alūksnē, un šī savienība pastāv līdz pat 20. gadu simtenim, kaut gan mācītāju trūkums nav un draudze ir milzīga. Acīm redzot, šāds stāvoklis bij izdevīgs kā muižturiem, tā mācītājam. 1909. g. apstiprināja Jaunliepājas draudzi, ko 1901. g. atdalīja no Liepājas sv. Annas draudzes.

Tāpat notikušas tādas draudžu dalīšanas, kur abas draudzes palikušas tai pašā baznīcā. 1857. g. sadalīja Durbes draudzi Dienviddurbes un Ziemeļdurbes draudzē. No Durbes draudzes jau 16. un 17. g. s. atdalītas Virgas un Krūtes draudzes. 1881. g. sadalīja Rūjienas draudzi divās daļās. Arī vairākas pilsētu draudzes dalītas. Piem., Cēsīs, Talsos un Ventspilī nošķirtas latviešu un vācu draudzes, Cēsīs un Jelgavā dibinātas latviešu pilsētas draudzes un Rīgas Jāņa un Gertrūdes draudzes dalītas divās bikts kopās.

Latvijas laikā atdalītas pavisam 64 draudzes (Vidzemē 22 un Kurzemē 42) un jaundibinātas 28 (no tām Latgalē 20). Ja neskaitam jaunās draudzes diasporā (Latgalē), tad tikai 9 no 72 jaunajām draudzēm līdz šim tikušas pie sava mācītāja un uzskatamas par pilnīgi patstāvīgajām: Vecauce, Bērze, Ogres pilsētas draudze (pašlaik vakanta), Strenču pilsētas draudze, Saldus otrā draudze, Mārtiņa Luterā draudze Jelgavā, Akademiskā, Atmodas un Betlemes draudze Rīgā. Tām jāpieskaita vēl sadalītā Gulbenes draudze. Ir sagaidāms, ka tuvākā laikā šo jauno patstāvīgo draudžu skaits vēl pieaugs par dažām, bet arī tad, kvantitatīvi ņemot, nav atsvērti tie zaudējumi, kas notikuši augstāk minētajām draudzēm noslēdzot vikarēšanas līgumus ar kaimiņu draudzēm.

Kā redzējām, pastāv un sekmīgi darbojas, lai gan ne bez dažām grūtībām, vairākas draudzes vienā baznīcā. Tādēļ draudžu dalīšanā, vismaz pagaidām, prasību pēc savas baznīcas nav vajadzīgs izvirzīt pirmajā vietā.

Daudz smagāks jautājums ir draudzes budžets. Vai sadalot bagātu draudzi, nerodas divas nīkuļojošas, pauperizētas draudzes? Atbildi varētu sniegt skaitļi par līdzšinējo draudzes saimniecisko dzīvi. Diemžēl, šai ziņā esam vēl grūtākā stāvoklī kā ar draudzes locekļu skaitu. Kamēr nebūs vienādības draudžu grāmatvedībā un pēc noteikta principa specificētas ziņas par budžeta izpildījumu, tikmēr būs grūti spriest par kādas draudzes materiālo stāvokli. Baznīcas Kalendarā iespiestie draudzes ienākumi un izdevumi ir nedrošs materiāls salīdzinājumam.

Samērā vieglāka par draudžu dalīšanu liekas darba dalīšana. Daži skaita jau par sevišķu panākumu, ka š. g. sākumā 8 lielo pilsētu un 8 mazo pilsētu un lauku draudžu mācītājiem bijuši adjunkti. Tāpat piemin diezgan kuplo iecirkņu vikaru skaitu, norādot, ka tie palīdz apkopt draudzes. Nenoliedzot tam savu nozīmi, jāuzsver, ka baznīcas pienākums būtu ievirzīt jau notikušo sadarbību

pareizās sliedēs. Māc. J. Ķullītis šim jautājumam veltī 4. un 5. tezi, īpaši piegriezdamies Rīgas pilsētas draudzēm.

Šeit ir divi principi. Pirmo redzam pašreizējā praksē ar adjunktiem, otro proponē māc. J. Ķullītis, paredzot katram darbiniekam savu uzdevumu, bet visas darbības nozares, kārtības labā, apvienojot viena mācītāja rokās.

Ir principiāli nepareizi ar adjunkta pieņemšanu uzskatīt par nokārtotu prasību pēc lielāka darbinieku skaita draudzē. Adjunkts nav saistīts ar draudzi, bet ar mācītāju. Mūsu baznīcas satversmē par adjunkta stāvokli nav nekas teikts. Pēc vecā Krievijas baznīclicuma 170. panta adjunkts ir kāda mācītāja izpalīgs vecuma, nespēka vai slimības gadījumā, ko pieņem saziņā ar draudzi un konsistoriju, uzrādot rakstveida nolīgumu starp mācītāju un adjunktu par pēdējā darba pienākumiem un atalgojumu. Adjunkts nav patstāvīgs draudzes darbinieks, bet darbojās saskaņā ar savu līgumu un seniora norādījumiem. Tāpat adjunkta amats nav pastāvīgs, bet izbeidzās līdz ar seniora atvaseļošanos, emeritēšanos vai nāvi. Tomēr lielāko tiesu attiecības izbeidzas ar adjunkta aiziešanu uz patstāvīgu vietu, un reti ir gadījumi, kur adjunkts pie mācītāja nostrādā ilgāk par pāris gadiem (šeit ir runa par priekšvara apstākļiem).

Tādēļ draudžu dzīves pētnieki neieteic radīt nepastāvīgu palīga posteni, bet censties nodibināt blakus mācītāja amatu. Šādu amatu pazīst Rīgas lielākās draudzes, un to savā laikā sauca par diakonatu. Virsmācītāja un diakona apzīmējums izteic tikai amata pakāpju atšķirību, kas bij svarīga avansēšanai. Diakonam bij pašam sava bikts kopa, un tajā viņš darbojās pilnīgi pastāvīgi. Arī t. s. pēcpusdienas vai nedēļas mācītājam, kas savā laikā Rīgas vācu draudzēs bij augstākā pakāpē par diakonu, un kam bij sevišķs uzdevums noturēt lūgšanas stundas un dievkalpojumus nedēļas dienās un svētdienu pēcpusdienās, bij pašam sava apkopjama draudzes daļa. Zināms, amata pakāpe un ilgāks amata laiks izvirzīja virsmācītāju vadošā postenī, tā nodrošinot nepieciešamo sadarbības kārtību.

Amata pakāpju apzīmējumi tomēr izrādījušies par traucējumu, jo draudzes locekļiem rada nepareizu ieskatu par vienas bikts kopas izcilāku stāvokli. Tādēļ šos apzīmējumus atmet. Piem., Rīgas Jāņa draudzē 1876. g. nodibināja otrā virsmācītāja amatu un diakonatu izbeidza 1887. g., kad toreizējais diakons Valters ar savu bikts kopu pārgāja uz tikko uzcelto Pāvila baznīcu.

Prof. M. Šians (Schian) savā grāmatā „Die evangelische Kirchengemeinde“ prasa, lai darba dalīšana vienā draudzē vairāku mācītāju starpā būtu taisna un atbilstoša tiešajām vajadzībām, un katram mācītājam būtu absolūta skaidrība par savām tiesībām un pienākumiem. Viņš iestājās par līdzīgi sadalītu darbu, paredzot zināmus izņēmumus vecuma un nespēka gadījumā, bet neiestājās par līdzīgi sadalītu algu, jo atzīst ilgāku amata gadu priekšrocības šai

ziņā. Šians arī nav pilnīgi pretī darba sadalījumam pēc sevišķiem uzdevumiem, bet uzsver, ka tādā gadījumā palīgmācītāju nedrīkst padarīt par kancelejas ierēdni vai apkraut ar citādu mehānisku darbu, bet viņam jānodod pilnīgā pārziņā kāda draudzes, kaut neliela, daļiņa. Satiksme ar draudzi ir evaņģēliskam mācītājam būtiska pamatprasība. Bez tam darbs nedrīkst sarūgtināt darītāju. Šai sakarā viņš izteic zīmīgus vārdus: „Ganzes Leben lang nur Nachmittagsprediger zu sein, ist ein Martyrium ersten Ranges.“ Tādēļ Šians pilnīgi piesienas Zulces prasībai, sadalīt draudzi atsevišķos iecirkņos, vai, kur tas nav iespējams, brīvprātīgās kopās.

Ar to nav noliegta atsevišķo darbu specialas dalīšanas priekšrocības. Īpaši jaunatnes darbs prasa sevišķas dotības. Tomēr jāatzīst par trūkumu, ja draudzes mācītājs jaunatnes darbu pilnīgi nodod adjunkta un kapelana rokās, kā tas ir māc. J. Ķullīša priekšlikumā. Draudzes mācītājs zaudēs kontaktu ar jaunatni, un viņa palīgi atkal ar laiku tiks atšķirti no tiem draudzes locekļiem, kas viņiem tik pazīstami no jaunatnes darba. Atzinīgi jāvērtē māc. J. Ķullīša aizrādījums uz iekšmisijas darba aktivizēšanu draudzē un sevišķa darbinieka (mācītāja vai draudzes māsas) saistīšana. Iekšmisijas darbu draudze nevar atstāt tikai kopbāzīcai. Tas būtu zaudējums draudzei. Draudzes iekšmisijas darbs mums pašlaik ir pilnīgi svešs. Savā laikā nelaiķis Beldavs spēra pirmo soli, nodibinot Lielaucē draudzē (neordinēta) diakona amatu.

Atsevišķi vēl paliek jautājums par draudzes mācītāja blakus nodarbošanās sašaurināšanu skolās. Šī prasība pamatota, lai atbrīvotu draudzes mācītājus savam tiešajam darbam un dotu iespēju rast nodarbošanos mazāk nodarbinātajiem mācītājiem-vikāriem, Teoloģijas fakultātes absolventiem un sevišķi absolventēm, kurām ceļš uz draudzes darbu gandrīz pavisam aizvērts. Šo prasību būtu pilnīgi jāattiecina uz lielo pilsētu draudžu mācītājiem, bet uz mazo pilsētu mācītājiem tikai pa daļai. Iemesli: lielajās pilsētās netrūkst ārpus draudzes darba stāvošo vikāru u. c. teologu, kamēr mazajās pilsētās nepilna stundu komplekta neradīsies kandidāti. Lauku mācītājiem taisni ieteicams darboties līdz skolā, lai nāktu tuvākos sakaros ar jaunatni.

No jauno teologu puses min arī prasību, lai tiktu ievērota pensionēšanās kārtība. Tas nav jāiztulko kā mēģinājums izspiest sirmos darbiniekus no garīgā darba, ja veselība to atļauj. Viņiem paliek līdzdarbība baznīcas centrālajās iestādēs un organizācijās un garīgajā presē, kā arī zināma darbība draudzēs, analogi goda tiesnešu iestādījumam, kāds radīts pensionētiem tiesu darbiniekiem.

Tāpat vikāri žēlojas, ka draudžu mācītāji ne labprāt viņiem atļaujot sprediķot un citādi vingrināties praktiskajā darbā. Zināms nemiers izpaužas par mācītājiem, kas nekārtīgi izpilda savu amatu vai

ved amatam nepiedienīgu dzīvi, un tomēr netiek atstādināti. Adjunkti atkal vēlas sevišķus noteikumus par savu stāvokli.

Sakarā ar jauno teologu nodarbināšanu, jāaizrāda vēl uz darba iespējām dažādās kopbaznīcas akcijās. Par evaņģelizāciju pagājušā mācītāju konferencē izteicās māc. V. Augstkalns. Iekšējā misija jau agrāk pieminēta. Misijas palīgdarbs Latvijā, pēc ārmisijas inspektora aizrādījuma, jau tagad prasa vismaz pēc viena ordinēta darbinieka. Darbs misijas laukos ar ārzemju misijas biedrības starpniecību atver visplašākās iespējas, jo ārzemēs misionāru trūkums ir vēl jūtamāks par garīgo darbinieku trūkumu.

Izteiktās domas par mūsu draudžu un mācītāju darba organizāciju var saņemt kopā šādos atzinumos:

1. Jāizlīdzina un iespējami jāsašaurina lauku draudžu teritorija.
2. Ideālas ir mazas, bet patstāvīgas draudzes ar savu mācītāju.
3. Vēlama to apvienoto draudžu dalīšana, kas savā laikā bijušas patstāvīgas vienības.
4. Pētījami draudžu dzīves aktivizēšanas jautājumi.
5. Uz šo pētījumu pamata fiksējams maksimalais draudzes un vienam mācītājam apkopjamo apvienoto draudžu locekļu skaits pilsētu un lauku draudzēs.
6. Sasniedzot apvienotās draudzēs maksimālo vienam mācītājam apkopjamo draudžu locekļu skaitu, anulējama vienošanās par kopīga mācītāja uzturēšanu.
7. Sasniedzot maksimālo lauku draudzes locekļu skaitu, draudzes sadalāmas divos novados, kam katram savs mācītājs.
8. Divos novados sadalītās lauku draudzes tuvākais uzdevums ierīkot jaunā novadā mācītāja māju un uzcelt filialbaznīcu, ja pēc tādas ir vajadzība novada attāluma dēļ no mātes baznīcas.
9. Pēc šo prasību izpildīšanas draudze sadalāma divās patstāvīgās draudzēs.
10. Sasniedzot maksimālo pilsētas draudzes locekļu skaitu, draudze sadalāma divās dievgaldnieku kopās.
11. Ciktāl iespējams, teritorialais dalīšanas princips ievērojams arī pilsētas draudzēs, īpaši mazpilsētās, nošķirot pilsētas un lauku iedzīvotājus par sevi. Kur tas nav iespējams, tur organizējamās dievgaldnieku kopas pēc personālā principa.
12. Prasība pēc jaunas baznīcas celšanas pilsētas draudzē izpildāma tikai pēc faktiskās vajadzības.
13. Sevišķi lielajās pilsētas draudzēs īpašiem uzdevumiem var saistīt arī sevišķus garīgos darbiniekus.
14. Adjunktu mācītāji var pieņemt tikai īpašām vajadzībām ar Baznīcas virsvaldes piekrišanu, kas izstrādā sevišķus noteikumus par adjunktiem.

15. Stingri regulejama mācītāju blakus nodarbošanās skolās un citā garīgā darbā, kā arī ievērojama pensionēšanas kārtība.

16. Iecirkņa vikariem jādod iespēja vingrināties garīgajā darbā un jāuzliek par pienākumu veikt zinamus darbus savā iecirknī.

17. Jaunie teologi ieinteresējami par darbību misijā.

A. Birznieks

Mūsu periodiskā sprediķu literatūra

1.

Pēdējos gadu desmitos mūsu garīgās literatūras laukā novērojama jauna parādība. Labi sen atpakaļ latviešu valodā bija iznākušas sprediķu grāmatas, bet nebija periodisku sprediķu izdevumu. Minētā laikā parādas divi šādi izdevumi, kuru nolūks ik svētdienu pa sprediķim aiznest draudzes locekļu sētās. Pirmais ir „Sprediķis“, kura redaktors gandrīz visu iznākšanas laiku bija K. Freudenfelds, tagad Rīgas Ģertrūdes baznīcas 2. draudzes mācītājs. „Sprediķis“ sāka iznākt 1899. gada septembrī un bez pārtraukuma iznāca līdz 1917. gada beigām. Pēc 1917. gada tā iznākšanu pārtrauca nemiera laiki, savu gaitu tas atjaunoja 1920. gada beigās, bet jau 1921. gada sākumā to atkal pārtrauca un arī pavisam izbeidza. Šajā posmā paspējuši iznākt tikai nedaudzi numuri. Sākumā nebija domāts izdot šādu izdevumu. Nodomāts bija izdot iekšmisijas laikrakstu, bet toreizējā krievu valdība tam nebija devusi atļauju. Šī nodomātā izdevuma vietā iznāca „Sprediķis“. Jāsaka, ka „Sprediķis“ savu iznākšanu ir attaisnojis. Tas nonācis nevien mūsu dzimtenes sētās, bet arī tālās latviešu kolonijās citās zemēs (Krievijā, Amerikā u. c.), un arī pie mūsu karavīriem karā frontē. Gada laikā „Sprediķis“ iznāca caurmērā 125.300 eksemplāros, katrs numurs, arī caurmērā skaitot, 2140 eksemplāros. „Sprediķis“ toreizējo garīgo izdevumu starpā bija izplatītākais izdevums. Nav bijis mazs arī to mācītāju skaits, kas iesūtījuši savus sprediķus šim izdevumam. 18 gada gājumos atrodami pāri par 180 dažādu autoru vārdi. Protams, lielā daļa tie bija vācu tautības, jo latviešu tautības mācītāji mūsu draudzēs toreiz vispār bija mazākumā, bet arī kādi 60 latviešu mācītāju vārdi šie atrodami (starp tiem K. Freudenfelds, T. Grīnbergs, Edg. Bergs, J. Ērmanis, K. Kundziņš sen., J. Straumanis, A. Kundziņš, J. Neilands, J. Reinhardts, J. Rezevskis, V. Rozenieks sen., K. Irbe, J. Neikens, A. Niedra, V. Maldonis, K. Kundziņš jun. un vēl citi). Visi gada gājumi kopā sniedz nedaudz pāri par 1000 sprediķu. Tas ir lielākais sprediķu skaits, kāds mums līdz šim iznācis, un lielākais sprediķu krājums, kāds pieejams mūsu ieska- tam. Diemžēl maz būs vairs to vecākās paaudzes mācītāju, kam visi „Sprediķa“ gada gājumi būs uzglabājušies. „Sprediķis“ mācītājiem

vēl tagad var sniegt dažu labu atbalstu. Minēsiem tikai dispozīcijas. Lielāko tiesu sprediķi rakstīti par perikopju tekstiem; savā uzbūvē šie sprediķi ir ar fiksētām dispozīcijām. Gada gājumu rindā atrodamai vairāki sprediķi, rakstīti par vienu un to pašu tekstu, līdz ar to vienam tekstam atrodamas vairākas dispozīcijas, dažam vecās rindas tekstam pat 10 dažādas dispozīcijas. Ja mēs izvēlētu labākās un tās iespiestu kādā mūsu garīgā periodiskā izdevumā, tad tas būtu labs pakalpojums tāgadējiem mācītājiem. Daļa minēto dispozīciju būs aizņemta no svešiem avotiem, lielā daļa tomēr izaugusi pašu zemē.

Otrs periodiskais sprediķu izdevums ir „Baznīca un Skola“. Tas sāka iznākt 1932. gada decembrī un turpina iznākt vēl tagad. Viņa izdevējs visu laiku ir Rūjienas Ziemeļu draudzes mācītājs R. Slokenbergs un redaktors Mazsalacas draudzes mācītājs A. Skrodelis, kura vietā pašā pēdējā laikā stājies cits. „Baznīca un Skola“ sākumā iznāca lapiņas veidā, un katrs numurs izgāja ap 2500 eksemplāros (ap 150.000 eksemplāru gadā). Pēdējos gados tā neiznāk vairs lapiņas, bet grāmatiņas veidā. Šādā veidā iznākušo eksemplāru skaits samazinājies gandrīz par pusi (katrs numurs caurmērā 1400 eksemplāros, ap 90.000 eksemplāru gadā). Nav mums zināmi eksemplāru skaita lielās samazināšanās cēloņi. Jādomā, ka viens iemesls šē būs cenas pacelšana pēc tam, kad sprediķis sāka iznākt grāmatiņas veidā. Interesanti atzīmēt, ka ar grāmatiņas iznākšanu katrā numurā kopā ar sprediķi ievietotas arī rīta lūgšanas skolām. Līdz ar to „Baznīca un Skola“ grib kalpot otram uzdevumam — skolai, un tādēļ tā ir uzskatāma arī par pirmo periodisko skolas lūgšanu izdevumu mūsu tautā. Sakarā ar to „Baznīca un Skola“ izplatīta nevien draudzēs, bet to abonē arī skolas, sniegto skolas lūgšanu dēļ. Sprediķu autoru skaits pa lielākai daļai komplektējas no jaunākās paaudzes mācītājiem. Mācītāju piedalīšanās ar sprediķiem varēja būt lielāka. To rāda tas, ka vienā gada gājumā atrodami vairāki viena autora sprediķi, īpaši redaktora. Tas notiek aiz tā iemesla, ka redaktoram netiek sprediķi vajadzīgā daudzumā iesūtīti, nemaz nerunājot par izvēles iespēju, kāda redaktoram varētu būt vēlāma. Tuvāk par šo otro izdevumu būs lieki runāt, jo tas mums visiem pazīstams.

2.

Kāda varētu būt šādas periodiskas sprediķa literatūras nozīme? Šē vairākas atbildes.

1. Garīgai literatūrai vispār ir sava nozīme draudzes reliģiskās un ētiskās dzīves kopšanā. Par sprediķu literatūru šai ziņā vēl atzīmējams, ka tā līdz šim ir bijusi izdota samērā lielā skaitā, līdz ar to pierādot nopietnu pieprasījumu pēc tādas. Šī literatūra pie tam sniedz Dieva vārdu, kas ir sludinātais Dieva vārds. 2. Šāda literatūra ir svarīgs līdzeklis arī pašu sprediķotāju audzināšanai. Katram sprediķotājam arvien jāmācās sprediķot. Mēs mācamies, kā agrāk

sprediķojuši, bet mācāmiēs arī no tā, kā tagad sprediķo. Citu sprediķi lasam nevien, lai no tiem smeltu vielu saviem sprediķiem, bet arī ar to nolūku, lai no viņiem mācītos. Nav jāaizmirst, ka citu zemju sprediķi mums grūtāki pieejami. 3. Šai literatūrai piemīt vērtība arī aiz homiletiskiem vēsturiskiem iemesliem. Periodiskā sprediķu literatūrā atrodami vairāku autoru sprediķi, kas lielākā mērā attēlo sava laika sprediķus vispār, nekā viena autora sprediķu grāmata. Tādēļ periodiskā sprediķu literatūra zināmā mērā nodod liecību par attiecīgā laika sprediķotājiem un viņu sprediķiem. To novērtējums mums var noderēt par pārbaudījumu saviem sprediķiem. It īpaši mums savi sprediķi pārbaudāmi no tā viedokļa, vai tie atbilst savam pamatuzdevumam, resp. pauž Dieva vārdu. 4. Sprediķu literatūra arvien papildināma. Mūsu sprediķa literatūra nav tik bagāta, ka tās papildinājums būtu lieks. Literatūrai pašai par sevi ir vērtība; arī tādēļ jā rūpējas par sprediķu literatūras pieaugumu.

3.

No sacītā izriet vajadzība pēc sprediķu literatūras un sevišķi pēc periodiskiem sprediķu izdevumiem. Principā nebūtu svarīgi, kas šādu izdevumu izdod un kas viņu paraksta. Svarīgi gan tas, ka šāds izdevums iznāk un ka tas var pastāvēt. Ir zināms, ka līdzšinējam „Baznīcas un Skolas“ izdevējam tās izdošana nav viegla. Varbūt būtu labāk tās izdošanu pārņemt Baznīcas virsvaldes izdevniecībai. Tai nāktos vieglāk piesaistīt arī vairāk rakstītāju. Tik svarīgi nebūtu arī tas, vai tā pārņemtu šo izdevumu ar līdzšinējo nosaukumu, vai izdotu gluži jaunu.

Jāgādā, lai rakstītāju skaits kļūtu pēc iespējas lielāks un lai nebūtu iespējamo sprediķu trūkums, bet būtu iespējama pat zināma izlase. Tas būs panākams tikai tad, kad mēs mācītāji apzināsimies šāda izdevuma patieso nozīmi un vajadzību un uzskatīsim par pienākumu iesūtīt savus sprediķus izdevumam. Šai sakarībā mums dažam labam būs jāatzīstas, ka tomēr nebūsim darijuši to, ko darīt būtu varējuši. Grūtāk jau būs proponēt konkrētus priekšlikumus. Varbūt katrs mācītājs (1938. gadā pavisam 249 mācītāji), vai vismaz mācītāju daļa iesūtītu ik gadus pa sprediķim katrs. Tādā gadījumā vienai personai būtu jāuzraksta viens sprediķis dažu gadu laikā, pie tam varētu notikt arī sprediķu izlase. Vai sprediķus iesūtīt apņemtos mācītāji paši, vai tas būtu uzliekams pienākums, tas būtu vairāk disciplīnas jautājums, par kuru tuvāk runāt šē nebūtu vietā.

Periodiskais sprediķu izdevums izplatāms kopā ar citu garīgo literatūru un tādā pašā ceļā. Šāda izdevuma izplatīšanā dažviet grūtības sagādā tas, ka ne visās baznīcās pastāv iksvētdienas kolekte, īpaši lauku draudzēs. Necerēsim arī šē neiespējamo, taču iespējamības robežās varam draudzes locekļiem pasniegt attiecīgās svētdienas sprediķa lapiņu. Sevišķi mācītāju vajadzībām būtu jāgādā par sako-

pojumu gada gājumos, dodot iespēju iegādāties arī atsevišķus gada gājumus.

Šī raksta nolūks bija sniegt īsu aprakstu, minēt kādus pamatotājus secinājumus, rakstu nobeidzot ar praktiskiem apsvērumiem un ierosinājumiem. Katrā ziņā nebūs lieki šie paceltos jautājumus pārdomāt un pārdomās iegūtās atziņas tad censties realizēt.

Jānis Rudzītis

Reliģiskais elements latviešu lirikā

Dažkārt var likties, ka reliģija un māksla ne labprāt ļaujas savienoties. Ir bijuši gadījumi, kad literārs sacerējums šķietami vērsas pret reliģijas izpausmi praktiskā dzīvē. No otras puses, arī reliģija, labāki sakot — tie, kas kārtu reliģisko dzīvi, dažubrīd ieņēmuši nostāju pret zināmiem literāriem darbiem, uzskatot tos par tādiem, kas pretrunīgi nevien Dieva atziņai, bet arī reliģijas kārtotai ētiskai dzīvei vispār. Īsteni šādas šķietamas sadursmes būtu uzlūkojamas par pārpratumiem, par gadījumiem, ko nevajadzētu vispārināt. Ja paraugamies vēsturē, ātri pārlicināties, ka reliģija ar mākslu allaž stāvējušas cieši kopā, un reliģiskais pārdzīvojums, iedvesmēdams mākslinieka radītāju garu, bijis par iemeslu, lai rastos visievērojamākās vērtības. Atcerēsimies kaut Rafaēlu, Leonardo da Vinči, Mikelu Anželo, Rozentālu glezniecībā, Bachu muzikā, Danti, Poruku, Saulieti literatūrā. Ja muzikā, īpaši kad tā nav vokāla kompozīcija, diezgan grūti novilkt robežu starp tā saucamo laicīgo un garīgo, resp. reliģisko, raksturu, jo nav nevienas īpašas skaņas, akorda vai tonkārtas, kas apzīmētu, piemēram, Dieva jēdzienu vai citus svētus priekšstatus, tad tēlotājās mākslās un literatūrā reliģisko elementu viegli pamanam konkrētos tēlos vai vārdos izteiktās izjūtās un dzejiskās gleznās.

Cilvēks, ļaudamies ticībai, jūt zināmu pārdzīvojumu. Pārdzīvojums ir pamatā arī mākslinieciskai radīšanai. Šo radīšanu var ierosināt dažādi pārdzīvojumi. Ja dzejnieku vai citu mākslinieku skar spēcīgs reliģisks pārdzīvojums, tad, un tikai tad var rasties mākslas darbi ar pārilaicīgu nozīmi. Tuvojoties kādiem baznīcas svētkiem, tāpat tais brīžos, kas attiecas uz dažādiem gadījumiem cilvēka mūža gaitā, mums dažkārt gadās lasīt arī tādus dzejoļus vai cita veida literārus darbus, kas gan grib slavēt Dieva godu un prātu, bet savu mērķi neaizsniedz. Noteikti varam sacīt, ka šādos gadījumos mākslinieciskās radīšanas pamatā nav bijis spēcīgs reliģisks pārdzīvojums, bet rakstītāju ķerties pie spalvas pamudinājuši citi apstākļi. Un jāteic, ka nav nekas tik nepatīkami, kā lasīt, piemēram, garīga rakstura dzejoļus, kas rakstīti bez pārlicības, bez reliģiska rakstura iedvesmes. Nav jāslēpj, ka daudzreiz gadas lasīt Ziemsvētku, Lieldienu, Vasaras

svētku vai citu baznīcas noteiktu svinamu dienu dzejoļus, kas ļoti diletantiski. Tie radušies aiz vēlēšanās: lūk, es arī varu uzrakstīt pantus par gaišajiem Ziemsvētkiem vai kaut ko tamlīdzīgu. Tikai paties mākslinieks istā iedvesmes brīdī izteiks to jūtoņu, kas apņem cilvēkus Ziemsvētkos, Klusajā nedēļā, Lieldienās vai citās svināmās dienās. Baznīcas interesēs ir, lai ar reliģiju roku rokā staigātu patiesa vērtīga māksla. Tad izzudīs arī šķietamās nesaskaņas un sadursmes.

Ja runājam par reliģisko elementu latviešu lirikā, tad var būt interesanti mazliet apstāties pie jautājuma, cik lielā mērā šis elements attiecas uz atsevišķām konfesijām. Citiem vārdiem, — vai mūsu lirikas daļai, kas ietver sevī reliģisko elementu ir jūtams konfesionāls raksturs? Tā tad, vai varam runāt par protestantisko, resp. luterisko liriku, par katolisko un pareizticīgo liriku? Jāatbild, ka vislielākā nozīme latviešu lirikā bijusi luterāņu konfesijai un it īpaši hernhutiešiem, resp. brāļu draudzēm. Kā zinams, luterāņu baznīca savā kulta vajadzībām ļoti lielu nozīmi piešķir draudzes kopējai dziedāšanai. Šai sakarā vispirms varam runāt par baznīcas liriku, t. i. to dzeju, kas kalpo praktiskām vajadzībām — dziedāšanai dievkalpojumos un citos garīga rakstura sarīkojumos. Luterāņu baznīca ar savu pārstāvi Kristoforu Firekeru ir likusi pamatus mūsu modernajai lirikai. Luterāņu baznīcas dziesmu grāmata ir luterāņu konfesionālās lirikas svarīgs paraugs un pamats. Latvijas valsts laikā ar baznīcas dziesmu grāmatu notikušas ievērojamas pārmaiņas. Ja agrāk tur lielāko tiesu, patiesībā — atskaitot tikai dažus retus izņēmumus, bija tikai tulkojumi un lokalizējumi, tad tagad arvien vairāk baznīcā dziedamo tekstu skaitā ienāk latviešu labāko dzejnieku sacerējumi. Ja arī visi teksti, latviešu darināti, dziedami pēc baznīcas koraļu grāmatās uzņemtām meldijām, nav vēl sastopami dziesmu grāmatā, tad iznākuši atsevišķi dzejoļu krājumi, kur tos var atrast. Minēsim šai sakarībā Luža Bērziņa un Kārļa Jēkabsona garīgos dzejoļus. Svētrīta skaņās Ludim Bērziņam un Debess gaismā Kārlim Jēkabsonam ir krietns skaits dzejoļu, kas reizē ir derīgi baznīcas kulta vajadzībām un arī vērtīgi, ļoti vērtīgu mākslinieciskā ziņā. Atkārtosim vēlreiz, ka šiem latviešu autoru jaunos laikos sacerētiem dzejoļiem būtu ierādama arvien lielāka vieta mūsu baznīcas dzīves vajadzībās. Mūsu mākslinieku darinātās svētbildes, baznīcas atskaņojamās kompozīcijas un dziedamie teksti, ko Dievam par godu veidojuši latvieši, izlūgdamies svētību savai zemei un savai tautai, tas viss mūsu baznīcu veido par nacionālu lūgšanas un pateicības vietu. Bet no otras puses, neaizmirsīsim arī šeit patiesību, ka ne katrs aicināts un izredzēts katram darbam. Ja kāds teoloģiski izglītots cilvēks domā, ka tikai ar reliģisku iedvesmi, bet arī bez dzejnieka talanta viņš var sacerēt garīgus, dievkalpojumos dziedamus dzejoļus, tad tas maldās un dara ļaunumu nevien dzejai, bet arī reliģijai. Cilvēks ar attīstītu estētiskas gaumes sajūtu, nokļū-

dams dievkalpojuma, kādos kapu svētkos vai citur, jutīsies nepatīkami iztraucēts, lasot dziesmu lapiņās dzejiskā ziņā mazvērtīgus pantus. Reliģija prasa patiesību. Reliģiska rakstura dzejoļiem jābūt mākslinieciski patiesiem. Bet par luterisko, resp. protestantisko liriku varam runāt arī neatkarīgi no baznīcā dziedamiem tekstiem. Krietna daļa mūsu dzejnieku, īpaši vidzemnieki, auguši hernhutisma jeb brāļu draudzes ietekmē. Mēs zinām, ka starp mūsu literāriem tēliem diezgan daudz tādu, ko mēdzam apzīmēt par šķīstisrīžu ļaužu tipiēm vai raksturiem. Šī šķīstisirdība, hernhutiešu sludinātā mīlestības un žēlsirdības mācība, izpaudusies arī lirikā. Minēsim šai sakarā pirmām kārtām Jāni Poruku, Augustu Saulieti, tad arī Juri Neikenu, Apsīšu Jēkabu, kas gan tāpat kā brāļi Kaudziši galvenā kārtā ir prozaiķi. Par luterāniskiem elementiem varam runāt arī Fr. Bārdas, R. Blaumaņa, P. Ērmaņa, Teodora, Zvārguļu Edvarta, Annas Brigaderes, vai no visjaunākajiem — Andreja Eglīša lirikā. Tāpat tais Luža Bērziņa un Kārļa Jēkabsona dzejoļos, kas nav rakstīti tieši dievkalpojumu vajadzībām. Šeit pieminētie vārdi nebūt vēl nereprezentē visu latviešu liriku, kuras reliģiskais elements uzrādītu luterāniski konfesionālu raksturu. Ja mēs jautātu, kas vispār raksturo šo liriku, tad jāatbild, ka raksturs apmēram tāds pats kā luterāņu konfesijai. Te nejutām stingras turēšanās pie kādām noteiktām dogmām, bet kristīgi reliģisku izjūtu plašā nozīmē, kavēšanos pie tiem momentiem, kas rodas sakarā ar Kristus dzīvi un mācību, ar Dievu kā visa zinātāju, visa varētāju un visa žēlotāju.

Nevar īsti runāt latviešu lirikā par kaut cik jūtamu pareizticīgo elementu. — Daudz varētu gaidīt no mūsu katoliskajiem novadiem. Ir zināms, ka lielajās katolicisma zemēs Francijā, Spānijā, Itālijā un citur šī konfesija ievērojamā kārtā ietekmējusi krietnu daļu rakstnieku, un ir iemesls runāt par katolisko rakstniecību arī mums kaimiņos — Lietuvā. Latvijā katolicisms gan nav izplatījies tik plaši, bet neaizmirsīsim, ka visa Latgale galvenām kārtām ir katolisks novads. Tāpat katoliskas salas, katoļu draudzes, ir arī Skaistkalnē, ap Liepāju un citur. Zinām arī to, ka katolicisms, piemēram, Latgalē ir dziļi skāris ticīgo dvēseli. Kā par brīnumu mūsu lirikā no tā nav gandrīz nekā. Un ir pat tā, ka Latgalei dažas raksturīgas rindas, kas atrodamas lirikā, rakstījuši tie dzejnieki, kas nākuši ne no Latgales, bet citiem Latvijas novadiem. Tādus dzejoļus atrodam, piemēram, Ādolfa Ersa, Kārļa Skalbes, Jāņa Akurātera darbos. Īstenībā gan jāievēro tas apstāklis, ka Latgales liriskā dvēsele nav vēl pilnīgi pamodusies. Ja starp mūsu stāstniekiem redzam jau dažu labu seju, kas nākusi no Latgales, tad par liriķiem to nevar teikt. Mēs gaidām šo atmodu un ceram, ka tad manīsim mūsu lirikā ieplūstam jaunu, īpatu strāvu, ko varētu saukt par katolicisma konfesijas ietekmē veidojušos. Katrā ziņā Dievmātes kults, svēto dzīve un darbi, daudzas katolicisma dogmas var kļūt par ievērojamu ierosinājumu reliģiskai lirikai ar lielu vērtību.

Visām kristīgās baznīcas konfesijām var būt arī kopīgi temati, kopīgi motīvi, ko izmanto dzejnieks. Vispirms jau šie temati skar atsevišķus momentus Kristus dzīvē — dzimšanu, Austrumu zemju gudro gājienu, ciešanas, nāvi, augšāmcelšanos, vēl daudzus citus gadījumus, par ko lasam evaņģelijā. Dzejnieka sacerējumiem šai sakarā allaž ir leģendas vai balades raksturs. Tādas balades vai leģendas, piemēram, diezgan daudz rakstījis Plūdons. Viņam ir pat vesels dzejoļu krājums — Ko Palestīnas palmas šalc. Tādi dzejojumi ir arī Saulietim, Ersam, Austrīnam, Zvārguļu Edvartam un daudziem citiem. Bet baznīcas gadā ievērojamas dienas un dienu kopas var radīt zināma rakstura noskaņojumu arī tīri individualā plāksnē. Tā, piemēram, Saulietim ir plašāks dzejoļu cikls Klusā nedēļa, kur ir gan tēlots Kristus sāpju ceļš un augšāmcelšanās, bet blakus tam arī šī laika cilvēku individuālie pārdzīvojumi Klusās nedēļas noskaņā. Šis Saulieša dzejoļu cikls vispār jāvērtē kā ļoti labs reliģiozās lirikas paraugs atviešu literatūrā. Vienādā mērā te vērojām patiesu mākslu un reliģiskās izjūtas lielumu. — Bez Kristus dzīves apdzejošanas var būt arī daudzi citi temati, ko var ietvert lirikā visu konfesiju pārstāvji. Minēsim kaut mātes mīlestību, domas par dažādiem mūžības jautājumiem un nāves problēmu, dvēseles nemirstību u. t. t. Latviešu lirikā šos motīvus atrodam bagātīgā mērā. Retais dzejnieks nebūs kādam no tiem pieskāries.

Ja runājam par reliģiju, par reliģiozo liriku, tad esam paraduši ar šiem apzīmējumiem saprast kristīgi reliģiozo liriku. Patiesībā šie jēdzieni būtu satura ziņā paplašināmi. Kas tad ir ticīgs vai reliģiozs cilvēks? Taču tas, kas atzīst, ka ir kaut kāda augstāka vara, no kuras lēmuma viņš atkarīgs. Tas ir cilvēks, kas saprot, ka ar mūsu prātu nevar visu izskaidrot, ka tiekam kādas augstākas gribas vadīti. Bet nu šo augstāko varu vai augstāko gribu var katrs iedomāties citādi. To var saukt dažādos vārdos. To var atzīt arī tāds cilvēks, kas nejūtas ciešām saitēm vienots ar kādu kristīgās baznīcas konfesiju. Raksturīgus vārdus šai ziņā ir teicis Jānis Sudrabkalns dzejolī Savam Dievam: „Ikvienam vajag brīnumu virs dzīves, Vaj'g savas baznīcas un dziesmu grāmatas, Un dienu, kuras svētdienas starp citām, Un stigmatu ar moku spožumu.“ Un vēl tālāk saka dzejnieks: „Svēts dievišķīgais vaigs par laiku laikiem Ar pīšļiem un ar gaismu kopā jaucies, Nemaz nav taisnības, ka pazust spētu Tavs atspīdums un pagaist nosaukums. — Ir bezgalīgā skaitā tavas miesas, Un tavas domas neskaitāmas simtkārt, Bet visos laikos, visās zemēs vienāds Dod mieru ticīgiem tavs vakarēdiens.“ Tādā nozīmē mēs tad par spēcīgu reliģisku elementu varam runāt jau lielā skaitā latviešu tautas dziesmās. Ir kādreiz bijuši apstākļi, kad mūsu tautas dziesmas dēvētas par pagānu dziesmām, ko kristīgam cilvēkam neklājas mutē ņemt. Taču tie ir maldi, kas pamazām izgaisuši, un tagad daudreiz ar prieku vērojam, ka kristīgo konfesiju garīdznieku svētrunās gluži labi sadzīvo

kristīgās ticības dogmu iztirzājumi ar citātiem no mūsu tautas dziesmu krājumiem. Jo vai ir kur modernajā reliģiskajā lirikā ticības un godbijības ziņā vēl cēlāks paraugs kā šai vecajā tautas dziesmā: Klusat jauni, klusat veci — Dievs ienāca istabā! Vai arī: Es Dieviņu pieminēju I rītā vakarā; Še ceļos še guļos, Zem Dieviņa kājiņām. — Par reliģisku pārdzīvojumu patiesi varam runāt arī Raiņa saules ticībā un dzejoļos, kas veltīti saules slavināšanai, pat saules pielūgšanai. Domāju, ka arī tāds Raiņa dzejolis kā Daba un dvēsele ir liela reliģiska spēka pilns. Raiņa atziņa, ka dvēsele zinās reiz nezināmo — cik tā pati skaista, cēla — tā taču iederas ikvienā reliģijā, ikvienā konfesijā Galu galā istā mākslā, tā tad arī istā lirikā, cilvēks allaž tuvojas kam augstākam. Ir jābūt uzticīgam savam Dievam. Ja tas tā ir, tad līdz ar dzejnieku Jāni Medeni var teikt:

Dieva dziesmas varenību klintī kaļu,
 Ņemdams mirkli Viņa dzīves sev par daļu, —
 Metu tiltu laikiem pāri
 Iedams uz Aizsaules mierīgo āri.

Alb. Freijs

V. Plūdona piemiņai

Šī gada 15. janvarī Dieva priekšā aizgājis mūsu ievērojamais dzejnieks Vilis Plūdons, kas ar saviem darbiem izpelnījies mūsu zemes lielāko balvu — Tēvzemes balvu.

Pēdējos gados, īpaši Atjaunotās Latvijas laikā, viņš iezīmējis mūsu lielāko dzejnieku vidū kā spēcīgs patriotisma dzejnieks. Sakņodamies dziļi tautas gara kustībās, savu sirdi plaši atvērdams mūžīgās Latvijas balsij, V. Plūdons tapa par to dzejnieku, kas varēja un spēja izteikt savā dzejā latviešu nācijas mērķus un ideālus. Viņš latviešu tautai devis dziesmas, kuras tā iemīlējusi un iecienījusi, jo viņam laimējies tanīs izteikt tautas centienus un gribu. Nedaudzos vārdos viņš izteicis mūsu nacionālo ideoloģiju. Lai minam tikai „Dziesmu brīvajai Latvijai“ un „Tev mūžam dzīvot, Latvija“. Pēdējā dziesma teic, ka latviešu nācijas mērķis ir latviešu tautas un tās valsts mūžīgums. „Tev mūžam dzīvot, Latvija, kā saulei, kas mirdz debess klajā, ... kā jūrai, kas Tev šalc pie kājām, ... kā jūrai lepni, saulei cēli...“ Šie dzejiskie vārdi ceļas augšā no tautas dvēseles dzelmēm un liecina par tautas nosprausto eksistences mērķi. Latviešu tautas gaitai jāiet uz mūžību, jo to sauc mūžīgās Latvijas balss. Mēs, kā tauta, gribam dzīvot ne tikai šodienai un ne tikai rītdienai, bet mūžībai. Un nevien kā tauta, bet arī kā valsts. „Dziesmā brīvajai Latvijai“ Vilis Plūdons tāpat ir sapratis tautas dvēseles cēlākās ilgas: ieņemt citu tautu starpā redzamu un svarīgu vietu. „Mēs spodrinā-

sim Tevi par zvaigzni spožāku, lai tautu dižā kronī Tu mirdzēt mirdzētu...“

Šīs, tāpat kā citas Plūdona dzejas, raksturo viņu kā dedzīgu ticētāju Latvijas nākotnei, kā drosmīgu cīnītāju par tautas un zemes brīvību, par vienotās tautas augšanu spēkā, slavā un daiļumā. Kā patriotu, kam dārgi Latvijas likteņi, tauta viņu vienmēr pieminēs.

Piemiņā viņš paliks arī ar citiem saviem darbiem. Lai pieminam tikai „Rekviemu“ un „Atraiknes dēlu“. Kas varētu aizmirst šo dedzīgo jaunekli, latviešu idealistu, kura gribā mīt liels ētisks spēks?

Es kāpt gribu kalnā visaugstākā,
Ne spēka man pietrūks, ne bail man no kā;
Lai putenis plosās, lai ziemelis elš;
Uz augšu, uz augšu tik ies manim ceļš.

Īsi pirms Ziemassvētkiem Valtera un Rapas apgāds laida klajā V. Plūdona dzeju krājumu „Līlijas sniegā“. Tās viņš nosaucis par „mīlētāja dziesmām“. Krājumu ievada zīmīgs, no „Rekviema“ ņemts motto:

Mīlestības cēlā vara,
Tā tik dzīvi dzīvu dara.
Visiem jāizsapņo mums
Maldu Mildas sapņojums.

Šis pēdējais dzejnieka izdevums iezīmē viņu kā tādu, kas piešķāries cilvēku dvēseles vissubjektīvākai vietai. Tai vietai, kurā iemājo mīlestība. Dzejnieks neizteic dziļas vai lielas atziņas par mīlestību, bet gan atver mums skatu tās „cēlā varā“. Mīlestības motīvs ir vispārīgi viens no ievērojamākajiem Plūdona dzejā, kas pelna, ka to psiholoģiski pētī un noskaidro.

Vilis Plūdons savu tiesu ir devis arī baznīcai. 1937. gadā Baznīcas virsvalde izdeva viņa kristīgi reliģiskā satura leģendas dzejā un prozā. Šinī izdevumā — „Ko Pelestīnas palmas šalc“ — dzejnieks sakopojis dažādos laikos sacerētas un atdzejotas un arī jau iespiestas dzejas. Šim krājumam ir zīmīgs ievada dzejolis. Tā pirmais un pēdējais pants skan šādi:

Nāc līdz man, draugs, uz tālo zemi to,
Kur svētbrīžos mums domas aizlido!
.....
Nāc līdz man, draugs, uz tālo zemi šo
Un klausies nostāstus, kas viņu vaināgo!

Plūdona reliģiskie darbi nav subjektīva reliģiska lirika. Tie ir vairāk balades, kas tēlo svarīgākus notikumus Jēzus dzīvē. Viņš gan nav vien tēlotājs; aiz tēlojuma jauzama viņa pārlicība. Un tā ir kristīga. Kristus viņam ir „pati dzīvā patiesība“, „mīlestības paraugs svēts“ (58.). To vēl šo baltu dienu pie krusta kaļ cilvēka ļaunais sirds-

prāts. Liekas, tā nav poetiska fraze, kad dzejnieks par Kristus augšāmcelšanos (71.) saka:

Iz vaļējās kapenes ejas
Viņš iznāca varens un cēls,
Ar dievišķu mirdzu uz sejas,
Kā Dieva Visvarenā Dēls.

Ka tā ir pārliecība, to grib apstiprināt viņa pārējās dzejas, kas rakstītas par Lieldienu tematu.

Pēdējos trīs gados V. Plūdons deva savas dzejas iespiešanai arī „Baznīcas Kalendarā”. Starp tām lai pieminam dzeju „Svētā nakts” (1938. g.), kurā dzejnieks liecina par Kristus Bērnu, ar kuru „Dievs kā cilvēks pie mums nāk”, liecina par nakti, kas svēta, pilna brīnumu. Tāpat pieminama „Tautas lūgšana” (1940. g.), kurā kristīgi reliģiskais saausts ar patriotisko. Cik man zinams, tad viena dziesma rakstīta dziedāšanai. Tā ir „Dziesma, atjaunotu baznīcu iesvētot” (Bazn. K., 1938. g.). Sakarā ar šo dziesmu atmiņā nāk kāda saruna. Reiz satikāmies mūsu Baznīcas grāmatnīcā. Viņš bija ienācis pēc kalendara, kurā ievietota šī dziesma. Tuvākās nedēļās viņam priekšā stāvēja tās kapsētas vārtu iesvētīšana, kurā viņš bija izredzējis savu atdusas vietu. Iesvētīšanai nu vajadzēja dziedamo dziesmu, un viņš bija nodomājis minēto dziesmu kaut kā piemērot šim gadījumam. Mūsu saruna novirzījās vispārī uz garīgu dziesmu sacerēšanu. Viņš izteica domu, ka jaunas garīgas dziesmas ir vajadzīgas, un arī pats izteica vēlēšanos stāties pie tādu sacerēšanas. Vai to viņš ir darījis, tas noskaidrosies vēlāk, kad būs noskaidroti atstātie manuskripti.

Pieminot V. Plūdona šinīs slejās, jācildina viņa nostāja par stipru, veselīgu, daudz bērnu ģimeni. Divus gadus viņš, kā Preses biedrības pārstāvis, bija Ģimenes dienas rīcības komitejas prezidija loceklis. Vairākkārt šīs komitejas sēdēs viņš izteica pamudinājumus darīt visu, kas stāv mūsu spēkos un rīcībā, lai latviešu ģimene būtu krietna un lai atbalstītu trūcīgas daudz bērnu ģimenes. Ļoti augsti viņš vērtēja tādu latviešu sievieti, kura nekaunas no mātes goda, kurai rūp par visu vairāk mājas pavārds un viņas bērni. Kādā diskutējamā jautājumā par emancipētās sievietes slikto ietekmi uz ģimenes dzīvi, ko šo rindu autors uz Tautas dzīvē spēka institūtā pieņemtās atziņas pamata aizstāvēja pretim B. Pīpiņas pretējādiem uzskatiem, V. Plūdons noteikti nostājās manā pusē, uzsvērdams, ka sievietes dziļākā jēga ir viņas dzīvē savai ģimenei. Pēc viņa uzskata tā sauktā emancipētā sieviete savu laiku ir pārdzīvojuši. Viņš bija arī tas dzejnieks, kas pirmais sadzejoja dziesmas pirmai Ģimenes dienai (iespiestas „Atpūtā” un „Jaunākās Ziņās”), un kas sadzejoja svētku dziesmu otrai Ģimenes dienai. Pēdējo ar izteiksmi viņš pats nolasijs komitejas sēdē; to komponējis J. Zālītis, un to atskaņoja otrās Ģimenes dienas svinīgā aktā Nacionalajā teatrī. Savās dziesmās Ģimenes

dienai Plūdons aicina tautu augt lielā skaitā un piepildīt „šīs zemes novadus! Lai latvju mēle atkal skanēt skana Tais sētās, kur tā tagad apklusus’.” Viņš bērns redz mājas dzīvību, tautas nākotni.

Dzejniekam novēlam noiet

Tur, kur mājo debessklusā,
Tur, kur dvēselēm ir dusa...

.....
Pamazām, palēnām. (No Rekviema.)

Prof. V. Pauks

Baznīcas jēdziens amerikāņu teoloģijā*)

Amerikāņu lielākā daļa gan ir kristieši, bet ļoti saskaldīti (pavisam vairāk kā 200 dažādas grupas, kuras var saņemt kopā 8—12 lielākās baznīcas vienībās). Mācītāji ir no dažādām aprindām un ar dažādu audzināšanu. Čikagā ir turpat 20 teoloģijas fakultātes. Dažādos zemes apvidos izveidojušies dažādi cilvēku tipi, kas savukārt ietekmē teoloģiju (Z. A. Savienotās Valstīs ap 130 milj. iedzīvotāju; teritorija ap 3000 jūdžu [nepilni 5000 km] garumā un tikpat daudz platumā). Kā tad nu var būt runa par amerikāņu teoloģiju? — Tomēr tas iespējams, jo visiem amerikāņu teoloģijas virzieniem pamatā dažas kopīgas raksturīgas līnijas. Oikumeniskajā kustībā amerikāņi vienmēr ir bijuši atsevišķa, īpatnēja grupa.

Amerikas teoloģiskā domāšana neorientējas uz baznīcu, bet gan uz kristietību. Tāpēc amerikāņi labāk runā par baznīcām nekā par baznīcu. Eiropā parastos baznīcas jēdziena definējumus uz amerikāņu teoloģiju nevar attiecināt. Amerikāņi saprot baznīcu kā socioloģisku veidojumu. Neskatoties uz to, Amerikā saraksta vairāk grāmatu par baznīcu nekā jebkurā citā zemē. Tikai te necenšas baznīcas jēdzienu teoloģiski formulēt, bet skaitas ar baznīcu kā ar pastāvošu kristīgu kopību.

Amerikas protestantiskās grupas nevar sadalīt pēc Trelča shēmas (baznīca, sekta, reliģiskais individualisms). Tās vislabāk raksturojamas ar amerikāņu pašu terminu *denominācija* (= nosaukšana, vārda došana). *Denominācija* atzīst pati savu un arī citu denomināciju vēsturiski relatīvo raksturu tolerances robežās. Pēc būtības tā ir sekta (prasa individa personīgu izšķiršanos), bet ar baznīcas, t. i. vispārnozīmības pretenzijām. Piemēram, baptisti, atkalkristītāju pēcnācēji, tagad zināmos gadījumos praktizē bērnu kristību; metodisti savos sākumos bija disintējoša sekta, bet tagad tie rīkojas kā ievē-

*) P. Rozenberga atreferējums pēc ceturta oikumenisma seminarā (Ženevā) nolasītā referata.

rojama baznīca ar universālu nozīmi. Par heresiju nemēdz runāt (kaut gan arī Amerika, pat vēl nesēnā pagātnē, pazīst ķeceru vajāšanas); savstarpīgā tolerance ļauj izpausties katram kristīgam viedoklim. Dažādas denominācijas pat savā starpā brīvi komunicē.

Amerikāņu domas par baznīcu lielā mērā noteic trīs vēsturiski faktori, kas veidojuši amerikāņu protestantismu.

1. Svarīga loma te Jaunanglijas puritanismam, kas ir protestantisms par excellence. T. s. „svētceļnieku tēvi“ (Pilgervāter), protestēdami pret sava laika baznīcas formām, savas ticības dēļ izceļoja no Eiropas uz Ameriku (izceļošana vispārīgi ir protestantisma raksturīga parādība, un amerikāņu protestantisms šai ziņā deva daudz iespēju). Centrala vieta jaunangļu puritanismā ir Dieva valstības idejai, kas gan Amerikā drīz vien sekularizējās. Pašā puriņu „established church“ radās jauni disenteri.

2. Vislielākā mērā amerikāņu kristietību ietekmējusi t. s. f r a n t i j a s kustība (frontier = robeža, arī adjektīviska substantīva nozīme). Tā nosaukti izceļotāji, kas pakāpeniski virzījās tālāk uz kontinenta rietumiem, kultivēdami zemi un radīdami jaunas kolonijas. Viss 19. g. simtenis Amerikā ir šo frantiešu vēsture. Konfesionalās piederības ziņā šo kolonistu vidū bija visvairāk baptisti, metodisti, „Kristus mācekļi“ (Disciples of Christ), arī presbiteriāņi. Baptisti sevišķi lietoja camp-meeting metodi (religiskas sapulces noņemē, brīvā dabā). Visjūtamākais tomēr kļuva metodisma gars, kā to manam arī tagadnes amerikāņu kristietībā.

Šinīs frantijas apstākļos radās vislielākā kristīgo grupu dažādība, kas vēl šobaltdien ir amerikāņu protestantisma raksturīgākā iezīme. Bet frantija šim protestantismam devusi arī īpatnējo nevēsturisko, neteoloģisko, praktisko, misionarisko virzienu. Lielas ļaužu masas, kas bija aizņemtas smagajos lūduma darbos, drīz vien atraisījās no reliģiskajām tradīcijām un tā atkal kļuva par dažādo kristīgo grupu aktīvās misijas objektu. Amerikas austrumos jau 17. g. s. bija nostiprinājušās dažādas konfesijas (established churches — katoļi, reformētie, luterieši, kvēkeri, baptisti, presbiteriāņi u. c.), kas tagad pamazām spiedās uz rietumu koloniju apgabaliem, kur tās pārveidojās vai nu konservatīvā vai revolucionārā garā. Radās, piemēram, jauns luterisms, ko turpmākie ieceļotāji, kas nāca no Eiropas, par tādu nevarēja atzīt. Vēl tagad Amerikā sastopami visi Eiropas luterisma virzieni: 17. g. s. ortodoksija, 18. g. s. apgaisme, 19. g. s. ortodoksija, pietisms u. t. t.

Piemērodami savu evaņģelizāciju no baznīcas atsvešinājušos frantiešu mentalitātei un dzīves apstākļiem un koncentrēdami to praktiskā kristīgā mīlestībā, metodisti, baptisti un Disciples of Christ panāca uz viņu masām ļoti lielu ietekmi. Tika ieviests draudžu patstāvības, resp. kongregacionalisma princips, kas bija ļoti piemērots frantijas apstākļiem.

Vissvarīgākais šķiršanas rezultāts parādas reliģiskās audzināšanas laukā. Valsts audzina jaunatni demokrātijas, t. i. individualās brīvības garā. Kopš 1778. g. valsts skolās ētiskā audzināšana notiek gluži bez reliģijas. Reliģiskā audzināšana atstāta baznīcām, kas tomēr valsts audzināšanas kļūdu nav spējušas izlabot. Eiropietis pārbrīnīsies, ka nekur baznīcas netiek tik labi apmeklētas kā Amerikā, un tomēr caurmēra amerikānietis par kristīgās ticības pamatpatiesībām zina gaužam maz. Tāpēc te sprediķim parasti ir misionarisks-apoloģētisks raksturs: vienmēr no jauna jāpaskaidro, kāpēc cilvēkam jābūt kristietim.

Pēc pēdējiem statistiskajiem datiem apm. 55% no iedzīvotāju skaita ir baznīcas locekļi (20% katoļu un 35% pieaugušu protestantu, pēdējie bērnus neskaita līdz). Vērojams, ka rietumu kultūras krīzes ietekmē amerikāņu masas no baznīcas atsvešinas.

Šķiroties no baznīcas, valsts atbrīvojas no viņas ietekmes. Baznīca (kā katoļu, tā arī protestantu) uz to, savukārt, atbild ar savas neatkarības pasludināšanu. Valsts uzskata baznīcu par kultisku apvienību (association culturelle). Amerikāņi šo apzīmējumu pieņem un ar pašapziņu aizrāda uz sava baznīcas principa radniecību ar demokrātisko valsts satversmi.

Runājot par teoloģisko izglītību Amerikā, jāizšķir divējāda veida fakultātes un semināri. Vieni cieši saistīti ar atsevišķām denominācijām un sprauž sev par mērķi draudžu mācītāju sagatavošanu. Bet ir, no otras puses, arī brīvas teoloģijas fakultātes, kas parasti darbojas pie universitātēm un ir no denominācijām neatkarīgas. Profesori un studenti šinīs fakultātēs ir dažādu denomināciju ļaudis, un te tiek kopta specifiski amerikāniskā teoloģija, kas dod daudz vaļas individualismam. Kā jau tas parādas visā baznīcas dzīvē, arī amerikāņu teoloģija ir ļoti praktiski orientēta. Šai ziņā pastāv dziļa plaisa starp amerikāņu un eiropiešu teoloģisko domāšanu. Ilustrācijai referents lasa priekšā dažus izvilkumus no laikraksta „The christian century“ un „The Christendom“.

Amerikānietis ar baznīcu saprot sociālu iestādi vai kopību, ko dibinājis un iedvesmo Jēzus Kristus, ko noteic vēsturiskās kristietības spēki un kuras mērķis ir cilvēku dzīves iespēju uzlabošana, realizējot mīlestību pašreizējos apstākļos, kuros cilvēki atrodas. Protams, te slēpjas briesmas, kuras mēdzam apzīmēt ar vārdiem „baznīca un pasaule“, proti, pasaule grib iekarot baznīcu. Bet šīs briesmas jau nedraud amerikāņu baznīcai, un Amerikā teoloģija un baznīca šīs briesmas ļoti labi apzinās.

Tagadējās amerikāņu baznīcas domas tiecas uz jaunu katolicitāti, ko varētu izskaidrot ar šādiem motīviem: 1. praktiskās dzīves pieredzējumi — denominacionalisms rada savstarpīgu sacensību un nesaņķas; ar to kristietības spēki tiek skaldīti un vājināti; turklāt denominacionalisms ir dārgs arī no tīri materiālā viedokļa; 2. oikume-

niskā kustība; 3. pašreizējai pasaulei raksturīgās kolektivistiskās tendences; 4. konstruktīvs teoloģiskas domāšanas trūkuma radītais desiluzionisms (desillusionment, Desillusionierung); 5. vēsturiskā protestantisma (ieslēdzot reformaciju) kritika. Pie šī pēdējā punkta referents plašāk citē Morisenu (Charles Clayton Morrison), „The christian century“ izdevēju. Morisens ir viens no šolaiku iespaidīgākajiem baznīcas darbiniekiem. Viņš uzskata protestantismu no pašiem tā sākumiem par reliģiska individualisma fenomenu. Tas esot protests pret (katoļu) baznīcas socialo kārtību. Ar reformaciju esot sācies rietumu kulturas sekularisma process. Protestantisma pamatklūda esot katolicitātes principa noliegšana. Tamlīdzīgu kritiku rada izjūta par kristietības atbildību laicīgajai kulturai pretī.

Kas attiecas uz amerikāņu protestantisma nākotni, tad jāsaka, ka iespējama „Apvienota protestantisma“ vai pat „Ziemeļamerikas apvienotas protestantiskas baznīcas“ nodibināšanās. Bet tai pašā laikā aktīvas mazākuma grupas centīsies realizēt modernajā pasaulē patiesu baznīcu (ἐκκλησία).

SKOLA UN PEDAGOĢIJA

Prof. K. Kundziņš

Desmit baušļi pamatskolā

1.

Dekalogs jeb desmit baušļi neapšaubami pieder pie tiem monumentalajiem vārdiem, kas vadījuši cilvēci viņas attīstībā cauri gadu tūkstošiem, to pasargādami no dažāda laba maldu ceļa. Tie līdzās citiem lieliem atklāsmes un gudrības vārdiem lieliem burtiem ierakstīti cilvēces, sevišķi kristīgo tautu tikumu vēsturē. Tajos izteicas kaut kas pārlaicīgs un universāls. Atcerēsimies tikai bībeles 10 baušļu radniecību ar seno austrumu tautu gudrību, piem., ar Hammurapi likumiem, seno ēģiptiešu „mirušo grāmatas“ izteicieniem, budisma baušļiem un citiem senatnes dokumentiem. (Sk. L. Adamoviča māc. grāmatu vidusskolām „Ceļā uz pilnību“). Netrūkst baušļos arī vietu, kas saskaras ar mūsu senču dzīves gudrību, piem. 4. un 8. baušlis. Visumā varam rēķināties ar visu kristīgā pasaules uzskatu ideologu vienprātīgu atzinumu, ka baušļiem kā visai svarīgam un vērtīgam kristīgās tradīcijas elementam ierādama pienācīga vieta arī bērnu audzināšanā. Pēc Latvijā spēkā esošās ticības mācības programmas desmit baušļu apskatīšana un iemācīšana ietilpst I un II pamatskolas klases kursā. Bez tam ar dekalogu nākas vēl sastapties III klasē, apskatot bībeles stāstu par derības noslēgšanu pie Sinaja kalna, kā arī V (ze-

mācakajā) vidusskolas klasē, sakarā ar pārskatu par Vecās derības reliģiju. (Par iesvētes mācību šeit negribam runāt).

Desmit baušļiem tā tad tagadējā (tāpat kā visās agrākajās) ticības mācības programā ierādīta neatņemama, noteikta vieta. Tomēr, neraugoties uz to, ka baušļu mācīšana visos laikos ietilpusi reliģijas skolotāja uzdevumos, nevarēsīm teikt, ka tai neietu līdz dažas ievērojamas grūtības. Baušļu metodika un didaktika joprojām skolotājam uzdod vienu otru „cietu riekstu“. Mēģināsim īsumā pieskārties galvenajām grūtībām baušļu didaktikā, sākot ar vairāk formalajām un tad pārejot uz būtiskākām, kas jau tieši skar baušļu saturu.

1. Baušļi raksturojami kā autoratīvi vārdi (tas par sevi ņemot būtu visai pozitīvs moments), kas tomēr, kā visi ētiskie imperatīvi, balstas uz zinamu pieredzes materialu. Ir skaidrs, ka ne visi baušļu pamatā esošie pieredzes novadi ir tuvi bērnam. Šis apstāklis ir par iemeslu tam, ka I un II klases skolēniem baušļu viela (ieskaitot arī Lutera izskaidrojumus) daudz grūtāk apersepcējama nekā kursā paredzētā stāstamā viela, piem., stāsti no sadzīves vai arī bībeles stāsti. 8—9 gadus vecs bērns ar vidējām spējām baušļu tekstu spēj gan iegaumēt (paturēt atmiņā), bet ne apersepcēt, t. i. organiski saistīt ar savu iepriekšējo pieredzi un pārvērst par savas apziņas neatņemamu sastāvdaļu.

2. Daži baušļi un baušļu elementi pat tad, ja mēs tos ilustrējam ar konkrētu pieredzes materialu, stipri sniedzas pāri bērnu aptveres spējām, resp. ienes bērnu dzīvē svešus, no pieaugušo pasaules patapinātus un pie tam nekatreiz pozitīvus elementus. Piemēram: „Tev nebūs laulību pārkāpt“; „Tev nebūs iekārot sava tuvāka namu“; „Tev nebūs iekārot sava tuvāka sievu, kalpu, kalponi etc....“ „...ka savam tuvākam ar viltu pēc viņa mantas vai nama netvarstam, nedz ar taisnības iemesliem to pie sevis velkam“ un vēl dažus tamlīdzīgus izteicienus.

3. Dažos baušļos stipri izceļas senlaicīgais (laikmetiskais), mūsu laikiem vairs neatbilstošais elements, pie tam ne vien formulējumos, bet arī pēc satura, piem., sievas, kalpu un kalpoņu minēšana vienā plāksnē ar īpašumu desmitā bauslī, vai arī stipri maģiskā nokrāsa, kas piešķirta Dieva vārdam Lutera paskaidrojumā pie otrā baušļa.

4. Tālāk, visi baušļi bez izņēmuma ētisko imperatīvu sniedz negatīvā formulējumā, t. i. aizlieguma veidā. Bet pedagogiskie novērojumi māca, ka daudz pareizāk un auglīgāk ir pirmā vietā bērniem spraut pozitīvus mērķus, ierosināt pozitīvu darbību, un tikai otrā vietā lietot aizliegumus. Šī atziņa starp citu jau spilgti izcelta Jaunajā Derībā, piemēram, Jēzus kalna runā, kur, piem., tā sauc. „zelta regula“ formulēta pozitīvi: „Ko jūs gribat, lai cilvēki jums dara, to darait arī viņiem“ (Mat. 7, 12), kamēr tas pats princips jūdaismā un Konfūcija mācībā izteikts negatīvi („Ko tu negribi“ un

t. t.). Pozitīvā formulējumā sniegts arī lielais dubultbauslis mīlēt Dievu pār visām lietām un savu tuvāku kā sevi pašu. Interesanti vērot, ka arī Luters savos izskaidrojumos izjutis nepieciešamību, baušļu aizliegumu papildināt ar pozitīvām ierosmēm.

5. Tomēr, lai gan ar saviem pozitīviem ierosinājumiem Luters darijis lielu pakalpojumu evaņģeliskai ētikai, no otras puses, viņa izskaidrojumiem, turot acu priekšā bērnus, piemīt arī savs trūkums: tie domāti vairāk pieaugušajiem, nekā bērniem, piem., „ka ikviens savu laulātu draugu mīlējam, „ka savam tuvākam ar viltu pēc viņa mantas vai n a m a netvarstam“ (grūts vārds), „ka savam tuvākam ne sievu, ne saimi, ne lopus neatviļam . . .“ Lieki sacīt, ka bērnam tādu „tuvāku“, kam viņš šīs lietas varētu atvilt, nav un nevar būt. Tāpēc prasība, likt bērnam no galvas iemācīties v i s u s Lutera paskaidrojumu vārdus, ir visai problemātiska. Nekādu iebildumu gan nevarētu būt pret 1. vai 5. baušļa izskaidrojumiem.

6. Beidzot jājautā, vai baušļus mācot nebūtu vairāk, nekā to parasti dara, jātur acu priekšā Jēzus prasība, ne tik daudz saskaldīt baušļu pavēles un aizliegumus atsevišķos darbos (kazuistika), bet galveno vērību piegriezt pozitīvā pamatnoskaņojuma izcelšanai. Nevēlamas kazuistikas ieviešanās bieži vērojama, piem. trešā baušļa apstrādāšanā (ko svētdienā drīkst un ko nedrīkst darīt), tāpat arī sakarā ar 8. bausli.

Visas šīs grūtības ievērojot, ļoti labi saprotama dažu mācības grāmatu autoru cenšanās, baušļu mācīšanu saistīt ar stāstamo vielu (bībeles stāstiem, sadzīves vielu), lietojot t. s. a t v a s i n ā m o metodi. Šo paņēmieni latviešu ticības mācības grāmatu autoru starpā viskonsekventāk cenšas izvest L. Adamovičs sava „No dzīvības avota“ I burtnīcā (4. iespied., Rīgā, 1939.), bet mazākā mērā to pašu sastopam arī ev.-lut. Baznīcas virsvaldes izdotajā „Ticības mācībā“ I daļā un M. Eiches „Relīģijas mācībā“. Tomēr II klases kursa noslēgumā visas šīs grāmatas saskaņā ar 1936. g. programmu sniedz kopsakarīgu baušļu un gala vārdu tekstu (ar Lutera izskaidrojumiem) acīm redzot, lai bērni kursa beigās tos pilnīgi iegaumētu, resp. iemācītos arī no galvas. Še nu jāpiezīmē, ka iemācīt vieglākos un saprotamākos baušļus „atvasinātā veidā“, sakarā ar iepriekšējo stāstu, piem. IV bausli, sakarā ar Jāzepa stāstiem vai ar stāstu par 12 gadus veco Jēzu dievnamā, V bausli sakarā ar stāstu par Kainu un Ābelu vai arī ar Jāzepa vai Mozus stāstiem, V baušļa izskaidrojumu sakarā ar stāstu par žēlsirdīgo zamarieti, I bausli, sakarā ar Ābraāma stāstiem un t. t., skolotājam nedara grūtības. Tomēr, kā rāda skatiens minētajās grāmatās, ne visos gadījumos tas iespējams. Galu galā skolotājs tomēr netiek garām baušļu kopsakarīgam apskatam. Un te nu īsti tikai sākas grūtības. Skolotāja priekšā paceļas jautājums: kā tās pārvarēt? Kā baušļu pamatmācības padarīt bērnu apersepcijai pieejamas un bērnu ētiskai dzīvei, kas taču ir dzīve mūsu laiku apstākļos, auglīgas un derīgas?

2.

Pirmais, pēc kā skolotājs izjūt vajadzību, lai pie baušļu mācīšanas varētu ķerties ar tik nepieciešamo prieku un enerģiju, ir idejiskā skaidrība par nepārejošām, visiem laikiem derīgām pamatidejām jeb pamatatziņām, kas slēpjas katrā atsevišķā bauslī. Šīm idejām, ievērojot iepriekš sacīto, jāizteicas pēc iespējas nevien brīdinājuma formā, bet arī kādā pozitīvā, nekad nenovecojošā jābūtības atziņā. Otrkārt, tik pat nepieciešami atrast šai mūžības domai saistības ar mūsu laiku bērna dzīvi.

Ar šīm divām prasībām mēģināsim pieiet atsevišķi katra baušļa pedagoģiskai vērtībai un tām iespējamībām, ko tas sevī glabā.

I bauslis. Bauslis vispirms liekas izteicam kādu pagātnes reliģisku atziņu, kas mūs pārceļ atpakaļ Izraeļa tautas senatnē, kad topošo viendievības atziņu un neredzamā Dieva kultu apdraudēja kalpošana dažādiem elkiem, kurus parasti iedomājamies rokām taisītu tēlu veidā (stāsts par zelta teļu, norādījumi uz asins kāro Molochu, Jer. 32, 35, elku kalpības attēlojums, Jes. 44, 9—20). Mūsu laikos vārds „elks“ (izņemot misionaru darbības lauku) kļuvis par simbolu. Par elku saucam katru radīto lietu, ko kāds cilvēks „dievina“, kas viņu tā apmāj, ka viņš tam akli nodod visu sevi, savus prātus, zaudēdams pats sevi un Dievu. Mūslaiku elki ir nauda, vara, ārējs skaistums un spožums, cilvēka paša „es“. Kad šie spēki mūs saņem gūstā, mēs Dieva balsij vairs neklausam, nespējam to sadzirdēt, esam Dievu nocēlušī no troņa, esam viņam miruši.

Saistīt šo pamatojumu ar bērnam saprotamo dzīvi ir samērā grūti, bet nav neiespējami. Jo vēlēšanās, palikt uzticīgam tam, kas tam mīļš, kas viņam tas augstākais un labākais, arī bērņā ir liela.

G a l a a t z i n u m s. Baušļa ideja visā pilnībā gan būs pieejama tikai jauneklā gados (sal. Ibsena „Brandu“). Tomēr bērns šīs idejas vareno nozīmi var nojaust sakarā ar uzskatamu stāstamvielu, piem., stāstiem par Ābraāmu, zelta teļu, Jūdu Iskariotu, kas papildināmi ar kādu tagadnes stāstu par zēnu, kas bērņībā bijis no sirds dievbijīgs, bet kuru vēlāk apbūris un samaitājis zelts, ārējais spožums, varas kāre, tā ka tas aizgājis tālu prom no sava bērnu dienu Dieva.

II bauslis. Še uzmācas smagi jautājumi. Vai mūsu dienām vēl piemērota maģiskā Dieva vārda izpratne? Vai lādēšana, buršana, zaimošana un t. t. nav darbības, kas tālu stāv mūsu dienu, it sevišķi bērna dzīvei, vai šīs lietas vispār nav pārāk nenozīmīgas, lai tām veltītu veselu ticības mācības stundu vai pat vairākas? — Kāds tad ir šī baušļa mūžības kodols? Atbilde skanēs: arī šim bauslim ir sava mūžīgā jēga, proti, svētuma izjūtas nepārejošā nozīme un svētuma sargāšana no profanācijas, apsmiešanas sabradāšanas. — Ir dažādi svētumi, dažādi svēti „vārdi“, piem. mirušā tēva, mātes vārds, savas tautas, savas dzimtenes vārds. Vārdi: mīlestība, sirdsskaidrība, pa-

tiesība. Bet vissvētākajiem jābūt vārdiem Kristus, Dievs. Kad tos nekrietnā kārtā apsmej, kad ar tiem sedz zemus, nekrietnus darbus, tad mums sāp, viss labais mūsos saceļas pret to, mēs jūtam, ka tas ir grēks.

G a l a a t z i n u m s. Nostādot centrā „svētos vārdus“ un starp tiem pirmā vietā Dieva vārdu, būsim atraduši baušļa auglīgo ideju. Lai to bērnam tuvinātu, var stāstīt, kā bārenītei tas sāp, kad ļauni cilvēki visādi slikti izrunājas par mirušo māti vai tēvu. Rakstnieka Amičis „Skolnieka dienas grāmatā“ ir stāsts par mazu patriotu; tanī rādīts kāda italiešu zēna sašutums, kad svešie kuģa pasažieri nozākā viņa tēviju. Spēcīgs bībeles motīvs ir stāsts par to, kā Belzacars apsmej bībeles Dievu. „Tu Dievs, Jehova, man esi nieks, es esmu Bābeles valdinieks“ (Veidenbaums). Ja šinīs motīvos iejūtamies, tad tilts ir mests arī uz bērna pieredzes un pārdzīvojumu pasauli.

III bauslis. Arī trešais bauslis, lai gan tas ir ļoti tuvs praktiskai dzīvei, idejas ziņā var likties ne gluži skaidrs. Kādā ziņā prasība pēc svētdienas svētīšanas skar mūsu reliģiski ētiskās dzīves dziļākos pamatus? — Jēzus ir teicis: svētdiena ir cilvēka dēļ, ne cilvēks svētdienas dēļ. Kādā ziņā tad mūsu cilvēcība, cilvēcīgums ir atkarīgs no svētdienas svētīšanas? Atbilde skan: cilvēkam nepieciešami mirkli, kad dvēsele jūt Dieva, viņa saules („saules diena“), viņa dzīvinošās elpas pieskārienu. Reliģija stāv un krīt ar svētajām stundām, dziļajiem svētceres un lūgšanas brīžiem, kas veldzē dvēseli. Mūsu mehanizētās, bezdvēseliskās dzīves rituma apdraudētajā laikmetā šī ideja ir visai auglīga. Salīdzināsim mašīnas, fabrikas darbību ar arāju, kas dzen savu vagu, bet vagas galā atņem elpu, noslauka sviedrus, kādu brītiņu paklausas cīruļa dziesmā. Tādos brīžos viņam sirdī paliek labi un gaiši. — Tagad sapratīsim, ka taisni svētbrīžos (Pumpura „Svēts brīdis“, Kreicera „Šī ir tā Kunga diena“), cilvēka dvēselē atplaukst dievišķie spēki, tā smeļas dzīvību, gaismu, veldzē slāpes pie mūžības avota. Cilvēks tiek pacelts pāri nedzīvo lietu bezdvēseliskumam. No tā izriet viss pārējais.

G a l a a t z i n u m s. Skolotājam jācenšas rādīt bērnam svēt-rīta vai svētvakara skaistums, kad dvēsele elpo mūžību. Var runāt arī par vietām, kas visbiežāk izraisa šīs jūtas (uz jūras krasta, senās svētbirzis, mūsu dievnamī). Jāsalīdzina cilvēks ar nedzīvu mehanismu, lai bērns izprastu dvēseles nozīmi. No šejienes tikai viens solis, lai atvērtos lūgšanas brīžu un svētu pārdzīvojumu nozīme cilvēka *i n d i v i d u a l a j ā* dzīvē. — Tālāk var iztīrīt nebrīva cilvēka likteni, kam sveša vara uzkrāvusi nesamērīgu darba nastu. (Dzīmtbūšanas un klaušu laiki). No šejienes viegli pāriet uz svētdienas *s o c i a l o* nozīmi. Beidzot jāsecina, kādā veidā lietderīgi un svētīgi pavadīt svētdienu un svētku dienas.

IV bauslis. Baušļa pamatideja ir nesatricinama un absolūti skaidra. Cits jautājums, vai šeit labi sekot Luteram, pievienojot bērnu-vecāku attiecībām kalpa-kunga attiecības. Šī baušļa didaktiskās grūtības nav meklējamas idejas plāksnē, bet pasniegšanā. Pienākumus pret vecākiem maziem bērniem mēdz atgādināt uz katra soļa, tā ka bieži dzirdētais temats vairs nesaista bērna interesi. Vai tad nu labāk neaprobežoties ar baušļa teksta iemācīšanu sakarā ar tautas dziesmām par tēvu, māmuliņu? vai vienkārši iemācīt to pēc attiecīgā bībeles stāsta? — Tālāk šī baušļa grūtībām pieskaitāms apstāklis, ka ir skolas, kurās 20—30% bērni nāk no izirušām ģimenēm (tēvs dzērājs, atstājis māti). Dažās Rīgas nomaļu skolās attiecīgais procents vēl lielāks. Sekas: skolotāja stāstu par labo māmiņu, gādīgo tēti daudzi bērni izjūt kā sāpinājumu, citi pat kā ironiju vai nepatiesību. Viss tas skolotājam jāņem vērā. Varbūt labākā izeja, apskatot šo bausli, ir ņemt „objektīvu“ vielu, kas šķietami nemaz neattiecas uz klātesošiem bērniem un nesatur pārāk uzmācīgu „morali“, bet ar notikumu risinājumu ņem bērnus savā gūstā. Lai izvairītos no lietām, kas pārāk tuvu skārtu skolas bērnu mājas dzīvi, varētu aprobežoties ar vienu stāstu, kas tēlo, cik grūti ir jācīnās bērniem, kas aug bez vecākiem. (Bārenītes dziesmas, Māte kalponīte). Šim piemēram varētu sekot jaukas, saskanīgas ģimenes dzīves tēlojums. Tālāk kāds stāsts, kas tēlo kāda tēva vai mātes uzpurēšanos. Pēc tam varētu sekot īsas pārrunas par tematu, kādus mazus pakalpojumus un priekus bērni var sagādāt saviem vecākiem vai audzinātājiem. Izdevīgs moments šādām pārrunām būtu ģimenes dienas tuvums.

G a l a a t z i n u m s. Neviena cita baušļa apskatīšana nav tik lielā mērā atkarīga no katras klases īpatnējās sejas un situācijas, kā taisni šī. Tāpēc šeit skolotājam atstājama liela brīvība un pašierosme. Viens no iespējamiem ceļiem ir baušļa tekstu tuvāk neiztirzāt, bet iemācīt sakarā ar attiecīgo bībeles stāstu vai sakarā ar tuvo ģimenes dienu. Patstāvīga, plašāka iztirzājuma gadījumā viena no ieteicamām dispozīcijām būtu: 1. Ģimenes un vecāku gādības vērtība: a) negatīvā tēlojumā, stāsti par bērniem, kas aug bez vecākiem un bez tēva mājas, b) bērni, kas aug mīļu vecāku, siltas tēva mājas aizvējā. 2. Tēva, mātes upurēšanās (kāds saistošs stāsts). 3. Pakalpojumi un mazi pārsteigumi, kādus bērns var sagādāt vecākiem. Beidzot: darbos parādītā pateicība, kad dēls vai meita pieauguši. Gala rezultātā — baušļa teksts.

(Beigas nākamā burtņīcā.)

B. Kasars

Rīta lūgšanas skolām

(Paraugi.)

1. Draudzīgā aicinājuma dienai.

Svētīgs tas cilvēks, kas atradis gudrību, un cilvēks, kam saprašana tiek. Viņu mantot ir labāki ne kā sudrabu mantot, un viņu krāt labāki ne kā spožu zeltu. Viņa ir dārgāka par pērlēm, un viss, ko tu kārotos, netiek tai līdz.

Zālamana sak. v. 3, 13.—15.

Ja mēs uzstādītu jautājumu — pēc kā gan cenšas savā īsajā šīs zemes dzīvē viss lielais cilvēku vairums, tad atbilde gan, laikam, būtu viena — proti, pēc zelta, pēc sudraba, pēc brīnišķās krāsās zaigojošām, dzelmju dziļumos paslēptām, pērlēm.

Bet ko mums māca svētie raksti? Tie saka mums: „Svētīgs tas cilvēks, kas atradis gudrību, un cilvēks, kam saprašana tiek.“ — Ja šodien visās mūsu valsts malās ļaudis svētku noskaņā kopā pulcējas, tad patiesi ir jāsaka: svētīts lai ir Tas Vīrs, kas šo dienu ar savu draudzīgo aicinājumu ir darījis par kultūras dienu, par garīgās kultūras dienu, kurā cilvēkus Viņš aicinājis domāt nevis par zeltu, sudrabu, vai pērlēm, ka mēs tās iegūtu, bet par kaut ko tādu, kas ir vairāk vērts kā spožais zelts vai zaigojošās pērles; kas mācījis mums tiekties pēc gudrības, pēc gara gaismas, kas cēlis godā dažkārt nomesto grāmatu, kā garīgas gaismas simbolu, izņemdam tūkstošiem viņu ar savu draudzīgo aicinājumu no apputējušiem plauktiem un nosūtīdam tās, ar daudz citām, tikko dzimušām, jaunākām māsām, sērst mūsu zemes vistumšākos kaktos, lai tās tur gaismu nestu — gara gaismu, gudrību, par kuru arī uz mums runā svētie raksti, kā par vērtīgāko mantu, kādu vien mēs šīs zemes dzīvē varam iegūt.

Mīļā jaunatne, mīlie bērni! Ja nu svētīgs ir Tas Vīrs, kas to ir darījis savā gudrībā, tad cenšaties arī jūs viņa priekšzīmei sekot, gudrību satvert, ka topat svētīti. Sekojat tad nu Viņa labiem nodomiem un ar jo kvēlu dedzību cenšaties smelt no tiem gudrības avotiem, no tās grāmatu straumes, kura nu plūst pāri visai mūsu zemei kā pavasara pali. Cenšaties tad nu patiesi augt par kultūras ļaudīm, cenšaties gūt gaišu galvu un siltu, pazemīgu sirdi, kura lai mīlestībā kalpotu Dievam, savai tēvu zemei un saviem līdzcilvēkiem tik labi, cik labi vien tas iespējams. Cenšaties tad nu patiesi krāt mantas, ko ne kodes ne rūsa maitā — garīgas, mūžīgas vērtības, kuras neviens zaglis nespēj nozagt, tās vērtības, kuras mums ir mācījis satvert arī mūsu Kungs Jēzus Kristus, vērtēdam tās par visu, visu augstāk un aplieci-

nādams savu vārdu patiesību ar visu savu dzīvi un nāvi. Sekojiet tad nu šiem gaišiem aicinājumiem, sekojiet mūsu Vadonim — mūžības dvesmu apgarotam kulturas kalnā kāpējam ar skaidru sirdi un gaišām domām, stiprā paļāvībā, ka, Viņam sekodami, jūs esat uz istā ceļa!

Lūg sim Dievu!

Visuvarenais Dievs! Tu, kas esi mums savos svētajos rakstos un caur savu dēlu Jēzu Kristu mācījis saprast, ka gudrība un saprašana ir vairāk vērtā kā pērles un zelts, ak, dod mums arī spēku pēc viņas dzīties un viņu satvert! Svētī mūsu Valsts Vadoni, ka mēs Viņa vērtīgās dāvanas protam pienācīgi novērtēt un tās ar pateicību saņemt un gūt no tām arī savā dzīvē svētību. Dodi Viņam ilgu mūžu, kas nestu vēl daudz svētības latvju tautai un zemei! Dodi lai šajās Kulturas dienās arī Tava Svētā Gara gaisma iespīdētu ļaužu sirdīs, ka mēs topam ar ik jaunu dienu labāki un tuvojamies tai pilnībai, kurā tērpies, Tu Varenais Dievs, dzīvo un valdi mūžīgi! Amen!

2. Lietuvas valsts svētkiem.

Redzi, cik jauki un cik mīlīgi, kad brāļi vienprātībā dzīvo! Tas ir it kā tās vislabākās svaidāmās zāles. It kā rasa, kas no Ermona krīt uz Ciānas kalniem, jo tas Kungs tur apsola svētību un dzīvību mūžīgi.

Ps. 133.

Ir patiesi jauki to vērot, ka brāļi vienprātībā dzīvo. Ja tādā sētā gadas iegriezties, kur brāļu starpā valda saderība, tad šķiet, ka tava sirds ir it kā sasilusi pie kāda jo gaiša un silta ugunskura, un šis ugunskurs, kaut gan mūsu acīm ir neredzams, tomēr mēs viņa vārdu zinām, mūsu sirds viņa siltumu un gaišumu ir sajutusi — tas ir mīlestības gaišais ugunskurs, tā ir mīlestības tīkamā liesma, kuras mēs ikviens ilgojamies, kura ikvienam mirstīgam tik tuva.

Senais dziesminieks, vērodams šādu saskanīgu dzīvi brāļu starpā, izsaucas: „Redzi, cik jauki un cik mīlīgi, kad brāļi vienprātībā dzīvo!“ Un šo mīlestību viņš salīdzina ar vislabākām svaidāmām zālēm.

Ja nu tik jauki ir, kad brāļi vienprātībā dzīvo, cik gan daudz jaukāk tas nav, kad veselās brāļu tautas dzīvo mīlestībā un vienprātībā! Kādu gan salīdzinājumu mēs šai mīlestībai un vienprātībai lai atrodam, kas to pilnam raksturotu, izteiktu? Kā gan lai rodam salīdzinājumu tām gaišām prieka un mīlestības jūtām, kas šodien visas latvju ciltis tuvina savām brāļu tautas ciltīm Lietuvā? Kā gan lai mēs izsakam to, ko šodien pauž mūsu karogi pilsētu ielās un lauku sētās, vējos draudzīgi kopā plīvojot? — Šis jaukums gan būs vēl daudz, daudz lielāks un pilnīgāks par to jaukumu, ko mums pauž sirmāis dzejnieks par brāļiem, kas vienprātībā dzīvo.

Ja nu apustulis Pāvils savā laikā Filipiešu draudzei ir rakstījis: „Tad nu darat manu prieku pilnīgu, ka jums ir viens prāts, viena mīlestība, viena sirds un viena dvēsele,“ tad cik gan daudz pilnīgāks lai nebūtu mūsu Debesu Tēva prieks par jums, ja mēs ne tikai draudze vien, bet veselas tautas vienprātībā un mīlestībā dzīvojam, kad mums ir tāds prāts, kāds patiesi ir bijis mūsu Kungam Jēzum Kristum — prāts uz mīlestību, jo Viņš, kā mēs to zinām, staigādams šīs zemes takas, ir mācījis mums mīlēt savu tuvāku kā sevi pašu, sacīdams: „Jaunu bausli es jums dodu, ka jūs cits citu mīlat, kā es jūs esmu mīlējis, lai arī jūs tāpat cits citu mīlētu. No tam visi pazīs, ka jūs esat mani mācekļi, ka jums būs mīlestība savā starpā.“ Ka patiesi tas tā ir, ka Debesu Tēvam patīk tas, ka mīlestībā mēs dzīvojam, to mums pauž senā dzejnieka tālākie vārdi, kuri raksturo mīlestības jaukumu brāļu starpā, viņš saka: „Tā ir it kā rasa, kas krīt no Ermona uz Ciānas kalniem, jo Tas Kungs tur apsola svētību un dzīvību mūžīgi.“

Rasa, cik brīnišķi tā mirdz un zaigo pirmos saules staros — visas varavīksnas krāsas viņā tad atvīz! Tāpat rasa, cik brīnišķu veldzi tā ziediem spēj sniegt, kuri viņas tvīkst! Un ja nu mūsu dzimtenes ziediem tā veldzi var sniegt, cik gan daudzkārt tīkamāka tā nav dienvidu zemju karstajā saulē tvīkstošiem ziediem, par kuriem Vecās Derības dzejnieks ir domājis. Un lūk, tikpat tīkama sirdij ir brāļu mīlestība, un vēl jo tīkamāka tak brāļu tautu mīlestība, jo, kā dziesmas noslēgumā mēs to lasām — pats Dievs tiem, kas mīlestībā un vienprātībā dzīvo, apsola svētību un dzīvību mūžīgi.

Lūgšim Viņu! Visuspēcīgais Dievs! No sirds mēs Tevi lūdzam, dod mums spēku dzīvot pēc Taviem svētiem vārdiem, ka mūsu sirdīs nekad neapdzistu brāļu mīlestības gaišais ugunskurs, un lai šī mīlestība pārsniegtu nevien ģimenes dzīves un cilšu robežas, bet lai mēs ikvienu cilvēku mīlētu kā savu brāli, ka mīlestība, ne naidis valdītu tautu starpā.

Svētī pats šajā stundā mūs un mūsu brāļu tautu Lietuvu, ar kuru kopā šo dienu mēs svīnam, kurai līdzī viņas priekos mēs priecājamies. Svētī abu tautu vadoņus, ka tie vienprātībā un gaišā brāļu mīlestībā dzīvotu, valdītu un vadītu mūs tāpat vienprātības un mīlestības garā, ka mēs iemantojam to svētību un mūžīgo dzīvību, ko Tu pats tiem, kas mīlestībā dzīvo esi apsolījis! Paklausī, kad lūdzamies Mūsu Tēvs debesīs...

3. Igaunijas valsts svētkiem.

Bez brāļu mīlestības dzīvās,
Bez asins, kaujās slacītas,
Mēs nepazītu zemes brīvās,
Mēs maldītos bez tēvijas...

Dziesmu grāmatas 772. dz. 2. p.

Ja mums tagad ir brīva, neatkarīga valsts, tad vispirms par to pateicība nākas mūsu brāļiem, kas par viņu ir atdevuši savas dzīvības. Dziļā pateicībā mēs aizvien nebeidzam šo varoņu priekšā, kas kas tagad nu smiltājos dus, noliekt savas galvas. Bet otrkārt mums pateicība vēl jāizsaka tiem brāļiem, kas ir viņpus mūsu ziemeļu robežas — mūsu brāļiem igauņiem. Par brāļiem mēs šinī gadījumā viņus nesaucam vis asinsradniecības dēļ, bet gan to darbu dēļ, kurus viņi kā brāļi mūsu labā ir darijuši. Kad mūsu zemei bija liktenīgas stundas, kad Latvija varēja būt un tikpat labi arī nebūt, tad mūsu kaimiņi igauņi ir pierādījuši mums īstu brāļu mīlestību, ar visu sparū mesdamies kopā ar mums cīņā pret mūsu sīvo, vēsturisko ienaidnieku, ne mirkli nešaubīdamies atdot par mums, kā par saviem brāļiem, savas dzīvības.

Ir tiesa, viņi saprata, ka viņi līdz ar to aizstāv arī paši sevi, tomēr tas viņu labo darbu nozīmi nemazina. Patiesi, tās mūsu zemei toreiz bija liktenīgas stundas.

Tādēļ šodien, kad mūsu brāļu mīlestības apgarotā, sabiedrotā Igaunija svin savas valsts pastāvēšanas 22. gada dienu, mēs no visas sirds viņai līdzī priecājamies un savās sirdīs klusi lūdzam, lai Dievs viņai dotu saules mūžu, ka viņa varētu līdz pēdējai pilnībai izkopt savu valsti un savus tikumus — tos tikumus, kas viņai reiz lika arī mums palīdzēt un plecu pie pleca ar mūsu brāļiem cīnīties pret ienaidnieku. Lai aug, lai zied un lai zeļ spēkā, diženumā un varenībā mūsu sabiedrotā Igaunija. to vēlamies no sirds!

L ū g s i m D i e v u! Visuspēcīgais Dievs, Tu, kas mums esi devis mums uzticīgo sabiedroto, nāc tad nu pats šajā svētku dienā un svētī to. Svētī to ar pilnību ikvienā darbā, ko viņa vien darītu. Svētī viņu ar gaišiem brāļu mīlestības tikumiem, ka viņa tos aizvien vēl vairāk izkoptu un svētī to ar ilgu un laimīgu mūžu, kas līdzināms Tavas spožās saules mūžam, kuru Tu pie debesīm esi licis. Palīdzī, Tēvs, arī turpmāk viņai un arī mums kopīgi pārciest smagus pārbaudījumu brīžus un saglabāt mūžam savu dārgi pirkto neatkarību! Paklausī mūs, kad Jēzus Kristus vārdiem Tevi lūdzamies: Mūsu Tēvs debesīs...

GRĀMATU APSKATS

Haralds Biezais — Dzīvības un mīlestības sinteze kristīgajā humanitātē. Disertācija. Autora izdevums, 1939.

Jāpriecājas, ka mūsu valodā sāk parādīties sistemātiski darbi, jo, pirmkārt, arī mums jāķeras pie problēmu iztirzājuma, un otrkārt, mūsu tauta gaida skaidrības dogmatikas un ētikas jēdzienu laukā. Autors ņēmis ētikas lauku un ņēmis savā darbā apskatīt bioloģiskās vērtības no kristīgā viedokļa.

Darbs un darba gaita nodod liecību, ka darba darītājs ir sveigs, asprātīgs un nopietns domātājs. Darba iedalījums plūst loģiskā ritmā. Pa priekšu, kā nākās, autors iztirzā: a) ētikas jēdzienu un b) dzīvības problēmas. Te katrs lasītājs dabū skaidru ieskatu ētikai nepieciešamajos pamatpavedienos, piem., jābūtībā, esamībā, brīvībā un t. t. Lasītājs manto skaidru ieskatu teorijās par dzīvības uztveri no zinātnieku puses, piem., mechanisma, vitalisma, totalisma uzskatiem. Autors pats atzīst, ka dzīvībai ir irracionāls pamats. Tad autors stājas pie biocentrisko ētikas domātāju sistēmām pašām. Viņš apskata un kritizē sešu biocentriskās ētikas filozofu (Šopenhauera, Nīčes, Klagesa, Šveicera, Gijo un Bergsona) domas. Var redzēt, ka autors nav baidījies no patiesi lielām iepriekšējām studijām, lai saprotami un iespaidīgi attēlotu un iztirzātu kritiski šo lielo pasaules slavenu domātāju sistēmas. Autors pats izstudējis, kā var to redzēt no citējumu kaudzēm (541), 201 zinātnisku darbu. Te mana prieku strādāt un studēt. Tādēļ saprotams, ka lasītājs iegūs diezgan skaidru spriedumu, kādēļ nevar būt par kristiešu ētikas pirmmotīvu ne līdzcietība, ne vara, ne dzīvības cieņa, ne solidaritāte, ne arī citi ar dzīvību saistītie korelati, piem. auglība, vitalā, bioloģiskā mīlestība u. t. t. Tāda apskata mums līdz šim nebija.

Otrā daļā autors vēro kristīgās ētikas pamatprincipus, uzsverdam Jēzus personālo ētikas dziļumus: Dieva valstību, atgriešanos, sirdsprātu un mīlestību. Zināms, ka autors nedrīkstēja neizsekot arī Pāvila un tapušās baznīcas ētikām atziņām. Tagad tikai var iesākties istā sis-

tematiskā nodaļa, t. i. biocentrisko un kristīgo ētisko principu salīdzinājums un novērtējums. Šī daļa nav gara, tikai 28 lappuses, kaut gan šie velkamas ļoti smagas līnijas un dzenamas dziļas vagas, lai varētu sintezēt abas apskatāmās ētikas. Ja grib sintezēt, tad būtu skaidri jāizanalizē abu sastāvdaļas, kas saliekamas un kas nepadosies salikšanai. No formālā viedokļa abām ētikām sava līdzība, abas ceļas universalismā un lielajā harmonijā abām savas anomijas.

Autoram ir savi iebildumi ir pret biocentrisko, ir pret kristīgo ētiku, jo pēdējai ir savs negativisms, kas saceljas pret vitalo dzīvību, pat noliedzams pasauli.

Autors atrod izeju tad, ja abas it kā saliktu, sintezētu. Saliktais būtu autora humanitātes princips. Ir gan tīri kristīgā humanitāte, ir arī tīri sekulārā (dienišķa, pasaulīga, nekristīgo cilvēku humanitāte, cilvēcība), bet autors grib ievest it kā trešo humanisma laikmetu (pirmais Grieķija, otrs renesanses humanisms), kas realizētu patiesas cilvēcības ideju. Autors nevar atteikties no cilvēka ar visām viņa zemapziņas un apziņas spējām, jo īsti saprastais bioloģisms esot arī reliģisks. Turklāt kristīgā humanitāte vienmēr ir personāla, jo personība esot cilvēka dievlīdzība, dievišķais gēmis. Tā tad cilvēks kā cilvēks, (antropocentriska, bioloģiska ētika) un cilvēks kā personība (teocentriska, tīri ētiska ētika) sintezējumi. Jēzus personā tādās sintezējums jau esot noticis. Tādu ētikas virzienu autors aizstāv savā sistemātiskajā daļā. Tas ir darba gala mērķis. Kristīgā mīlestība to spēj izvest praktiskajā dzīvē.

Es ceru, ka ar tādu īsu pārskatu par H. Biezā doktora disertāciju būšu ieinteresējies lasītājus, iepazīties un studēt šo vērtīgo grāmatu.

Nedomāsim, ka grāmatā nebūtu kļūdu, nebūtu domu strāvas pārpilnuma, pārtrūkumu un sastrēguma. Necerēsim, ka gala slēdziens gluži nemaldīgs un ka slēdziena premises gluži neapgāzamas. Neaizstāvēsim to, ka nodalījumu apjoma samērs

būtu ideāls (vēsturiskais orientējums var apmēra ziņā noslicināt sistematisko). Galvenais autoram ir bijis jaunās ētikas ceļa virziens un ceļa mērķis. Abi tie ir laimīgi uzrādīti un parādīti, ka tādu virzienu ieturēdams, ētikais meklētājs var sasniegt mērķi.

Tagad daži vaicājumi, kas nedod domātājam mieru, kas prasās pēc iedziļināšanās problēmas smagumā. Vai jau zinātne devusi zinātnisku ētikas jēdzienu? (135. lpp.). Liekas, ka ētikas definējumu tik daudz, cik grāmatu autori par to rakstījuši. Vai tie ir visi zinātniski, ja zinātnieki tos rakstījuši, vai arī mums vēl nav stabila ētikas jēdziena. Ja autors apgalvo, ka „ētika ir zinātne par tikumiski labo, kas uzstāda absolūtā esamībā pamatotas jābūtības normas“ (85.), tad tūlī jāprasa, vai ētika ir normu zinātne, un vai ir kāds zinātnieks spējis zinātniskas normas atrast absolūtajā esamībā, vai ir kāds, kas izmanījis absolūto esamību no zinātniska viedokļa. Pareizi, ka Jēzus nevar dot normas tādēļ, ka dzīves situācijas nevar iepriekš paredzēt (117). Dzīve ir irracionāla. Vai ētika tad būtu normu zinātne? Ja jaunās humanitātes ētikā personībai vislielākā loma, tad kā autors pats atbild „personība nekad nav norma“ (193). Te uzpeld tūlī jautājums, kas ir norma. Ja norma pamatota Dievā, tad tāda norma ir reliģiska, bet ne zinātniska. Man liekas, ka ētika (vispāri, ne reliģiskā ētika) ir savā ziņā zinātnisks meklējums pēc dzīves normām.

Jāprasa arī, vai jau ir zinātnisks dzīvības jēdziens (435)? Autors otrā vietā apgalvo, ka joprojām trūkst dzīvības definīcijas, nav precizētu dzīvības jēdzienu (25). Dzīvība ir laikam gan irracionāls jēdziens, un tādēļ vēl nevar būt zinātniska dzīvības jēdziena, jo taisnība autoram, ka neviens bioloģisks virziens nav uzrādījis dzīvības ontoloģisko pamatu (27). Zināms, mēs ticam, ka Dievs ir dzīvība, un ticībā mēs varam definēt dzīvību, bet tad tāds definējums ir reliģisks. Varētu pieļaut, ka reliģiskais definējums arī ir zinātnisks, bet tam pretojas eksaktās zinātnes. Ja arī tās neievērotu teologs, tad būtu jāsaka: reliģiski zinātnisks definējums.

Mēs visi jūsmojām agrāk par jēdzienu sintezi. Autors saka, ka garīgo un bioloģisko elementu sinteze ir jāuzskata par

realizētu cilvēkā. Cilvēks ir tas punkts, kurā krustojas bioloģiskā līnija ar dievišķo līniju (135). Bet tuvāk pārdomājot, nevar attaisnot to, ka jēdzienus varētu salikt, t. i. sintezēt. Kur tu saliksi bioloģisko ar dievišķo? Vai te nav jādama par kādu caurušanos, caurstrāvošanos, saplūšanu (perichoresis). Cilvēks, laikam, nav sintezēts no anorganiskā, organiskā, dvēseliskā, garīgā, bet varbūt saausts, caurstrāvots. Varbūt varētu vārdu sintezi pieļaut kā autora formālo domu pavedienu, kura saturs tad nebūtu sintezējums. Es saprotu, ka es pats un daudzi citi lietojam šo sintezes vārdu, bet te vajadzētu to uzsvērt, lai meklētu jaunu jēdzienu ētikas filozofijā sintezes vietā.

Tāpat jēdziens humanitate (teiksim cilvēcība) ir formāls jēdziens, savā ziņā arī tukšs, jo jāprasa, kas tur salikts. Vai tur cilvēks? vai tur persona? personība? Vai tur dievcilvēks? Vai cilvēkdievs? Vai drīkst teikt, ka Jēzus bija humans? Vai agape ir humana? Vai eross ietelp humanitatē? Vai drīkst caritas saplūdināt ar humanitāti? un t. t. Visi šie jautājumi spiež domāt un prasīt, kas lai būtu humanitātes saturs. Interesanti, ka autors atzīst, ka „kristīgās humanitātes ētikais princips savu spēku smēļ ticībā augstāku garīgu vērtību, resp. Dieva esamībā“ (134). Ētikais domātājs te pārlec dogmatikas sferā. Bet tas arī ir patiesība, ka teologs nevar cieši šķirt ētiku no dogmatikas. Ir grūti noteikt humanitātes saturu. Es esmu mēģinājis ņemt no bio-centriskās ētikas „dzīvību“, resp. dzīvības aktivitāti un no kristīgās ētikas „mīlestību“, un tad abas sintezēt, saaust cilvēkā, lai humanā cilvēkā valdītu mīlestības aktivitāte, vai citiem vārdiem aktīvā mīlestība, un tad man likās, ka humanitātei ir tāds saturs, kas spēj veidot arī praktisko dzīvi. Bet tas bija tikai mēģinājums, uz zinātnisku gatavību tas nedrīkst cerēt, jo dzīvība, aktivitāte, mīlestība ir irracionāli jēdzieni.

Biezā darbs uzdod mums daudz mīklu un minējumu. Es par to viņam pateicīgs, jo nevienā problemā nedrīkst domāt, ka problēmas risinātājs būtu galā, gatavs ar savu atzinumu. Piem., vai kristietībai galvenā vietā ētiski domājumi? (5). Kādēļ ne dogmatiskie? Vai tomēr kristīgam cilvēkam nav pirmā vietā ticība un ne tikumība? Ticētājam Dievs nepieņem

grēku. Vai līdzietībai trūkst heroisma un universalisma (117—118)? Vai līdzietības brīdis nav izšķiršanās moments? Jā un nē! Tomēr jāsaka, ka līdzietība nav tikai vājuma rezignācija.

Tādu problēmu daudz, ko lasītājs pats atradis, studēdams šo grāmatu. Piem., lielā problēma, cik esamība nes sevī jābūtību, jeb vai tām nav nekādu sakaru. Viss gan rit lielā sakarībā un atkarībā.

Grāmata iepriecinās ar to vien jau, kad lasītājs izjutis autora vēsturisko organisko metodi, kad manīs, kā autors pa-

kāpeniski atrod dzīvības irracionalitāti. Prieks rodas, kad redz, cik daudz teologs spēj zināt tai laukā, ko sauc par filozofisko un eksakto zinātņu sferu. Tādas zināšanas, ja tās smeltas no drošiem, patiesi zinātniskiem avotiem, mums palīdz vieglāk izšķirties par problēmas vienu vai otru atrisinājumu.

Šis darbs pelna ievēribu. Novēlu tam labas sekmes, iemest lasītājos uguni, lai degtu. Tur ir problēmu liesmas, kas deg, bet nesadedzina.

Vold. Maldonis.

Augusts Leimanis — Trīs atslēgas Kristus mācības izpratnei. Autora apgāds. Rīgā, Aristīda Briana ielā 1. (1939.).

Tiklab Jaunās Derības saturā ieinteresētais lasītājs, kā zinātniski izglītotais teologs-ekseģets ar pateicību apsvieks ikvienu nopietnu mēģinājumu celt gaismā atsevišķu Jaunās Derības vietu pareizo izpratni, ienesot lielāku skaidrību grūtāk saprotamos un nereti pat šķietami pretrunīgajos evaņģēliju tekstos. Pirmā kārtā tas, protams, ir zinātnisko komentāru un citu pētījumu uzdevums, kas nāk no specialistu teologu rokām. Bet ievērojot, ka šis pētīšanas darbs un viņa rezultāti bieži sava specialā rakstura dēļ paliek ieinteresētajām J. D. lasītāju aprindām nepieejami, ir pilnīgi saprotami un dabīgi, ka laiku pa laikam šinīs patiesi svarīgajos jautājumos pacel savu balsi arī neteologi, nereti ienesdami diskusijā jaunu dzīvību un piešķirdami tai lielāku aktualitāti. Daudziem vecākās paaudzes pārstāvjiem ir atmiņā lielais savilņojums, kādu kristīgajās aprindās gadus 50 atpakaļ ienesa Ļevas Tolstojs ar savu „neteoloģisko“ evaņģēlija skaidrojumu. Nostādīdams savas Kristus mācības izpratnes centrā Jēzus kalna runas radikālās prasības (it sevišķi pazīstamo Jēzus izteicienu par nepretošanos ļaunajam ar varu un par ienaidnieku mīlestību Mat. 5, 38—48, bet arī izteicienu par zvērastu, virieša attiecībām pret sievieti, kristieša attiecībām pret īpašumu un c.), lielais krievu rakstnieks centās atsegt šo prasību īsto jēgu un ar lielu radikalismu mēģināja tās līdz pēdējai konsekvencei attiecināt uz sava laika sociālo un politisko dzīvi.

Ja Tolstojam bija raksturīgs viņa opozicionārais radikalisms, kas izpaudās

asos pārmetumos „kristīgajai“ sabiedrībai, valstij un baznīcai, tad par apskatāmo A. Leimaņa grāmatu varam teikt pretējo. Augusts Leimanis (pēc specialitātes matemātiķis un pedagogs, Franču liceja direktors) grib rādīt, ka Jēzus ētiskās prasības, lai gan tās bieži skan paradoksāli un radikāli, īstenībā nekādā pretrunā ar mūsu laiku laicīgās labklājības un progresā principiem nestāv. Taisni otrādi, pēc autora domām jāatrod tikai pareizā evaņģēliju tekstu izpratne, lai novērstu visus piedauzības akmeņus un parādītu, ka Jēzus šķietami paradoksālie norādījumi arī mūsdienu kultūras cilvēkam nevien visai derīgi, bet pat nepieciešami pareizai dzīves veidošanai (sk. sevišķi grāmatas priekšvārdu, ievadu un noslēgumu).

Katrs evaņģēlija lasītājs būs izjutis, cik lielas grūtības mūsu laiku cilvēkam sagādā tādi izteicieni, kā piem., par nabagiem vai garā nabagiem, kam pieder debesu valstība (Lūk. 6,20, Mat. 5,3), aicinājumi nezvērēt (Mat. 5, 33), nepretoties ļaunumam (Mat. 5,38), mīlēt savus ienaidniekus (Mat. 5, 44), nekrāt mantas virs zemes (Mat. 6, 19 un paral.), vai arī bagātajam jauneklīm uzstādītā prasība (Mark. 10, Mat. 19). Šeit jāpiezīmē, ka vēsturiski kritiskā evaņģēliju pētniecība vienā otrā no šiem izteicieniem gan paspējusi ienest jau lielāku skaidrību, aprādot Jēzus vārdu sakarību ar savu laiku, sevišķi ar laikmeta eschatoloģisko noskaņojumu, kas stipri mazināja parasto laicīgo vērtību nozīmi (izteicieni par mantas krāšanu), vai arī darot tos labāk saprotamus atkarībā no attiecīgās situa-

cijas Jēzus vai viņa sekotāju dzīvē, kas prasija pilnīgu izšķiršanos un izslēdza visus kompromisus (stāsts par bagāto jaunekli un c.). Citos gadījumos atkal Jaunās Derības pētniecība pierādījusi vēlāko draudzes uzskatu un atsevišķu blakus novirzienu ietekmi tagadējā evaņģēliju tekstā, kas izpaužas dažos Jēzus izteicienu grozījumos un papildinājumos. Tā, piem., nabadzības cildināšana dažās Lūk. ev. nodaļās izskaidrojama ar pirmdraudzes t. s. ebionitisko jeb nabadzīgo aprindu ideoloģijas ietekmi šinī evaņģēlijā.

Tomēr šī vēsturiskās un literarkritiskās zinātnes pieeja un atzinumi diemžēl palikuši pilnīgi ārpus apskatāmās grāmatas un viņas autora redzes aploka. Drīzāk varētu teikt, ka autors gribējis radīt pats savu metodi, kas pēc viņa ieskatiem, spēj atrisināt visas grūtības, neprasot nekādas vēsturiskās zināšanas un tai pašā laikā saglabājot visiem izteicieniem to saistošo autoritāti mūslaiku dzīves apstākļos.

Kāda nu ir šī autora ieteiktā pieeja? Tā no vienas puses izpaužas vienā otrā mēģinājumā, koriģēt parasto grieķu pirmteksta tulkojumu. No otras puses — un tas ir pats galvenais viņa grāmatā — viņš ieteic visu grūto vietu noskaidrošanai lietot viņa ieteiktos trīs eksegetiskos pamatprincipus jeb, kā viņš saka, trīs atslēgas. Tās ir šādas: 1) Katrs pants ņemams sakarībā ar citiem (tuvākajiem) pantiem. 2) Grūti saprotami izteicieni izskaidrojami sakarā ar Jēzus mācības galveno izteicienu (par tādu autors uzskata Mat. 5, 48: Esiēt pilnīgi, kā jūsu debesu Tēvs ir pilnīgs). 3) Arvien jāpaturot prātā, ka Jēzus aizvien (jeb galvenā kārtā?) runājis līdzībās.

Neuzkavēsimies daudz pie pirmā principa, kas visumā pieņemams (lai gan jāpatur vērā, ka izteicienu sakārtojums bieži ir evaņģēlistu, ne paša Jēzus darbs). Otrai „atslēgai“, turpretim, jau jāpieprasauz jautājuma zīme. Atzīstot, ka vadošā motīva turēšana acu priekšā ir ļoti svarīga, tomēr jājautā, kāpēc par centrālo izteicienu jāuzskata tieši Mat. 5, 48 (kas turklāt Lūkas redakcijā 6, 36 skan mazliet citādi). Citi autori mēģinājuši Jēzus mācības kvintesenci saskatīt izteicienā par augstāko bausli (Mark. 12, 29 un paral.), citi atkal līdzībā par pazudušo

dēlu, vēl citi to ved sakarā ar debesvalstības ideju.

Vislielākais iebildums ceļams pret t. s. trešo atslēgu, kas nav nekas cits, kā alegoriskās eksegezes ieviešana tur, kur reālā izpratne dara grūtības. Šim paņēmienam A. Leimanis ierāda visai plašu vietu. Sekojot tam, pēc autora domām „manta virs zemes“ kalna runā neapzīmē vairs mantu parastajā nozīmē, bet godu un slavu, resp. spīdēšanu cilvēku priekšā (48. lpp.), tāpat nabags evaņģēlijā pa lielāki daļai, pēc autora domām, apzīmē cilvēku, kas apzinās savu garīgo nepilnību, „bagāto“ turpretim garīgi pašapmierināto cilvēku (šai ziņā autora izpratne tuvojas, viņam pašam nezinot, dažu zinātnieku uzskatam par tā sauc. *anavim*). Bet autors iet vēl tālāk: no bagātā jaunekļa Jēzus neesot vis prasījis atsacīšanos no laicīgās mantas, bet no jaunajām īpašībām, t. i. sevis pārveidošanu (sal. 97. un sek. lapp.) un t. t. Nevar būt divu domu, ka tāda alegoriska eksegeze, kas senajā baznīcas vēsturē sastopama pie gnostiķiem, zinātniski nav pieņemama, jo plaši atver vārtus subjektīvai patvaļai. Tālāk jakritizē arī autora domas, ka viņš būtu atradis pareizo jēgu teikumam „Jo daudz ir aicinātu, bet maz izredzētu“ (Mat. 22, 14, Mat. 20, 16). Šis refrenveidīgais teikums stāv tikai jaunākajos rok rakstos; autors to tulko: „Jo daudz ir aicinātu, bet maz izraidītu. Zēl, ka autors nav metis skatu Preušeņa-Bauera specialajā vārdnīcā vai jaunajā G. Kitela „Theologisches Wörterbuch zum N. Testament“, tad viņš būtu pārliecinājies, ka J. Derībā vārdam ἐκλεχτός nekur nav nozīmes „izraidītais“. Jāpiezīmē tomēr, ka autors pareizi uztvēris šī teikuma pret-runību, salīdzinot to ar citām vietām J. Derībā, piem., Rom. v. 8. nodaļu. Tomēr šī nesaskaņa būs izskaidrojama citādi. Noraidams ir arī autora uzskats, it kā ὄνομα Jāņa evaņģēlijā varētu apzīmēt runāto vārdu. Izteicieni „manā vārdā“ un „ticēt manam vārdam“, kas autoram dara grūtības, izskaidrojami, kā tas vispār atzīts, sakarā ar antikā jēdziena ὄνομα (= nomen, vāc. Namen) īpato nozīmi, pēc kuras vārds = nomen, apzīmē ne vien „nosaukumu“, bet reizē arī nosauktās būtnes (personas) aplēpto būtību resp. dziļāko saturu. — Pilnīgi noraidams arī autora uzskats, it kā „mūsu Tēvs“

ceturťā lūgšanā Jēzus būtu domājis „garīgo“ maizi jeb dvēseles barību (sakarā ar Jāņa ev. 6. nod.). Tādu izpratni gan sastopam pie gnostīkiem un Hieronima (viņu dualistiskā, askētiskā pasaules uzskata dēļ), bet tas groza Jēzus pimatņējo domu pašos pamatos. Par ļoti mākslotu un nepieņemamu jāatzīst arī Mat. 5, 39—41 ekseģeze. Arī vārda *kairos* tulkojums „istā vieta“ stāstā par nokaltušo vīģes koku nekā nedod.

Ar to tomēr nav teikts, ka visas autora ilgās pārdomās un darbā iegūtās atziņas būtu vienādā mērā nepamatotas. Vispirms jāatzīst, ka daudzus evaņģēliju izteicienus un domas, kaut arī pieeja tekstam ne katrreiz ir pieņemama, autors, sekojot savai intūicijai, pēc viņu dziļākās būtības uztvēris laimīgi un pareizi.

Pilnā mērā varu pievienoties tulkojumam, kādu autors dod bieži pārprastajam Jēzus vārdam: „Kam ir, tam dos, bet kam nav, tam atņems arī to, kas tam ir“ (Lūk. 19, 26 un citur). Dziļi un, pēc manām domām, arī visumā pareizi autors uz J. Derības pamata atrisina jautājumu: kādas lūgšanas tiek paklaustītas? (Sk. 77. lpp.). Arī grūtais jautājums, ko nozīmē aicinājums, nestāvēt pretim ļaunumam (28. un sek. lpp.), neraugoties uz jau aprādītām ekseģētiskām savādībām, galu galā, pēc manas pārlicības, atrisināts pareizi.

Ievēribu pelna arī daudzi autora norādījumi uz neprecizitātēm, kas vēl nav izskaustas jaunākajā J. Derības latviešu tulkojumā. Šie norādījumi pelna, ka tos ievērotu, sagatavojot jaunāko tulkojuma iespiedumu.

Ar gandarījumu beidzot jāizceļ dziļā interese un patiesības meklētāja gars, kas raksturo visu autora darbu, tā ka bez kautrēšanās var konstatēt, ka priekšvārdā minētais pārmetums mūsu inteliģencei par intereses trūkumu ticības lietās, nekādā gadījumā nav vispārīgs. Noslēdzot šo recenziju, man jāizsaka pārliecība, ka turpinot J. Derības studijas un ņemot palīgā arī zinātniskās teoloģijas atzinumus, autors ar laiku stipri grozītu savu uzskatu par Jēzus ētisko prasību pilnīgu saskaņotību ar mūsaiķu profanās dzīves un laicīgās kultūras centieniem un normām. Mēs bieži aizmirstam, ka Jēzus ienemtais viedoklis nostāda mūs bieži jo bieži mūžīgo vērtību un pārlaicīgās Dieva valstības un viņas taisnības tuvumā, kāpēc ne katrreiz tiek rādīta laicīgo vērtību pozitīvā nozīme, bet bieži arī to nepietiekamība. Mūžīgās gaismas priekšā daudz kas, kas uz brīdi apžilbina mūsu acis, kļūst redzams savā niecībā un mazvērtībā, lai skaidrās sirds un sevis ziedotājas mīlestības zelts, ko laicīgā acs bieži nepamana, mirdzētu jo spožāk.

K. Kundziņš.

K. Kundziņš — Kristus. Monografija. Otrs pārlabots iespiedums. Rīgā, 1939. g. Izd. Valters un Rapa.

Prof. Dr. K. Kundziņa „Kristus“ (1. izdevums 1931. g. A. Raņķa apgādībā) stājies pagājušā gadā lasītāja priekšā otrā iespiedumā. Tas liecina, ka grāmatu lietojuši ne tikai teologi, bet arī plašāka publika, kam gan arī viņa bijusi domāta. Cerams, ka tā būs modinājusi, sevišķi mūsu inteliģencē, interesi par Kristus personu un mīlestību pret viņu, un modinās to arī turpmāk. Grāmata ir pirmais un vienīgais Jēzus Kristus personas un darbības attēlojums no kritiski vēsturiskā viedokļa latviešu valodā, un jāsaprot, ka arī vienīgais zinātniski patstāvīgais Jēzus dzīves apraksts vispār. Autors to ietilpina tīri cilvēciskos rāmjos un cenšas sniegt viņas vēsturiski psiholoģisko izpratni. Ne visi, saprotams, piekritīs tādām Kristus uztvērumam, jo Kristus dzi-

ve pēc baznīcas uzskatiem ir pārracionāla parādība. Tomēr Jēzus Kristus jau pēc baznīcas mācības bija arī „patiesi cilvēks“, un Kundziņa grāmatu var uzskatīt par cenšanos izprast šo „patieso cilvēku“ — Dieva uzdevumu izpildītāju, jaunās ticības nodibinātāju un jaunās cilvēces radītāju.

Būs velti atkārtot (esmu pārrunājis jau pirmo grāmatas izdevumu „Izglītības Ministrijas Mēnešrakstā“, 1931.), ka autors vērtē Kristus personu visai augstu, ka viņš ar mīlestību un godbijību viņā iedziļinājies. Viņš to tēlo kā atstātu un pamesto draugu, kam bijusi „atziņa par katra dvēseles metafiziski pamatoto mūžīgo vērtību, kā istās sirds reliģijas ne-sēju pretim sastingušai bauslības un pašlūgīgu interešu ietekmētai hierarchijas

religijai. Pēdējā viņu gan ārēji iznīcinājusī, bet viņš ar savu ciešanu uzvarējis un iegājis mūžībā.

Autors cenšas ar lielu kombinācijas spēju un dzīvu, bieži dzejisku iztēlojumu darīt saprotamu tagadnes lasītājam norises Kristus psihē un svarīgākās, izšķirošās situācijas viņa dzīvē, piem., viņa atbilstību, viņa aicinājuma saņemšanu pie kristības, viņa dvēseles sāņemklī pēc pirmās vilšanās, viņa ciešanas vajadzības atziņu, sašutumu pie tempļa šķīstīšanas u. c. Tāpat arī vēsturiski psiholoģiski dzīvi tēloti aizgrābība un tās atslābums Jēzum pretim. Jautājums gan ir, vai mums vienmēr ir pietiekoši vēsturiski dati iedziļināties visos šo situāciju motīvos, piem., kad un kā Jēzus saņēmis savu aicinājumu. Varbūt, ka dažreiz Kristus izprasts drusku par daudz no modernā viedokļa. Šķiet, ka par maz ir izcelts eschatoloģiskais viedoklis (A. Šveicers) un, varbūt, vajadzēja Jēzu arī vairāk aplūkot kā charismātiķi (R. Otto). Dieva valstības domai gan piešķirta liela loma, viņa gan uztverta kā liela, nepelnītā Dieva dāvana, kura saņemama, lielais brīnums, kas nāk, tomēr viņai nav Jēzus mācībā un darbībā ierādīta tās centralās un visuaptverošā nozīme, kas tai varbūt pienāktos. (Tādu tai piešķir M. Dibelius savā grāmatā „Jesus“, 1939. g.). Diemžēl, autors neizsaka noteikti savus uzskatus (pozitīvos vai negatīvos) par Jēzus mesianisko apziņu, tāpat arī par to, vai mācekļi viņu par mesiju uzskatījuši, pāiet gluži garām apliecinājumam pie Filipa Cezarejas. Ir gan teikts, ka mācekļi neatkāpās no viņa, sacīdami: „Kur mēs iesim? Tev ir mūžīgas dzīvības vārdi.“ Kāpēc te citāts no Jāņa evaņģēlija?

Laikmeta vēsture un ārpus bibliiskās liecības par Jēzu apskatītas diezgan plaši un ir vērtīgas. Jāaizrāda, ka pēc Bīnerta

pētījumiem slaviskā Jozefa tulkojuma piezīmēm par Jēzu nez' vai būs kādas vēsturiskās nozīmes. Tās gan cēlušās tikai viduslaikos.

Otrais izdevums satura ziņā neko neizšķiras no pirmā. Ir grozīts tikai izteiksmes veids dažās vietās, drusku paplašināts vai saīsināts, izlaboti daži ģermanismi no pirmā izdevuma, piem., stādītus priekšā — ierindot, priekš viņa — viņam; ir grozījumi vietnieku vārdu lietošanā — viņš un tas. Autors tagad raksta „Markusa, Mateusa, Lukasa“ vietā konsekvēnti „Marks, Matejs, Lūka“, kā esam to pieņēmuši jaunajā Jaunās Derības tulkojumā. Vienā vietā gan jāaizrāda uz kļūdu, kas palikusi arī otrajā iespaidumā vai tanī ieviesusies. Otrā izdevumā 14. lpp. par Platona mācību ir teikts: „pārkārtojot temperamentu jeb sirdi dziņām un saprātu temperamentam“. Vai nebija pareizi pirmā izdevumā 101. lpp. teikts: pārkārtojot etc.? Jāsaka, ka teikuma pirmo daļu — pārkārtojot vai pakārtojot temperamentu dziņām — lāgā nesaprotu. Tāpat pirmā izdevumā 104. lpp. (Izteiksmes līdzekļi) gan pareizi bij: „atsevišķu gadījumu pakārtošanā aptverošākiem jēdzieniem“, kas otrā izdevumā pārgrozīts par „pārkārtošanā“. — Līdzību skaits otrā izdevumā pieaudzis no 60 uz 80, kas gan izskaidrojams ar sīkāko līdzību piešķaitīšanu. Otrs izdevums nenēs sev līdz citādveidīgo J. Siliņa apcerējumu „Kristus mākslā“. Pievienoto gleznu saturs otrā izdevumā drusku citāds nekā pirmā, iespaiduma veids glītāks un skaidrāks.

Vēl reiz jāaizrāda uz Kristus personas cēlo tēlojumu, kurā autors ielicis arī savu subjektīvi cēlo nostāju pret viņu. Grāmata sniedz Kristus cilvēcīgās dzīves aprakstu, ne to, kā draudze viņu uztver ticībā.

J. Rezevskis.

L. Ā d a m o v i č s — **Pilnības ideals.** Jaunās Derības viela. Vidusskolas kurss. 2. pārļabots iespaidums. 262 lpp. Izd. Latvijas Vidusskolu skolotāju kooperatīvs.

Pazīstamā L. Ādamoviča mācības grāmata vidusskolām „Pilnības ideals“, kurā apstrādāta galvenā kārtā Jēzus dzīve, pagājušā gada beigās pieredzējusi otro iespaidumu. Šai mācības grāmatai ir trīs daļas. Pirmā daļa aptver „ievadu Jaunajā Derībā un Jēzus dzīvē“ (pirmā izdevumā šai daļai bija neizdevīgais virs-

raksts: „Laikmeta vēsture un tās avoti“). Šinī daļā sniegtas ziņas par jūdu tautas dzīvi un ticību Jaunās Derības laikmetā, Jaunās Derības kanona vēsturi, rokkrastiem, teksti, atsevišķu J. D. rakstu izcelšanos, saturu un nozīmi un Jēzus dzīves pētniecību. Šis ievads ir ļoti plašs (aptver 82 lappuses). Tas pats par sevi

ir vērtīgs un vajadzīgs gabals, tomēr skolas mācībās tas bez īsinājumiem vienmēr izrādījies par plašu un pasmagu. Īpaši mācības gabali par evaņģēlijiem, apustuļu darbu grāmatu un apustuliskām vēstulēm Jaunajā Derībā prasa daudz mācības stundu un piepūli no skolēnu pusēs; vēlāk vielai par pašu Jēzus dzīvi neatliek vairs laika pamatīgai tās iztirzāšanai. Abus minētos gabalus vajadzētu stipri īsināt. Vairākus gadus esmu piedzīvojis, ka stingri turoties pie grāmatas teksta, panākumi ir vidēji, un pie tam izlietots ir tik daudz laika, ka dažreiz, lai varētu veikt visu programā paredzēto kursu, mācības gada beigās ir jāizlaiž citi svarīgi gabali, kas ir grāmatas beigās, piem. Apustuļu laikmets. Autors gan arī pats labi aizrāda gala vārdā: „Skolotājiem negribu priekšā rakstīt turēties pie grāmatas paragrafiem pēc kārtas. Var sākt ar nodaļu par Jēzus dzīves pētniecību vai arī tieši ar evaņģēliju vielu par Jēzus dzīvi.“ Izdevīgāki ja sāk ar pirmo nodaļu par jūdu tautu Jaunās Derības laikmetā, tad turpina ar otro un trešo nodaļu par Jaunās Derības rakstiem un Jēzus dzīves pētniecību. Tad stājas pie grāmatas otras daļas.

Otrā daļa aptver Jēzus dzīvi. Še evaņģēliskā viela izkārtota tā, lai rādītu organisku Jēzus dzīves gaitu un darbību. Jēzus runas, resp. mācība, ietilpinātas pēc

nodaļas par Jēzus darbību Galilejā. Tai seko nodaļa par notikumiem ceļā uz Jeruzalemi, ciešanu gaitu un augšāmcelšanos. Pasniedzot šo vielu klasē, varētu rīkoties arī tā, ka vienā laidā ņemtu visu, kas attiecas uz Jēzus darbību, bet viņa runas, resp. mācību, aplūkotu pēc tam atsevišķi. Tas dotu iespēju iepazīties ar Jēzus mācību, kuru autors atsevišķi nemaz neaplūko. Būtu lietderīgi, ja grāmatā būtu dots vēl īss Jēzus mācības sistematizējums, jo vairāk tādēļ, ka nodaļā „Jēzus runas“ trūkst Jēzus mācības kopskatījuma un kopraksturojuma. Autors šinī daļā ir devis daudz vielas; pasniedzējs var to pasniegt arī citādākā sakārtojumā.

Trešā daļa aptver „Apustuļu laikmetu“. Te kodolīgā veidā pasniegtas visas tās nepieciešamās ziņas, lai skolēni saprastu šo svarīgo laikmetu.

Otrā izdevumā, kā pats autors aizrāda, izdarīta rūpīga teksta revīzija, un viena daļa vielas, kas varētu apgrūtināt mācību ar pieciešamiem sīkumiem, iespiesta sīkākai burtiem.

Jāatzīmē, ka otrais iespaidums iznācis divos (A un B) izdevumos. A izdevums sniedz Jaunās Derības lasāmos gabalus pilnībā. B izdevums tikai norāda un paskaidro šos gabalus, bet liek lasīt tos pašā Jaunajā Derībā.

A l b. F r e i j s.

J. Birģelis — Ko baznīca gaida no draudzes locekļiem? Autora apgāds. 1940. 100 lpp.

Līdz šim t. s. evaņģelizācijas dievkalpojums, ko dažādās draudzes Rīgā un citur sarīko nedēļas vakaros rudenī vai pavasarī ciešanu laikā, visvairāk ir apskatīti vispārīga rakstura ticības jautājumi. Daži evaņģēlisti gan pēdējā laikā ir pievērsušies atsevišķiem sv. rakstu vārdiem vai mācības gabaliem ar nenoliedzamu tendenci panākt reliģisku atrakciju, modinot ziņkāribu (pēdējo lietu jautājumā) vai attiecīgi noskaņojot klausītāju jūtas. Par teicamu izņēmumu tādēļ jāuzskata Torņakalna Lutera baznīcas mācītāja rīcība, kas pag. rudenī sarīkotajā draudzes nedēļā pievērsās grāmatas virsrakstā liktajam svarīgajam jautājumam konkrētajā baznīcas dzīves tagadnē. Jo daudzi baznīcas locekļi nemaz nav skaidrībā par baznīcas reliģisko nozīmi un par saviem

pienākumiem draudzes dzīvē. Katrs baznīcas draugs, nerunājot par tās darbiniekiem, ar prieku var apsveikt vērtīgos apcerējumus, kas vispirms tika priekšā celti pieminētajā draudzes nedēļā un tagad ir iznākuši iespēstā veidā.

Autors vispirms konstatē, ka no baznīcas viedokļa var runāt par divām draudzēm, — viena atrodas tās iekšpusē, bet otra ārpusē, — un meklē iemeslu, kas daudziem baznīcā kristītiem cilvēkiem liek atstāties ārpusē. Viņš uzrāda četrus galvenos cēloņus: nacionālo un vēsturisko momentu, baznīcas ļaužu pasivitāti un vispārīgo modernās dzīves iekārtu, kas, ieraugot cilvēku pārāk intensīvā garu bendētājā darbā, noved viņa reliģisko dzīvi pie sabrukuma. Jau pašā pirmajā apcerējumā kļūst redzams, cik ļoti autors

mīl baznīcu un ar kādu ticību viņš pieķeras baznīcai: „Nekad un nevienam neizdosies salauzt un iznīcināt Kristu draudzi. Cīņās baznīca var daudz ko zaudēt, bet, zaudējot, tā iegūs vairāk skaidrības. Draudzei, ka stāv iekšpusē baznīcas, pieder nākotne, kamēr draudze, kas stāv ārpus baznīcas, ir lemta iznīcībai“ (18., 19. lpp.). Pie tam viņš neapmierinas vienīgi ar formālo, ārīgo piederību baznīcai, kas gan ir svarīga, bet prasa, lai tā saistītos ar iekšējo sirds pārliecību.

Pārbaudot baznīcas draudzi, B. atrod, ka tā var būt dzīva vai nedzīva, un uzrāda sešas dzīvības pazīmes: Dzīvs ir tas, kas spēj kustēties un darboties; dzīvs ir tas, kas aug un attīstas, kas savai augšanai meklē barību, kas atraisās no nederīgām vielām, kas sargā dzīvību un kas pretojas dzīvības iznīcināšanai. Dzīva draudze ir kustīga un darbīga gan garīgajā gan laicīgajā laukā, tā pieaug un kļūst stiprāka, tā pastāvīgi meklē un uzņem barību Dieva vārdos un sakramentos, tā, atzīstot un nožēlojot grēkus, prot salīdzināties ar Dievu un ar brāļiem. Dzīvajā draudzē katrs loceklis ir dzīvs un cenšas atbalstīt draudzes kopmērķus ar savu laiku, spēku, labo gribu un naudas ziedojumiem. Tādai draudzei nav jābūtas no iekšējiem vai ārējiem ienaidniekiem, jo viņa ir cīņas spējīga un priecīga cīņā.

„Evaņģeliskā baznīca ir visaktīvākā Dieva vārdu sludināšanā (34. lpp.). Evaņģeliskās baznīcas sprediķi pēc satura un formas stāv nesalīdzināmi augstāk par rom.-katoļu un pareizticīgās baznīcas un sektantu sprediķiem“ (35. lpp.). — Tādēļ arī mācītāja personībai jāuzstāda augstas prasības, lai garīgā runa noturētos savos augstumos un sasniegtu savus mērķus. Mācītājiem jābūt izglītotiem, ētiskā ziņā nevainojamiem, bagātiem ticībā, apveltītiem ar nacionalu siltumu un iekšēji neatkarīgiem no apkārtnes sprieduma. Jo netrūkst viņu darbā arī jaucēju. Tos B. saskata trijos virzienos, pie letticīgajiem (tenkotājiem draudzes locekļiem), neticīgajiem (ārpus baznīcas) un cīticīgajiem (kas vēlas ļaudis atvilt baznīcai). Mācītājs nedrīkst iet pielāgošanās ceļu, lai visiem izpatīktu, un nedrīkst ieslēgties savās rūgtajās domās, bet tam jāmecejas pareizais rīcības veids attieksmēs ar ļaudīm un to var mācīties no praviešiem,

apustuļiem, reformatoriem un Jēzus Kristus. „Mācītāja uzdevums nav novērsties no pasaules, nedz saplūst ar pasauli, bet, dzīvojot pasaulē, vest to pie Dieva“ (49. lpp.). Šo uzdevumu viņš spēš sekmīgi veikt, ja draudzes locekļi centīsies saprast, cik sarežģīts ir mācītāja amats un cik nepieciešams viņam draudzes locekļu atbalsts.

Ar lielu smalkjūtību B. runā par Dievu un Dieva lietām, kam jāstāv katras garīgās runas centrā. Ar Dievu nedrīkst rotaļāties. Mācītājam jānes Kristus sirdi, un viņa dvēselei jābūt prizmai, caur kuru iet Dieva godības stari. Pārbaudot dažādos mācītāju tipus, autors tos iedala vienkārši domātājos, gribas cilvēkos un jūtu cilvēkos. Bet skaistu domu sakopojums, vai morāles mācības, vai jūtu iesildīšana vīrs normalā siltuma stāvokļa vēl nav sludināšana Jēzus Kristus garā. Mācītājam jāklūst par Dieva heroldu un sūtni, par Dieva muti (64. lpp.), kas, ar sevišķām spējām apveltīts, iziet ļaudīs un Dieva pilnvarā pauž Dieva vēsti, Dieva gribu. „Draudzē būs raudzīties uz savu mācītāju kā uz Dieva pilnvarotu amata personu Jēzus Kristus pestīšanas svētību izdalīšanai“ (67. lpp.), un baznīcas virsvadības uzdevums būtu rūpēties, lai katrā draudzes darbā īstais vīrs būtu savā vietā.

Mūsu baznīcas dievkalpojums draudze ir aktīva sastāvdaļa. Tai ir dotas lielas tiesības klausīties Dieva vārdus, bet ne katrs to prot. „Mums visiem jāmecejas klausīšanās māksla“ (74. lpp.), kurai seko otra — augstākā pakāpe — dzirdēto vārdu iegaumēšana un pēc tam trešā — visaugstākā — Dieva vārda izpildīšana. — Apcerējums par Dieva vārdu lielo spēku ievada lasītāju pestīšanas, atdzimšanas un svētošanās problemās un rāda, ka Dieva vārds ir kā māte, kas atdzemdē grēciniekus par Dieva bērniem un visu radījumu pirmajiem (81. lpp.).

Pēdējā no sešiem apcerējumiem ir runa par laicīgo un garīgo kapitalu draudzē. Autors konstatē, ka samērā ar laicīgajām organizācijām draudzēm ir jāoperē ar diezgan šauriem naudas līdzekļiem un pārbauda iemeslus, kādēļ ļaudis atturas no ziedojumu došanas baznīcas vajadzībām? Tādus viņš saskata četrus: materialisma garu, kas ietekmējis arī evaņģelisko tautu, pagātnes atstātos aiz-

spriedumus, dažu domas, ka garīgas lietas nav sajaucamas ar laicīgām, bet visvairāk gan autors uzsver, ka laicīgo līdzekļu iepļušana draudzes kasē ir atkarīga no garīgā kapitāla siržu bankā, no tā, cik lielā mērā draudzes locekļi lieto biblii un dziesmu grāmatu, cik stipri viņi ir ticībā, cik bagāti mīlestībā un Dievā. Draudze, kas ticībā vienota ar Dievu, ir bagāta, ja arī tai laicīgo mantu nebūtu nekādu" (95. lpp.). — Baznīcas garīgais kapitāls ir neizsmejami liels un pieaug, ja vien baznīcas locekļi to rūpīgi lieto citiem par labu. Jo garīgajā dzīvē citiem dodot, topam bagātāki.

B. savam darbam ir spraudis mērķi — rādīt, ka baznīca katram ir labākais draugs, un pūlējies panākt, lai baznīca atrastu tautā vairāk atbalsta. Viņa apce-

rējumos viscaur redzama ilggadīga draudzes gana pieredze, kur prieka mirklji mainas ar vilšanos, un sirsniņa vēlēšanās stiprināt tautas evaņģeliskajā daļā baznīcas apziņu. Virsrakstā uzstādītais jautājums: Ko baznīca gaida no draudzes locekļiem? ir vispusīgi apskatīts un apgaismots. Varētu vēl vēlēties, lai lūgšanas dzīvei būtu piegriezta lielāka ievēriba. Jāna atkl. gr. 8, 12 alegoriskais izskaidrojums (saule — Kristus, mēness — baznīca, zvaigznes — mācītāji 13. lpp. etc.) varēja izpalikt. Savādi izklausas apgalvojums, ka Dieva roka ar baznīcas kalpošanu gribot cilvēku „apzeltīt“ (98. lpp.). Bet visumā darbs ir vērtīgs un nopietns. Tā izplatīšanu vajadzētu sekmēt ikvienā draudzē.

E d g. R u m b a.

V. Augstkalns — Kas ir kristīgā ārmisija? Latv. ev.-lut. Baznīcas virsvalde, 1939. 16 lpp.

A. vispirms iepazīstina ar dažām atbildēm šinī jautājumā, kas viņu neapmierina. Neesot pareizi sacīt, ka ārmisijas darbs ir sociāls vai ārstniecības palīdzības sniegšana „tumšajiem“ pagāniem, vai kultūras un civilizācijas sniegšana pagānu tautām vai arī cēlās kristīgās mācības pasniegšana tiem, kas dzīvo pagāniskā mānticībā un tumsā. Visie šie vērtīgie momenti uzskatāmi tikai par palīglīdzekļiem ārmisijas darbā. — Kristīgās ticības centrā stāvēt Jēzus Kristus, kā baznīcas galva un rīcības noteicējs. Viņa nākšana pasaulē esot vienreizējs Dieva darbs ar izšķirēju nozīmi visai cilvēcei, viņš esot vienīgais ceļš pie Dieva. Ārmisijas darbs esot Jēzus Kristus pavēles izpildīšana, Dieva mīlestības apliecināšana un pasludināšana. Ar to, ka pestīšana ir tikai Jēzū Kristū, ārmisijas darbs iegūst nepieciešamības raksturu.

Arī ārmisijas darba centrā stāv pats Jēzus Kristus un misionāram jānes ne tikai vēsts par viņu, bet viņš pats. — Īsajai brošūrai ir sparīgs celms raksturs. Tā domāta plašām draudzes aprindām. Par trūkumu uzskatāms tas, ka jautājums formulēts ļoti plaši. Lai to pietiekami apskatītu, vajadzētu sarakstīt vairākus sējumus. Nav arī pareizi sacīt, ka mums esot „moraliska nepieciešamība“ skaļi pasludināt visai pasaulei, ka Jēzus Kristus esot vienīgais ceļš pie Dieva (14. lpp.). Vai te nav drīzāk reliģiska nepieciešamība? „Kristus mīlestība mūs spiež!“ Daudzi kristīgi moralisti ir vienaldzīgi ārmisijas jautājumos. — Citādi A. apcerējums ir apsvaicams kā aicinājums uzņemties vairāk atbildības un līdzdaļas baznīcas augšanas pasaulesplašajā, dievišķajā norisē.

E d g. R u m b a.

Kārlis Rijnieks — Mūsdienu cilvēks. Psiholoģiskas studijas. 1939, apgādniecība „Grāmatu Draugs“. 304 lpp.

Tieksme un tāpat arī spēja cilvēku pazīt un saprast vērojama jau sirmākā senātnē. To apliecina paši vecākie mums pieejamie reliģiskie, mitoloģiskie un literāriskie pieminekļi, kur dokumentētas intuitīvi ļoti dziļi tvertas psiholoģiskas patiesības. Ikdienas pieredzē pamatotā praktiskā cilvēku pazišana šodien piemīt

katram sabiedrības loceklim. Tā nepieciešama skolotājam klasē, advokātam viņa kabinetā, bez tās neiztiek tirgotājs, kas savā veikalā pircējus apkalpo. Pretstatā šai vecu vecai intuitīvai cilvēku pazišanai, metodiskā zinātniski pamatotā cilvēku pazišana pieder pašiem jaunākajiem laikiem. Isteni par tādu var runāt

tikai pēc tam, kad ap pēdējo gadsimtu miju dabaszinātniski orientētajai un mehāniski racionalām metodēm bruņotajai psiholoģijai nākas atdot savas pozīcijas dziļumpsiholoģijas virzieniem. Tie nāk ar jauno jēdzienu par cilvēku kā organismu ar savu imanentu teleoloģiju un ar gluži jaunām pētīšanas metodēm. Savu teoretisko izejpunktu jaunās orientācijas psiholoģija rod psihopatoloģijā, un tās ceļa sagatavotāji ir vairāki franču nervu ārsti. Sigmunds Freuds, atradams metodi zemapziņas saturu iztulkošanai, līdz ar to liek arī pamatus cilvēka personības kā mērķtiecīgas vienības zinātniskai iepazīšanai un saprašanai (Menschenkenntnis). Freuda māceklis Ādlers ar savu individualpsiholoģiju novēršas no sava skolotāja vienpusības, savus uzskatus pamato daudz plašākā bazē un teoretizēšanas vietā meklē ciešāko sakari ar cilvēka dzīvi visās viņas pārīdībās. Tagadnes psiholoģijas virzienu starpā individualpsiholoģija neapšaubami ir tā mācība, kas modernā cilvēka dvēseles konfliktu apgaismošanā spēj dot visvairāk, turklāt katram saprotamā domāšanas gājienā un valodā.

Psicholoģiskas studijas par mūsdienu cilvēku — grāmatas virsraksts, kas saista ne tikai teologa un audzinātāja uzmanību vien. Mūsdienu cilvēks ir viena no kardinalākām problemām pašam mūsdienu cilvēkam — visiem un katram no mums. Lasītājs īpaši vēl prēcājas par to, ka šai problēmai mēģinājis tuvoties mūsu pašu autors. Tas vedina domāt, ka šajā grāmatā būs skārti arī tie jautājumi, kas nodarbina tieši mūsdienu latvieti.

Ja atskaita mazo populāru Alfreda Ādlera brošuru Psiholoģija un dzīve (latviski 1932.), tad aperamā grāmata ir pirmais darbs, kas latviešu lasītāju tuvāk iepazīstina ar individualpsiholoģijas teoretiskiem uzskatiem, metodēm un terapijas piemēriem. K. Rijnieks grāmatas ievādujumā sniedz nodaļu par sejas izteiksmes un dvēseles norīšu kopsakaru, atreferējot vācu fizionomista F. Lerša (Lersch) tezes. Nākamā novadā „Apgarotā miesa un miesīgā dvēsele” kompilāti mēģināts skaidrot miesas un dvēseles attiecību problēmu. Abas šīs nodaļas tomēr nav organiskā sakarā ar pašu grāmatas kodolu — nodaļām „Nervozais cilvēks”, „Istenība un iedomā mīlestībā” un

„Dzīves teatralisms”, kurās sniegts Ādlera mācības saturs. Šeit autors izmantojis vairāku individualpsihologu darbus, galvenām kārtām acu priekšā turēdams Ādlera skolnieka Veksberga (Wexberg) sistematizējumu, jo Ādlers pats — kā tas bieži ar lielu ideju cilvēkiem — savas mācības sistemu nav devis. Patstāvīga kritiska pētījuma rakstura grāmatai nav, un šajā ziņā tā radniecīga Dr. Ž. Karlsona darbam „Cilvēka ķermeņa pazīmes un psihe” (1935), kas mums atreferēja Krečmera tipoloģijas principus. Ja Karlsons bija centies savu darbu zināmā mērā „lokalizēt”, tad Rijnieka grāmatā, atskaitot dažus literārus piemērus, nav nekā, kas runātu tieši un tikai uz latviešu lasītāju. Vispār jāteic, ka darbā, kas par mērķi spraudis mūsdienu cilvēka saprašanu, nevar palikt neminēti Krečmera, Klāgesa un vairāku citu t. s. „medicīniskās psiholoģijas” un karakteroloģijas pārstāvju pētījumu rezultāti. Ādlera mācība gan izskaidro ļoti daudz, bet ne visu. Jāatzīst, ka aperamā grāmata ar savu virsrakstu sola vairāk, nekā dod. Tik vienkārti mūsdienu cilvēka problēma nav atrisināma. Autora izvēlētais darba apzīmējums „psicholoģiskas studijas” arī pārāk pretenciozs. Tas īsti attiecināms vienīgi uz patiesi oriģinālo un interesanto aperci „Solveīga un Pers Gints”. Atlaižot nost šos stingrākos iebildumus, Rijnieka grāmata vērtējama pozitīvi. Veiklā, dzīvā valoda — kas gan vietām ietiecas žurnalistiskā stilā (tikko pieminētās aperces sākums 265. lapp.) — to darīs saprotamu plašākām lasītāju aprindām. Sevišķi ieteicama šī grāmata tiem audzinātājiem, kam Ādlera mācības principi vēl būtu sveši, jo pedagogam individualpsiholoģija dod patiesi daudz.

Daudz tā spēj dot mūsdienu cilvēka saprašanai arī tad, ja skatu no atsevišķā individa pievēršam sabiedrībai un visai tautai. Ja dažās tautās šodien vērojamas pārspīlētas imperialisma tieksmes, vai tad arī te nav saskatāma tautas dvēseles „slimība” — kādā pazemojumā izauguša mazvērtības kompleksa pārkompensācija? Vai pārspīlētais parlamentarisms it kā „brīvības” vārdā, ar kādu sirga mūsu tauta pēc neatkarības atgūšanas, nebija svešu varu aizbildniecības laikā mantota inferioritātes kompleksa pārkompensējums?

R. S k r ā b ā n s.

Bērnu un jaunatnes literatūra.

Visi tie, kam jāstrādā un jānodarbojas ar bērniem vai nu mājā, vai skolā, aizvien priecājas par katru labu grāmatu, ko var, vai nu dot lasīt bērnam pašam, jeb vai iepazīstināt bērnu ar grāmatā atrodamām labām domām un atziņām. Par labu grāmatu ir prieks kā lielajiem, tā mazajiem. Lielajiem ir prieks par tiem daudzajiem palīgiem, kas no grāmatas rindām runā uz bērnu, un tā palīdz lielajam mazo audzināt un vadīt. Ir prieks lielajam cilvēkam, jo grāmata viņam dod ne tikai iespēju ļaut, bet pat likt bērnam iemīļot grāmatu. un to turēt par labāko no visiem saviem draugiem. Bet mazajam ir prieks par to lielo pasaules plašumu, ko viņam paver grāmata. Ir prieks, ka viņš var apmierināt un piepildīt savu zināt alku par visām lietām un lietu norisēm ap sevi un sevi. Un beidzot bērnam ir prieks par to, ka viņam pašam ir sava grāmata, ko viņš var glabāt līdzīgi visām savām lietām, kas pieder tikai viņam. Par kuru ir prieks, ja tā, rūpīgi glabāta, ir skaista un jauna, bet bēdas, ja gadās kāda klūme un tā notraipās. Tādēļ vecāku pienākums ir pēc iespējas rūpēties, lai bērnam, kas jau māc lasīt, būtu sava grāmata, ko tas var iemīļot un lasīt vairākkārt, un kas pavērtu viņam skatu tajā dzīvē, kas ir citādāka nekā tā, kas ir ap viņu.

Šogad apskatāmais bērnu grāmatu skaits nav tik liels kā citos gados. Apskatāmo skaītā ir deviņas grāmatas, no tām trīs ir tulkojumi no svešām valodām.

1. **Annas Brigaderes „Dievs, Daba, Darbs“** saīsināti stāstiņi zem nosaukuma **Anneles** grāmata. Sakārtotoji M. Kuple. Ilustrējis O. Norītis. (78 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Šīs grāmatas sakārtotāja ir lietpratīgi īsinājus un izvēlējusies mums visiem tik pazīstamos stāstus par mazo Anneli. Šie īsinājumi ir tādi, kas nemazina grāmatas vērtību, kā tas parasti ir saīsinātos izdevumos, bet gan dara mazajiem lasītājiem saprotamu Annas Brigaderes lielo grāmatu „Dievs, Daba, Darbs“. Attiecīgo gabalu izvēle ļauj labi izsekot Anneles dienas gaitām un pieaugšanai. Izcilā vietā jāmin O. Norīša ilustrācijas, kas ir tik iespaidīgas, ka tās atēlo uzskatami netikai visu mazās Anneles dzīvi, bet arī

parāda to daiļu. Sevišķi tīkami ir ilustrāciju klusinātie toņi un līnijas, jo arī bērnam ir jāmācas saprast, ka ne viss spilgtais un spožais ir daijš. Šī grāmata ir netikai vērtīga un mīļa, bet arī skaista dāvana. Tā ir grāmata, par kuru priekā silst netikai bērns, bet arī pieaugušā sirds.

2. **Jānis Širmanis — Lielās pasaules sākums**, (103. lpp.). Izdevis A. Gulbja apgāds. Šinī grāmatā ir vairāki stāsti, kas lielāko tiesu ir savā starpā saistīti; tie ir stāsti par Janku, kuri iesākas ar stāstu par Jankas ilgām skatīt lielās pasaules sākumu. Tālāk seko stāsti par mazu Jankas ieaugšanu pasaulē un beidzas ar skolas un ganu gaitām. Autors šinis stāstos šoreiz nav, tā kā savās agrākās grāmatās, ievijis spilgtu didaktisko elementu, bet gan ļauj lasītājam pašam, kaut arī mazam, no stāsta gaitas un saturs izjust un izmanīt kādu noteiktu atziņu vai patiesību. Kā piemēru lai minam, ka lielīšanās noved pie sliktām beigām (12.), uzliktais darbs ir labi jāveic (19.), visās lietās ir vajadzīgs mērs, arī kārumā. Šinī grāmatā autors nesniedz kailu pamācību par vienu, vai otru lietu, bet gan liek šai pamācībai izaugt visā stāstījumā kā stāsta neatņemamai daļai. Tādēļ arī šī grāmata ir jāmin kā Širmaņa labākā grāmata, tā ir izmantojama kā laba audziņoša viela gan mājā, gan skolā.

3. **Rūta Skujiņa — Saulainie gadi**, (146 lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Grāmatā sakopoti deviņi stāsti, kas visi stāsta par bērnu un jauniešu dzīvi. Spēcīgākais ir pirmais stāsts — **Jaunais varonis**. Te redzam zēnu, kas, kvēli mīlot savu tēvu, atved tam ārstu pāri Daugavai tad, kad sāk iet ledus. Stāsts ir ļoti spraigs, un raksturīga ir vieta, kur autors saka: „Zēns bija licis uz spēli visu un uzvarējis. Uzvarējis tāpēc, ka nebija ne mirkli šaubījies, tāpēc, ka tam bija drošs mērķis: par ko, uz ko“ (21.). Te ir izteikts liels ticēšanas un varēšanas spēks, un tas ir pozitīvi vērtējams. No pārējiem stāstiem vairāk skar šī laika aktualās temas par atgriešanos lauku dzīvē (Lielie brīnumi 34.), par sveša bērna pieņemšanu par savu (Govju gans Dāvids — 55.; Kā Peksis nopelnīja mūža maizi — 93.; Bārenītes Ziemassvētki — 134.). Šo stāstu izveidojumi autoriem nav sevišķi pakļāvu-

šies, jo te labā doma jau atgādina tendenci. Visi stāsti tomēr ir pozitīvi, un maziem lasītājiem tie pavērs vienu otru ainu plašajā neredzētā pasaulē.

4. **Pasaku mežā V.** — Sakārtojusi E. Rapas, (58. lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Mazajiem lasītājiem jau ir labi pazīstamas pirmās četras Pasaku meža grāmatiņas, kurās mūsu tautas pasakas ar lietpratīgu un labu izvēli un īsinājumiem ir sakārtotas tā, ka tās dod bērnam lasītājam mazu ieskatu mūsu pasaku bagātajā krātuvē. Arī piektā grāmatiņa, kurā sakārtotas zvēru pasakas un teikas, labi pievienojas iepriekšējām četrām.

5. **K. Spilva — Zēns ar kaķi,** (102. lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Šī grāmata stāsta par kaķi, kas no pilsētas aizvests laukos un tad atkal atpakaļ pilsētā. Laukos kaķim tā patīk, ka, nonācis pilsētā, tā vienīgā vēlēšanās ir tikt atkal atpakaļ. Viņš aizbēg no savas labās saimnieces, lai varētu nokļūt laukos — un viņš arī nokļūst. Tā līdzī kaķim lasītājs redz lauku un pilsētu dzīvi, mācās skatīt un vērtēt lauku dzīvi labāku nekā pilsētas. Šinī grāmatā lauku dzīves pārākums, labums un skaistums ir labi sasaistīts ar stāsta vielu. Otrs labais gūvums no šīs grāmatas ir mīlestība pret dzīvniekiem. Labs cilvēks nekad nedara pāri dzīvniekam, jo arī tam sāp.

6. **K. Spilva — Mežnoru sēta II,** (180. lpp.). Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Šī grāmata ir Mežnoru sētas I daļas turpinājums. Te autors tālāk risina pasākto jaunatnes romāna pavedienu par Mežnoru zēnu Andri, rādot to pilsētas dzīvē un skolas gaitās. Te paveras skolēnu savstarpējās attiecības, pavīd zēnu dēku kāre, ko gan ierosina doma palīdzēt draugam (82. sek.). Kā galvenais pavediens visai grāmatai cauri vijas zēna Andra ilgas un mīlestība uz bijušām lauku mājām — Mežnorām. Šīs ilgas pēc savas mājas un savas zemes iezīmē grāmatas pozitīvismu. Salīdzinot ar pirmo daļu, otrā daļa ir mazāk padevusies, bet tā tomēr labi paver skatu mazā, strādīgā un miļā pilsētas zēna dzīvē.

7. **U. M. Viljems — Mazais koka zirdziņš,** (119 lpp.). Tulkojusi A. Zaļā. Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Grāmatā autore mazos lasītājus vada līdzī maza rotaļu koka zirdziņa piedzīvoju-

miem un pieredzējumiem. Mazais koka zirdziņš ir tāds pasaku zirdziņš, kas spēj tikt pāri visām likstām un grūtībām ar darbu un pricīgu prātu. Grāmatai ir audzinoša vērtība un nozīme, jo te rādīts, ka ar darbu, gaišu, uzticīgu un siltu sirdi var pārvarēt visas grūtības un laimīgi tikt mājā.

8. **Ūgote Jems-Selmerc — Mēs tālajos ziemeļos.** (136 lpp.). Tulkojusi Ieva Celmiņa. Izdevis Valtera un Rapas apgāds. Autore stāsta par kāda ārsta ģimeni, kas dzīvo tālu Norvēģijas ziemeļos. Šo ģimeni autore rāda gan dažādās gadskārtās un svētkos, gan arī parastā, ikdienas dzīvē, rāda to reliģiozu un patriotisku. Šogad mūsu bērnu literatūrā šī grāmata ir vienīgā, kas tik spēcīgi un viengabalaini izstaro ticību Dieva visvarenībai (39., 43.). Tā liek mums izprast Betlemes Bērna mīlestības un gaismas spēku, kas padara cilvēkus labākus (80. lpp.). Šinī grāmatā nav tādu bēdu un rūpju, kas cilvēku nomāc, un no kurām tas vairs neredz izejas. Autore pat aizsaulē aizgājušos dēvē par ziediem no debesu dārza (32.). Reliģiskais elements šinī grāmatā iaug un saistās ar stāsta sižetu tā, ka var runāt par reliģisku spēku un apgarotību, ko spēcīgi izstaro šī grāmata, un pie tam bērniem ļoti labi saprotamā veidā. Reliģiskais elements te nestāv viens pats par sevi, bet tas plūst un šalko visās situācijās un cieši savijas ar patriotisko elementu, kas grāmatai piešķir gaišu mirdzumu un spēku. Piemēram, Ziemsvētkus svinot, pēc garīgo dziesmu dziedāšanas un nolasītā Ziemsvētku evaņģelija visi kopā dzied valsts himnu priekā un pateicībā, par kuru autore saka: „Šo dziesmu lai neaizmirstam nevienos Ziemsvētkos! Un bijīgi mēs pieceļamies kājās par godu šai dziesmai“ (96., 97.). Visa nodaļa „17. maijs“ (99.) ir kvēlas tēvzemes mīlestības apgarota. No šīs nodaļas mēs varam mācīties, ar kādu bijību un prieku ir jāsvēta un jāgodā valsts tapšanas svētki, un kā jāiededzina mazā bērna sirds tēvzemes mīlestībā. Šī grāmata vajadzīga kā vecākiem, tā bērniem, jo no tās izstaro dziļa tēvzemes mīlestība, ticība Dievam un laimīgas ģimenes apskaidrotais gaišums un saderība.

Tulkotāja, kas ar šo grāmatu noliek lasītāju rokās savu trešo tulkoto grāmatu bērniem, ir savu darbu godam veikusi. Tulkojums ir tāds, ka satura un labas va-

ludas dēļ tas darīs prieku katram lasītājam.

9. **Ketlina Roudza (Rhodes) Skolas draudzenes**, (222 lpp.). Tulkojusi A. Dārziņa. Izdevis A. Gulbja apgāds. Grāmata iepazīstina ar angļu meiteņu dzīvi skolas internatā (koledžā). Ārpus nacionālā, tīri angliskā kolorīta ir atrodamas arī pārnacionālas vērtības un vajadzības meiteņu audzināšanā, kā goda prāts, patiesība un dotā vārda turēšana (14.). Grāmata ieteicama lielākām meitenēm

skolas gados, jo te parādīta meiteņu draudzības vajadzība un vērtība (134. sek.).

No šī īsā bērnu un jaunatnes literatūras apskata redzam, ka autori savās grāmatās ir ielikuši labas domas, un ka tās ir ieguvušas tādu veidu, ka lasītājs tās arī samana un zina, kas labais, un kas nav labais. Audzinātāji, kā vecāki, tā skolotāji liekot lietā šīs autoru labās domas, spēs virzīt bērnus audzināšanas ceļā uz priekšu un uz augšu.

Erna Freija.

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas virsvaldes izdevumā:

1. **Elvīra Vankina — Enģeļu spriedums**. 16 lpp. Pamācošs Ziemassvētku stāsts bērniem.

2. **Art. Voitkus — Kristus gaismā**. 24 lpp. Šinī grāmatā ietilpst četras adventa svētkuras un pa svētrunai Ziemassvētku vakarā un Ziemassvētkos.

3. **Baznīcas Kalendars 1940.** gadam. Literariskā daļā šādi raksti: A. Mačulāna — „Nemiet vērā laiku“, V. Dūņa — „Uzticīgais viņa kalna strādnieks“, K. Kun-

dziņa — „Par kristīgo laulības dzīvi“, Alb. Freija — „Dažas ceļojuma piezīmes“, P. Rozenberga — „Tikumība un ticība“, „Pilsoņu Jēkaba“ — „Ievērojamu vīru nāves stunda“, A. Bekera — „Adolfs Mono“, R. Dievkociņa stāsts — „Sirds nemiers“, E. Ķiploka — „Karš un baznīca“. Dzejas.

4. **Bērnu kalendars Bitīte 1940.** gadam. Saturā mazi stāstiņi bērniem.

B. J.

A. Gulbja izdevumā:

1. **Suzanna Dītrišs — Upura stunda**. Pārdomas evaņģēliju lasot. No franču valodas tulkojusi Irma Popens-Zāģeris. 286 lpp. Tulkotāja piezīmē, ka autore ir hugenote, studējusi inženieru zinātnes, ka tā savu mūža darbu veltī Vispasaules kristīgai studentu kustībai. Autore šinī grāmatā apliecina savu kristīgo pārliecību, uzrakstot „vienīgi to, kas evaņģēlijiem bija man sakāms, kad es dziļāk un dziļāk rakos tekstos.“ Par savu pārliecību viņa saka: „Nopietnas studijas mani pārliecināja, ka šī ticība uz Jēzu kā Kristu, Dieva Dēlu, ir patiesi kopīgā ticība, uz kuras celta Apustuliska Baznīca. Sinoptiskie evaņģēliji ir rakstīti, lai liecinātu par šo ticību noteiktāk par visām citām Jaunās Derības grāmatām... Bībeles sarakstītāji centušies nodot vienīgi liecību, ka Jēzus no Nacaretas ir Kristus, Dieva Svaidītais. Šī grāmata ir rakstīta ticībā uz Viņu“ (12.). Autore pārdomas aptver visu Jēzus dzīvi, ierosmi uz tām gūstot evaņģēliju tekstos. Savas pārdomas viņa izteic īsos, kodolīgos

teikumos, kuros ielikta dziļa atzišanās bagātība, klusas dievbijīgas apceres spēks un ievēribas cienīgas atziņas. Viņa savdabīgi atver mums būtisko evaņģēliju vārdos un asprātīgi paver citādāku pieeju Kristus vārdiem. Grāmatā ir daudz īpatnu, nozīmīgu un svarīgu spriedumu, ka visus tos še minēt nemaz nav iespējams. Katram pašam šī grāmata ir jāizlasa. Grāmata ierosina uz tālākām pārdomām un uz sevis pārbaudi.

2. **Ligotņu Jēkabs — Kaudzītes Reinis**. 196 lpp. Tā ir plaši izstrādāta biogrāfija par „filozofu zemnieku drēbēs“ — Kaudzītes Reini. Tanī redzam, ka ģimenes dzīve un audzināšana viņu veido par „augstvērtīgu tikumisku personību, arvien apdomīgu un apsvērtu savos spriedumos, tomēr noteiktu un visnotaļ godprātīgu“ (34.). Autors konstatē, ka bērnu mīlestība, interese par audzināšanas jautājumiem, mierīgs prāts, taisnīguma un personības priekšzīme Kaudzītes Reini dara par „Dieva izredzētu pedagogu“ (41.). Izcelta sevišķi Kaudzītes

Reiņa publicistika, kurā viņš aizstāv latviešu godu un taisnību (99.). Viņa reliģiozitati un tikumību autors raksturo starp citu šādiem vārdiem: „K. R. ir dziļi reliģiozs, bet baznīcas apgalvojumus viņš uzņēmt katrreiz ar paškritiku“, un „Kā augstāko savas tikumiskās dzīves likumu K. R. uzskata: milē dzīvību un esi nāvē drošs, bet otrs — nenozēlo itin nekā!“ (159.). Viņa patriotisma formula: „pie-deri tautai un tauta piederēs tev“ (160.). Mūs interesē vēl Kaudzītes Reiņa nostāšanās pret ārmisiju (86. sek.), polemika ar K. Beldavu (178.). Viņš prasa mācītāja vēlēšanas tiesību došanu visiem draudzes locekļiem (105.).

3. **K ā r l i s S t u d e n t s** — **Ē n u s p o -**
g u l i s. Dzīves un dabas vērojumu grā-
mata. 268 lpp. Šī grāmata pievienojas
vairākām citām autora ceļojuma grāma-
tām. Še aprakstīti astoņi ceļojumi Sigul-
das, Līgatnes, Dzērbenes, Kraukļu, Lie-
zeres, Kārdzabas, Cservaines, Valmieras,
Limbažu un Dobeles apkārtnē, pie Var-
zupītes un starp Mēmeli un Mūsu. „Mani
interesē ļaudis, viņu tikumi un ierašas,
viņu mīlestība pret labo un daiļo, cik to
var redzēt un vērot ceļinieks ejot no mā-
jas uz māju,“ saka autors (249.). Šīs inte-
reses rezultāti izklāstīti šīnī grāmatā, un
tie rāda, ka laukos pielaiž lielu seksuālu
vaļību un dzeršanu, ka grāmatai ir šaus
ceļš uz latviešu mājām, ka pat daudzi
skolotāji neinteresējas par grāmatām, ka
ir cilvēki ar lielāku vai mazāku viesmi-
lību un laipnību. Kā aizvien, arī še pa-
spīd autora pozitīva nostāja ticības liet-
tās (225.). Alb. F.

4. **R a b i n d r a n a t s T a g o r e** —

G ā j u p u t n i. Z e l t a l a i v a. No angļu valo-
das tulkojis K. Egle. 164 lpp. Tulkotājs
par šo grāmatu saka: „Šai grāmatā ap-
vienotie divi krājumi pieder Rabindranata
Tagores reliģiski prātnieciskai lirikai. Au-
tors pats tos uzskata par ļoti mīļiem un
sev tuviem, un arī bengāļu un angļu kri-
tika tos novērtē atzinīgi, norādot nevien
uz dziļo domu un izjūtu bagātību, bet
arī uz dzejisko tēlainību“ (159.). „Gāju
putnos“ ietilpst 326 „domu graudi“, kuros
izpaužas dziļa gudrība un liels dvēseles
spēks. Daudz vērtīgu ētisku un reliģisku
atziņu. Tagore izteic ievēribas cienīgas
domas par Dievu, piem., „Dievs gaids,
lai cilvēks gudrībā atgūst bērību“ (48.).
Kopojumā „Zelta laiva“ uzņemtās dau-
dzas īsas meditācijas par ikdienas parā-
dībām ētiskā un reliģiskā vērtējumā, ku-
ras lasītāju nevien ievada pārdomās, bet
arī viņu apskaidro. Vērtīga un tikama
grāmata.

5. **A n d r e j s E g l i t i s** — **V a r a v i k -**
s n a. Dzejoļi. 166 lpp. Šo krājumu dze-
nieks iesāk ar lūgšanu: „Manu lūgšanu,
Dievs, nu sadzirdi, Visām krāsām tu Dvē-
seli padzirdi“ (5.). Viņam ir tāda ticība,
ka dzīvē cilvēks sērš varavīksnas krāsās
(mīlestībā, kaislībās, mokās, briedumā,
līgsmē, priekā, nāvē), bet „kad tām es
cauri kļūšu, Nāks Dievs tās baltā vērst“
(157.). Šīnī krājumā vairs neatkārtojas
tik daudz vārds „Dievs“, kā pirmajā viņa
krājumā (sk. „Ceļš“, 1939., 3., 206. lpp.).
Tomēr tas nav pazudis no jaunā krājuma
lappusēm, bet še tas lietots patiesas re-
liģiskās pārliecības izteikšanai (52., 124.,
131., 157.). Dzejolis „Odze“ — būtiski
tēlo grēku (65.). A. K.

Valtera un Rapas izdevumā:

1. **A n g e l i k a G a i l i t e** — **Ž a n n a**
d'Arka. Laikmets, dzīve un darbība. 84
lpp. Šī grāmata iesākas ar spriedumu:
„Žanna d'Arka ir varone, kas visu sevi
atdevusi tēvijai“ (5.), bet apcerējumu par
viņu autore nobeidz vārdiem: „Izsekojot
rakstos Žannas dzīvei un darbībai, mums
pilnīgi jāpievienojas kompetentajam sprie-
dumam un jāatzīst, ka Žanna d'Arka ir
savas tautas garīgo spēku skaistākā pa-
rādība cilvēka veidā un nesatricināms pa-
raugs visu tautu cīnītājiem visos laikos“
(67.). Sevišķi plaši, lietišķīgi un spriegi
aprakstīta Žannas tiesāšana un nāve (41.

—63.). Izdevumā 23 ilustrācijas; to no-
slēdz autore personīgi vērojumi Dom-
remijā, Žannas dzimtenē, kas iepriecina
mūs ar savu sirds siltumu, apbrīnu un
apgarotību.

2. **F r. B ā r d a** — **K o p o t i r a k s t i**. IV
sējums. Pētera Ērmaņa redakcijā. 392
lpp. Ar šo sējumu nobeidzas F. Bārdas
kopoto rakstu izdevums. Tani ietilpst ne-
saistītā valodā rakstītie dzejiskie tēlo-
jumi zem virsraksta „Vita somnium“,
kāda uzruna skolniekiem un vēstules, kas
lielāko tiesu rakstītas līgavai un sievai.
Dzejnieka cienītājiem viņa kopotu rakstu

izdevums ir patīkama dāvana. Jādomā, ka šis izdevums rotās daudzu ģimenes biblioteku grāmatu rindas.

3. E. d. Virza — **Kopoti raksti**. III sējums. 346 lpp. Šinī sējumā ietipst galvenā kārtā cikli: „Satiras“, „Eross un daba“, „Mūžīgais un mūžīgie“. Pēdējā ciklā dziesmas grieķu dieviem. Starp citu šinī sējumā arī poemas: „Hercogs Jēkabs“ un „Karals Nameitis“.

4. A. Dziļums — **Viršu druvas**. Romans. 344 lpp. Šī romana temats ap-

tver zemkopju, mežinieku un piostnieku dzīvi. Še rādīts kā viena dzimts sazaro, cīņas un uzvar, kā darbā iet uz augšu. Autors ceļ godā darbu, zemi un ģimēni (skat. 174. lpp.). Viņš pasludina, ka jauniešu mīlestības ideāls ietver tīras seksuala attiecības. Tas ir caur un pozitīvs romans.

5. J. Sārts — **Kur strauti runā**. Romans. 334 lpp. Šis romans tēlo kvēlu dzimtās zemes mīlestību. A. K.

Grāmatu drauga izdevumā:

1. Sallija Salminene — **Ilgais pavasaris**. Romans. No zviedru valodas tulkojusi I. Renkviste. 386 lpp. Šis romans stāsta par kādas Olandes meitenes bērnību, jaunību, viņas laulības grūtībām un krīzi. Tulkotāja ievadā saka, ka šis romans ir „ar stipru audzinošu tendenci“, ka „romana tipi tēloti labvēlīgi, un viņu darbībā izpaužas pašas Salminenes morālie un idealistiskie uzskati; romāna uzdevums, liekas, ir bijis lielā mērā paust šos uzskatus.“ Tulkotāja arī domā, ka šinī romanā „vērojamas autores pieslie-

šanās sekas tā sauktai Oksfordas kustībai, kas ar saviem reliģiski-morālajiem principiem pēdējos gados guvusi zināmu piekrišanu Skandināvijas zemēs un Anglijā“ (6.). Patiesi, daudzos tēlojumos izpaužas autores moraliskais spēks, kā piem., tur, kur viņa pieskaras jauno ļaužu pirmslaulības skaidrai dzīvei (piem., 233. sek. lpp. u. c.). Tomēr, ka romanā ar autores starpniecību tuvāk izteiktos Oksfordas kustības uzskati, nevaram sacīt.

E. F.

„Grāmatu Zieds“ izdevumā:

1. Maits Metsanurks — **Aicināts un izredzēts**. Tulkojusi Elīna Zālīte. 304 lpp. Šim romanam ir apakšvirsraksts: „Kāda dvēseļu gana atzišanās“. Romana saturu tulkotāja ļoti labi izteic šādos teikumos: „Tāds sevis meklētājs pa daļai ir arī Metsanurka pēdējā romāna „Aicināts un izredzēts“ galvenais varonis mācītājs Haralds Peivils, kā skaistā, bet diezgan tukšā sieva Tamāra iemil citu un aiziet no viņa. Rūpēs par sievu un viņas mīlestību mācītājs sanāk konfliktā ar savu „aicinātā un izredzētā“, t. i. garīdznieku misiju. ... Savās dvēseles mokās viņš meklē mierinājumu Svētajos rakstos, bet arī tur atrod nesaskaņas un pretrunas. ... Mācītājam, kas ar visu miesu un dvēseli grib kalpot Dievam, pašam ir šaubas par dažām ticības lietām, bet vēl lielākas tās ir laicīgajos, sevišķi jaunatnē ... Liekas, it kā tagadējās baznīcas dzīvē būtu lietas, kas prasās pēc pārveidošanas. Ir balsis,

kas atklāti paceļas par jaunas reliģijas un jaunas baznīcas radīšanu un atzīst, ka mācītājs Peivils derētu par šīs kustības vadoni. Bet viņš atsakās uzskāt cīņu pret veco baznīcu, ko salīdzina ar tēva māju, kas gan dažā ziņā novecojusi, bet bērnam ir bezgalīgi mīļa un glabā sevi mieru ... Nevar noplēst veco, kamēr nav jaunā, ko likt viņa vietā. Vecā baznīca nav lieka, ja tā var dot cilvēkiem mierinājumu, tāpat nav lieki mācītāji, ja viņi savu uzdevumu pienācīgi pilda“ (13.). Tulkotāja vēl piebilst: „Ja mācītājs Peivils, resp. autors, tagadējā baznīcas dzīvē atsedz dažu kļūdu un prasa tās novēršanu, tad tas notiek tikai ticības sargāšanas labā. Tā ir cīņa labākas garīgas dzīves dēļ“ (turpat). Romanam Igaunijā piešķirta augstākā valsts godalga, un īsā laikā tas iznācis divos izdevumos. Mācītāji un citi baznīcas darbinieki lasīs to ar interesi un dziļām pārdomām.

A. K.

Autora izdevumā:

1. Ed. Mēklers — Mūžības gaismā. 162 lpp. Autors domā, ka „tagad ir pienācis laiks jaunai vēl plašākam reliģijas sintezei — pāri visām konfesijām un pāri pat kristianismam, jo citādi nav šī reliģiju vienošanās iedomājama“. Viņš cenšas sludināt „Dieva vienotības reliģiju“. Autors neraksta viengabalaini, bet savus uzskatus izteic aforismos, kas pa atsevišķām 18 nodaļām ir numurēti (šķiet, lai atgādinātu bībeles teksta iedalīšanu pantīnos). Atsevišķām nodaļām starp citu šādi virsraksti: „Dievs un reliģija“ (330 aforismi), „Svētums“, „Vadonis“, „Varonība“, „Tikums un netikums“, „Uz dzīvas un nāves robežām“ u. t. t. Ja arī

Mēklera meklējums pēc sintezes pāri kristietībai ir būtībā nepareizs un nesekmīgs, tad tomēr vietām viņš izteic asprātīgas, kodolīgas un vērā ņemamas domas (39., 49., 118. un c. lpp.). Viņš nenoliedz kristietības pamatatzīņas (33.), bet arī daudz ko vēl tanī nesaprot un pārprot. Jāatzīst, ka autors vēlas, lai cilvēki dzīvotu dziļāku garīgu dzīvi. Grāmatai viņš liek zīmīgu un atzīstamu moto: „Kas arvien cenšas dzīvot Dievam un Mūžībai, tas ir labākais arī sev, savam laikmetam un savai tautai“. Varbūt, vēlāk atgriezsimies pie autora izteikto atziņu tuvākas aplūkošanas. Alb. F.

Kulturas fonda un Valsts bibliotēkas izdevumā:

1. Latviešu zinātne un literatūra, 1904.—1905. Periodikā iespiesto rakstu rādītājs. Sastādījis A. Ģinters. 466 lpp.

1. Latvijas zinātne un literatūra, 1933. gads. Periodikā iespiesto rakstu sistematiskais rādītājs. Sastādījuši A. Ģinters un cand. phil. P. Dzērve. Rediģējis M. Stumbergs. 618. lpp.

Kā jau agrāk esam aizrādījuši, šie izdevumi ir nepieciešami ikvienam, kas nododas kāda jautājuma zinātniskai apstrādāšanai un meklē to, kas par šo jautājumu būtu rakstīts Latvijā izdotajā periodikā. Pārskatot „reliģijas“ nodaļu, jāatzīst, ka tā rūpīgi izstrādāta un sniedz visus vajadzīgos aizrādījumus. Šinī nodaļā ietilpst vairāk kā 95 atsevišķu tema-

tu. Šie rādītāji, kā tam ir arī jābūt, ir sausi; tomēr tie modina dažkārt arī interesi; tā, piemēram, šoreiz pirmā minētā izdevumā nodaļa „Luterticība“ ir interesanta ar saturīgiem aizrādījumiem uz laikrakstos rakstīto par mācītāju ievēšanu amatā, jubilejām, nāves piemiņām un baznīcu nemieriem. Abi sējumi rāda, ka rakstīšana par reliģiskiem tematiem Latvijā ir vienmēr bijusi diezgan plaša. Salīdzinot abus izdevumus, redzam, ka brīvajā Latvijā reliģiskā rakstniecība ir gājusi nevien plašumā, bet galvenā kārtā daudzpusībā un dziļumā (vairāk lielāku un svarīgāku rakstu par lielāku tematu dažādību). Alb. F.

Ārzemju grāmatas.

Leonhard Fendt — Grundriß der Praktischen Theologie für Studenten und Kandidaten; 2. Abt. 1938.; 3. Abt. 1939. Mohr, Tübingen.

Pazīstamais Berlīnes profesors, kura darba I nod. „Ceļā“ jau agrāk apskatīta (1938, 279., 280. lpp.), ir turpinājis un nobeidzis savu mācības grāmatu praktiskajā teoloģijā, ko tagad kā jaunāko un nevien apjoma, bet arī sakārtojuma ziņā vispiemērotāko var ieteikt katram, kas vēlas gūt ātru pārskatu minētās disciplīnas jautājumos, vai arī kam studijas beidzot rodas vajadzība atkārtot plašākos avotos smelto vielu.

Grāmatas II nod. sniedz liturģikas un katehētikas jeb reliģiskās audzināšanas

kursu. — Par centrālo „liturģisko“ jēdzienu un faktu Jaunajā Derībā, F. uzskata „sapulcēšanos Jēzus vārdā“, kur visa kristiešu dzīve iekļaujas Kristus un Dieva īstenībā. „Liturģisks ir viss, kas norisinās kristiešu sapulcē (un kam ir jāpanāk), lai sapulce būtu notikusi Jēzus vārdā“ (136. lpp.). Būtiskie momenti šādās sapulcēs visos laikos ir bijuši tikai divi: Dieva vārdi un sakramenti. — Liturģikas disciplīnu autors sadala trīs daļās: vēsturiskajā, sistematiskajā un praktiskajā. Vēsturiskajā pārskatā viņš

rāda dažādo kristīgo dievkalpojumu un kulta aktu kārtības izveidošanos kristietībā, sākot no pirmdraudzes laikiem. F. spriedums ir, ka visu t. s. galveno dievkalpojumu pamatā var saskatīt Justina (I apol. 65, 67) uzrādītos elementus: Dieva vārdu lasījumu, brīvu runu par nolasiņajiem Dieva vārdiem, lūgšanu, maizes un vīna sagatavošanu un iesvētīšanu sv. mielastam un mielasta izdalīšanu (159. lpp.). Īpaši apskati veltīti baznīcas dziesmu un baznīcas gada vēsturei, kas līdzīga apjoma māc. grāmatās reti kad darīts. Tādēļ liturģiskas vēsturiskā daļa ir iznākusi daudz garāka (135.—192. lpp., lielākā daļa petitrakstā), nekā abas pārējās kopā (192.—216. lpp.). Sistematiskajā daļā autora uzrāda vēstures apstiprinātos liturģiskās dzīves likumus un praktiskajā daļā apskata dažus jaunākos reformu projektus un centienus, un brīdina no liturģiskā klerikalisma briesmām. Žēl tikai, ka viņš gandrīz nemaz nepieskaras liturģiskajām kustībām, kas notikušas ārpus Vācijas.

Rakstīt mācības grāmatu par reliģisko audzināšanu „trešajā valstī“ nav viegli. Principālajām un praktiskajām grūtībām F. aiziet garām, konstatēdams, ka Vācija šinī ziņā pastāvot „briesmīga saskaldīšanās — eine furchtbare Zersplitterung“ (219. lpp.). un dalītos centienus sakārtodams trīs rindās (Reihe): I rindā mācot, ka Dievs nav pār pasaulīga būte un ka Dievam kalpot nozīmēot tikai izpildīt savus laicīgos pienākumus; II rindās pārstāvji cenšoties iespīesties Dieva metafiziskajos dziļumos imanencē un piešķirt saviem dienišķajiem darbiem ārēji svinīgu nokrāsu, lai tie būtu dievkalpojums; III rindā Dievs ir pasaulīga, patstāvīga personiska būte, pasaules pamats un uzturētājs; kalpot viņam nozīmē „izlauzties (hinausstossen) pāri imanences metafiziskajiem dziļumiem“ līdz paša Dieva būtei, viņu pielūgt, saņemt viņa palīdzību un viņam paklausīt. Autors rāda, kādai jābūt reliģiskajai audzināšanai III rindā, kur kristīgā baznīca iederot pēc savas dabas. Tā esot sagatavošana Jaunās Derības liturģiskajai, dogmatiskajai un ētiskajai stājai (Haltung). Originals formulējums, kas tomēr atbilst autora vispārīgajai teoloģiskajai ievirzei, kur centrā ir Jaunās Derības atklāsmes kodols — Jēzus Kristus īstenība! — Specialajā daļā, katehētikā, F nav ievietojis savu 1935. g.

darbu ar līdzīgu nosaukumu, bet devis priekšmetam pilnīgi jaunu aprādājumu. daudz kārt revidējot agrāk izteiktās domas. Vērtīgākā viela šinī daļā ir jaunāko pedagoģisko autoru un virzienu (īpaši darba skolas) apskats un kritika.

III nod. apskata poimeniku, resp. dvēseļu kopšanu un baznīcas tiesības. — Sniedzis vispārīgu dvēseles kopšanas aprakstu un norobežojis to no medicīniskās psihoterapijas, F. rāda, ka garīdzniekam jābūt dvēseļu kopējam visā savā darbā, arī sprediķos, bībeles stundās un katehezēs, ne tikai slimnieku apmeklējumos. Lai mācītājs to spētu, viņam nevien pašam jābūt ticības apgarotai personībai, bet jāstudē sava draudze, jāpazīst tās īpatnējie apstākļi un jācenšas iepazīt katrs draudzes loceklis vai vismaz dažādās aprindās draudzē. Šinī nolūkā kā vērtīgu palīg līdzekli autors ieteic ne visai veco teoloģisko disciplīnu, tautas izpētīšanu no baznīcas viedokļa — „kirchliche Volkskunde“, aizrādot uz R. Hupfelda, V. Peikerta (Peuckert) un A. Jobsta jaunākajiem publicētajiem. Kā īpatnējus tipus, kam vajadzīga speciāla dvēseles kopšana, F. reģistrē slimniekus, maldinātos (kas nokļuvuši ticības cīņās un šaubās), cietējus, grēciniekus un ieteic katrā atsevišķā gadījumā izdarīt vispirms rūpīgu diagnozi, lai tikai tad stātos pie terapijas. Par svarīgiem līdzekļiem slimnieku dvēseles kopšanā uzskatama privāta bikts un sv. vakarēdiens. — Grūti saprast, kādēļ autors t. s. tautas misiju pilnīgi iekļauj poimenikā, bet iekšējo un ārējo misiju uzskata par tās piekabinājumiem. Saprotams, ka tā rīkojoties viņam nav iespējams pienācīgi apskatīt evaņģēliskās misijas daudzpusīgo disciplīnu un ka nupat pieminētās daļas ir nenīven īsākās, bet arī vājākas visā grāmatā.

Pēdējā daļā, kur apskatītas baznīcas tiesības, vispārīgu ievēribu pelna ievads (344. lpp. etc.), kur skaidri un labi attēlota reformatoru principālā nostāja tiesību jautājumā, un abi pielikumi. Pirmajā īsi atstāstītas svarīgākās teorijas par baznīcas attiecsmēm ar valsti, un otrā aplūkotas Romas baznīcas tiesības. Plaša vieta ierādīta ev. zemes baznīcu tiesību tapšanai un vēsturei dažādos Vācijas novados un vēl plašāki visjaunākajai attīstībai, kopš 1933. g. Vācu ev. baznīcas

satversmes. — Ar pienācīgiem ierobežojumiem grāmata ieteicama un lietojama arī mūsu studentiem un kandidātiem, jo

uz attiecīgu darbu latviešu valodā vēl droši vien nāksies gaidīt.

E d g. R u m b a.

K R O N I K A

Latvija

Gramzdas draudzes māc. cand. theol. Haralds Biezais pag. gada 8. decembrī universitātes vecajā aulā aizstāvēja teoloģijas doktora disertāciju „Dzīvības un mīlestības sinteze kristīgajā humanitātē“. Fakultātes atklātajā sēdē doktorādam oponenti prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. A. Freijs un prof. Dr. J. Rezevskis. Disputa noslēgumā fakultātes padome atzina disertāciju par sekmīgi aizstāvētu un H. Biezajam piešķīra Dr. theol. gradu. Jaunais doktors pēc teoloģijas studijām mūsu universitatē papildinājies Šveicē un Francijā. H. Biezais dzimis 10. jūlijā 1909. gadā.

*

L. U. padome atstājusi lic. theol. Edmundu Šmitu gatavoties zinātniskai darbībai Teoloģijas fakultatē pie sistematiskās teoloģijas katedras, un lic. theol. Arturu Šilki pie praktiskās teoloģijas katedras.

*

Teoloģijas fakultāti 1940. g. 12. janvārī beidza:

1. Elza Brants. Studiju darbs: Kas ir galilieši?
2. Aleksandrs Grietens. Studiju darbs: Kristīgās jaunatnes darba sākumi Latvijā.
3. Roberts Gūtmanis. Studiju darbs: Svētās lūgšanas pielietošana bērnu dievkalpojumos.
4. Pāvils Ķirsons. Studiju darbs: Reformu jautājums mūsu baznīcā.
5. Alberts Ozols. Studiju darbs: Anas Balduins un bīskaps Nikolajs
6. Nikolajs Ozols. Studiju darbs: Jūdu eschatoloģija.

Visi beiguši Teoloģijas fakultātes pilnu kursu ar atzīmi sekmīgi, izņemot Albertu Ozolu, kas kursu beidzis ar atzīmi „ļoti sekmīgi“.

*

Teoloģijas licenciāta grāds ar atzīmi „ļoti sekmīgi“ piešķirts pēc licenciāta darba aizstāvēšanas:

1. Leonam Čuibem; licenciāta darbs: Situāciju nozīme Jēzus ētikas izpratnē.
2. Vilim Gobam; licenciāta darbs: Cēsu aprīņa baznīca un skola 18. g. s. sešdesmitos un septiņdesmitos gados (pēc 1766./68. g. un 1773.—1775. g. vizitāciju protokolu ziņām).

*

Teoloģijas fakultātes dekanāts un kanceleja ar 15. janvārī pārcelti no universitātes vecās ēkas uz Baznīcas ielas 5, nama 6. dzīvokli.

*

Reliģijas zinātņu biedrības priekšlasījumu sapulcē 25. janvārī lic. theol. Edm. Šmits lasīja par „Svētceri Budas runās“. Biedrība sagatavo izdošanai „Reliģiski-filozofisku rakstu“ VI sējumu.

*

Nodota iespiešanai Baznīcas Virsvaldes izdodamā grāmata „Es un mans nams“, kurā ar rakstiem piedalās ap 20 autoru. Tā domāta kā kristīga mājas grāmata un aptvers 20 drukas loksnes. Izdevumu rediģē ārķ. prof. Alb. Freijs.

*

24. janvārī Valmierā notika svinīgs dievkalpojums un sarīkojums māc. J. Neilanda 100 gadu dzimšanas dienas atcelei. Dievkalpojumā piedalījās prāv. J. Ozols, prāv. A. Birznieks, māc. E. Putniņš. Sarīkojumā runāja H. Enzeliņš.

*

26. novembrī iesvētīja jauncelto ev.-lut. draudzes dievnamu Kārsavā. Iesvētīšanu izdarīja archibīskaps T. Grīnbergs. Pēc dievkalpojuma svētku daļībniekus draudzes namā uzrunāja Baznīcu un konfesiju dep-ta dir. E. Dī-

miņš, nododams Valsts Prezidenta novēlējums. Tajā pašā dienā archibīskaps iesvētīja arī jauncelto kapliču Kārsavas kapos.

Archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs 3. decembrī iesvētīja Viesītes draudzes jauncelto baznīcu. Svinīgajā dievkalpojumā bija ieradies Baznīcu un konfesiju departamenta dir. E. Dīmiņš. Svētrunu teica Saukas-Elkšņu māc. J. Strubis, un dievkalpojumā vēl piedalījās viet. draudzes māc. Z. Cīrulis un mācītāji J. Lapiņš, J. Nusbaums un A. Zemnieks. Jaunais dievnams celts pēc arch. prof. Dr. P. Kundziņa projekta, un tā celšana izmaksājusi pāri par 30.000 ls.

Mūsu baznīcas dzīvei 21. decembrī bija izcila diena—Rīgas sv. Pētera baznīcā ieņaca latviešu dievlūdēju draudze, un sirmajā dievnamā pirmo reizi atskanēja Latvijas himna. Svinīgajā aizsargu dievkalpojumā ieradās aizsargu organizācijas augstākais vadītājs Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu priekšsēdētājs ģen. K. Prauls, archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs, valsts un pašvaldības iestāžu augstākie darbinieki. Egļītes dievkalpojumā sākuma liturģiju vadīja 5. Rīgas aizs. pulka sakaru bat. tehniskās rotas mācītājs A. Goba, svētrunu teica 5. Rīgas aizs. p. sakaru bat. māc. A. Freijs. Lūgšanas vārdus teica 5. Rīgas aizs. p. sakaru bat. rotas māc. P. Klepers. Svinīgo dievkalpojumu kuplināja Aizsargu štāba simfoniskais orķestris un Dzelzceļu aizsargu koris.

Archibīskapa katedrālē 5. janvārī notika svinīgs dievkalpojums veco strēlnieku pulku Ziemeļvētku kauju un kritušo varoņu piemiņai. Svētrunu teica armijas māc. P. Apkalns. Noslēguma

liturģijā dalību ņēma archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs un māc. E. Bergs.

Zvaigznes dienā, 6. janvārī Kuldīgas baznīcā iesvētīja piemiņas zīmi par tēvzemi kritušiem karavīriem. Plāksni iesvētīja prāv. A. Virbulis, svētrunu teica māc. D. Eizengrauds, un liturģiju dziedāja draudzes māc. O. Sakārnis. Svinīgo dievkalpojumu, kas bija pieslēgts radiofonam, vērtīgiem garīgās muzikas atskaņojumiem kuplināja tenors J. Gulbis un vietējie kori diriģenta F. Spingas vadībā.

Zvaigznes dienas vakarā Jelgavas sv. Trīsvienības baznīcā svinīgu dievkalpojumu bija sarīkojis 16. Jelgavas aizsargu pulks. Pirmo latvisko dievkalpojumu pēc vāciešu aizceļošanas sirmajā baznīcā vadīja prof. Dr. A. Freijs kopā ar māc. J. Kullīti un J. Kundziņu. Dievkalpojumā kā Valsts Prezidenta pārstāvis bija ieradies vecākais sevišķu uzdev. ierēdnis T. Veicherts; klāt bija arī aizsargu priekšnieks ģen. K. Prauls, Jelgavas pils. vecākais K. Frickauss un daudzi sabiedrības pārstāvji.

Mākslas akadēmijas izstādē, kas ilga no 15. dec. līdz 15. janvarim, reliģiski ieinteresētu skatītāju saistīja Antona Megņa piecas gleznas: Jānis krista Jēzu, Kristus noņemšana no krusta (divi), Jēzus Ģetzemanes dārzā (loti īpatnā un ievēribas cienīgā tvērumā) un vēl liela glezna bez nosaukuma. Par reliģisku tematu vēl bija glezna M. Zauram (Madonna), P. Budovskim (Jāņa Kristītāja galva) un J. Vilciņa (Baznīcā). Vladimirs Jansons devis divas skulptūras: Kristus un grēciniece un Pieta. Jāpriecājas, ka mūsu jaunie mākslinieki sāk piegriesties reliģiskiem tematiem.

Ā r z e m e s

Igaunija.

14. decembrī Tallinā notika jaunā evaņģēliskās baznīcas bīskapa vēlēšanas. Bīskapa amatā ievēlēja līdzšinējo Tērbatas universitātes Teoloģijas fakultātes dekanu prof. Dr. Juhānu Keppu (Kopp). Vēlēšanās piedalījās 390 personas — mā-

cītāji, draudžu priekšnieki un citi darbinieki — kas par Keppu nodeva 321 balsi un par otru kandidātu māc. Somri 63 balsis. Somres kandidatura atkrita, jo tas nebija saņēmis pietiekamu balsu, un Valsts prezidents apstiprināja vienīgo — Keppu kandidātu. Pēc tam viņu ievēlēja bīskapa amatā galīgajā nobalsošanā.

Jaunais bīskaps dzimis 1874. gadā. Pēc ordinācijas 1906. gadā darbojies kā mācītājs Laijuses draudzē. Kā mācības spēks Tērbatas universitatē Kepps darbojies kopš 1919. gada, ieņemdams gan rektora, gan Teoloģijas fakultātes dekana amatu.

Ar jaunā bīskapa ievēlēšanu, domājams, igauņu baznīcā galīgi izbeigsies tas troksnis un nevienprātība, ko bija izsaukusi iepriekšējā bīskapa Rahamegi laulības šķiršanas lieta.

Vācija.

Bavārijas ev.-lut. baznīcas padome publicējusi norādījumus evaņģēlija sludināšanai kara laikā, lai nāktu talkā mācītājiem, kam tagadējā situācijā pildami sevišķi atbildīgi uzdevumi. „Ne tas mācītājs“, teikts rakstā, „kas tagad visvairāk runā par karu, nāvi un nelaimi sapratis savu uzdevumu, bet gan tas, kurš ar Dieva vārdu un lūgšanu centies izprast stāvokli, lai mācītu konkrētus uzdevumus un kara postu vērtēt evaņģēlija gaismā. Vienīgi Kristus tēls var aizsegt tās ainas, ko mūsu acu priekšā nostāda karš. Tomēr arī tas mācītājs savu amatu vēl labi nepilda, kas sludināšanā apmierinājas tikai ar „tīro evaņģēliju“ un norobežojas no laikmeta priekiem un bēdām, it kā nebūtu nekādu sevišķu laikmetisku jautājumu un problēmu, kas aplūkojamas Dieva gaismā. Mūsu uzdevums tagad ir pilnīgi aptvert kara postu un savā sludināšanā to mācīt pārvarēt Kristus spēkā.“

*

„Theologische Literaturzeitung“ 1940. gada 1./2. numurā iespiesta G. Menšinga recenzija par L. Adamoviča grāmatu „Senlatviešu reliģija“ un E. Kēsemāna (Käsemann) recenzija par K. Kundziņa grāmatu „Charakter und Ursprung der johanneischen Reden“. Menšinga recenzija ir maznozīmīga, jo gandrīz nemaz neizceļ grāmatas būtisko saturu un vērtību. Kēsemāna recenzija izceļ Kundziņa darba nozīmīgumu un piesprauž pie tā savus kritiskus iebildumus.

Francija.

Franču armijā no kara sākuma līdz šim jau mobilizēti 12.000 garīdznieku. Franču koloniju ministrs Mandels parakstījis rīkojumu, ka mobilizācijas pavēle nav attiecināma uz franču misionāriem, kas darbojas kolonijās. Tādā kārtā savās misijas vietās paliek ap 2500 franču misionāru.

Francijas baznīcās Ziemsvētkos nolasīts episkopāta gana raksts, ar kuru Francija nodota jaunavas Marijas aizbildniecībā. Uzvaras gadījumā gana rakstā apsoliots Lurdā uzcelt jaunu Dievmātes godam veltītu baznīcu.

Mazā kronika.

Visā pasaulē patlaban jezuītu ordenim pieder 29.000 locekļu; no tiem 14.019 priesteru, 9822 teoloģijas un filozofijas studenti un 5898 brāļi.

*

Irija nodibinājusies biedrība, kas par savu mērķi sprauž reliģiska satura filmu uzņemšanas un izplatīšanas veicināšanu. Irijas valdība biedrībai apsolijsi finanšu atbalstu.

*

Itāļu koloniju prese ziņo par Abesīnijas etiopiešu baznīcas un Romas katoļu baznīcas tuvināšanās centieniem. Jaunievelētais etiopiešu baznīcas galva jau nodevis uzticības zvērustu Itālijai. Šo akciju jau ievadījis viņa priekšgājējs, kas panācis vienošanos vairākos dogmatiskos jautājumos.

*

Zviedrijas armijā atkal atjaunota dvēseļu kopšana armijā.

*

Norvēģijas bībeļu sabiedrība līdz šim izplatījusi 4 miljonus bībeļu eksemplāru. Šis skaits ir ļoti liels, ja ņem vērā, ka Norvēģijā tikai 2,8 milj. iedzīvotāju, un bībeļu sabiedrība pastāv tikai no pagadamsīta vidus.

Atbildīgais redaktors: ārk. prof. Dr. Alb. Freijs.

Redakcijas koleģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis,
prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums, māc. P. Detlavs.

Izdevēja: Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.